Dr. Jerko Bakotin

Žena u današnjem svijetu

Zagreb 1964.

Ž E N A

u današnjem svijetu

[illegible]

Dozvolom crkvenih vlasti

Izdao i odgovara: Roko Tomić, Zagreb,
Vrbanićeva 35.
Umnoženo u samostanu ss. "Naše Gospe", Zagreb
Primorska 20.

Z a g r e b 1964.

Dr Jerko Bakotin

Žena u današnjem svijetu

Zagreb 1964.

BEZGREŠNOJ, BLAGOSLOVLJENOJ MEĐU ŽENAMA

posvećuje autor

RIJEČ PISCA

POVODOM IZDANJA OVE KNJIGE

Ova knjiga plod je moga rada sa ženskom mladeži. Rodila se u istoj sredini iz koje su izišle knjige "DJEVOJKA NA IZVORIMA SVJETLA" i "MLADOJ ZARUČNICI ZA UPOZNAVANJE DUŠE ZARUČNIKA".

Traženje svjetla sa strane mladeži uvijek iznova, piscu je bilo na poticaj da nastavi obrađivanjem novih pitanja i problema koji se odnose na ženski svijet. Knjiga je plod neposrednog dodira sa tom sredinom i pisana je na pobudu toga kruga djevojaka.Nije dakle proizvod nekog spekulativno zasnovanog plana ni znanstveno razgrađivanje unaprijed zasnovane sheme. Ankete također provedene su u tome relativno malenome krugu i odavaju mentalitet mladeži koja je dobila kršćanski odgoj ili je riješena da kršćanski žive.

Određene teme, mada mogu biti od interesa za ženu svake dobi, ipak nose pečat sredi-

ne u kojoj su nastale, pečat kruga većim dijelom školske ili školovane ženske mladeži.

Radost, koju su u javnosti izazvale gore spomenute knjige, te izrazi zahvalnosti i priznanja, koja je pisac primio od naše visoke hijerarhije, svećenika, djevojaka i istih mladića, bili su mu pobudom da publicira ova nova predavanja s težnjom da na taj način proširi krug onih koje traže duhovno svjetlo i vječnu istinu.

U traganju za sretnim tipom života htio bih ženskoj mladeži ukazati na bl.Djevicu koja kao Majka ostaje najsvjetliji uzor ženi i najsretniji tip svakoga čovjeka.

U Zadru, na Svijećnicu 1964.

1.- POLOŽAJ I POZIV ŽENE I PODRUČJA NJEZINE DJELATNOSTI

POLOŽAJ ŽENE U RAZNIM NARODIMA, CIVILIZACIJAMA, STRUJAMA

U raznim civilizacijama položaj žene bio je različit. Općenito govoreći, žena je u povijesti ljudskoga roda uživala manju vrijednost od muškarca. Ako se tu i tamo i ukazuje na visokoj stepenici dostojanstva i časti,najopćenitije ona skliže u dubine da postane služavka, ropkinja ili puka stvar.

"Žena kod Ž i d o v a je ona,koja je bila poštivana u obitelji, pripuštena u gradskom vijeću sve do uzimanja udjela u nacionalnoj povijesti, kao što su: MIRJAM, Mojsijeva sestra, DEBORA, osloboditeljica zemlje pa JUDITA i ESTERA. - Žena kod G r k a je ona sad obasipana čašću inicijacije u kultu CIBELE i ARTEMIDE, sad ponižena tako te se više nije činila dostojna ni samog obzira. - Žena kod R i m l j a n a je ona matrona i sluškinja naizmjence čašćena i prezirana. - Žena kod galskih i germanskih plemena je ona koja je sredstvo naslade i žrtva tiranskoga egoizma. - Žena kod K i n e z a ili kod plemena I n d u je ona koja je u tako maloj mjeri čovjekova družica i koja u obitelji ima manje udjela nego što ga ima pokućstvo. - Žena

kod m u s l i m a n a je ona koja je tovarna životinja ili zatočenica harema. - Tu je divlja žena primitivnih naroda cen - tralne Afrike ili Australije, sa obala Ama zonke ili sa zaleđenih površina Aljaske i civilizirana žena starih naroda na Zapadu. (1)

ALFRED ADLER u svome djelu " Poznavanje čovjeka" (2) piše: "Shvaćanje o nižoj vrijednosti žene toliko je rasprostranjeno te se či ni da je već postalo općim dobrom ljudi."

"Pedagozi - piše PAUL EVDOKIMOV - nikada nisu prestali pod onim 'žensko' razumijevati sve što je slabo i nižega stepena, a pod 'muš ko' sve što slovi kao snažno, veliko i ima ljudsku vrijednost. Čovjekov bitak tako je us ko poistovetovan sa muškim te sam osnovni moralni pojam - krepost - u klasičnim jezicima muškoga je roda: a r e t è dolazi od a n- è r - muški kao što i v i r t u s dolazi od v i r.

"Ako žena oscilira između tendencija 'muškaračkih' i 'ženskih' (PROUDHONova /Prudon/ je to riječ) i želi da se ponaša kao slobodno biće, ona se optužuje da prelazi granice svoje naravi i da formira kompleks DIANE."

DIANA, rimska božica, kćer Jupitra i Latone, koja se poistovetuje sa Artemidom kod Grka, dobila je od oca dozvolu da se nika-

---

(1) A.V a l e n s i n, "Le christianisme et la femme. - Kod Louis Marie De Bazelaire "Les Laics aussi sont l'Eglise," Evreux - Eure - 1959, 76.

(2) Sa njem.preveo Vl.Dvorniković i M. Đurić, Beograd 1958, 97.

da ne uda. Jupiter joj dade strijele i dodijeli joj za pratnju nimfe. Bila je kra - ljica gajeva.

"Djevojčice se s obzirom na tijelo sma - traju kao 'promašeni dječaci', osakaćena bića U vrijeme puberteta one počnu misliti da ih njihovo tijelo upozorava da su bića nižeg ste pena, konkretno nečista... Obredi čišćenja,ce remonije kod uvođenja žene dovode do izražaja manje čiste strane porođaja koje nosi na sebi žena kao majka..."

"Predmet skrovitih moći i stranih fizioloških procesa, slaba tijelom i nečista na na ravi, ništava i pasivna, takva se predpostav lja žena čovjeku aktivnome i stvaraocu, njemu koji gradi plan budućnosti; takvom se ona pre dstavlja često puta i sebi samoj". (3)

Koji je pravi položaj žene i koje joj pravo mjesto pripada?

POLOŽAJ ŽENE U KRŠĆANSTVU

Da se odredi pravi položaj i mjesto žene, treba imati u vi du dogmu njezina stvaranja i dogmu otkupljenja. Iz biblijskoga izvještaja o stvaranju žene jasno izbijaju dvije konstatacije, a te su:

a) žena je potpuna o s o b a i

b) žena ima svoju određenu u l o g u.

a) Kao o s o b a žena je jednaka muškarcu jer je kao i on snabdjevena razumom i slobodom. Ona posjeduje prava ljudske osobe i

---

(3) P. E v d o k i m o v, "La femme et le salut du monde",izd. Casterman 1958,175.i sl.

ta prava ne dadu se od nje otuđiti. Nitko ne smije ženu shvaćati kao sredstvo, oruđe čovjeku na upotrebu. Žena je, kao i muškarac, prije svega za sebe samu da kao potpuno svoja pripadne Bogu.

b) Njezinu u l o g u Sveto pismo nam riše jednom riječju: ona je čovjekova družica "a d j u t o r i u m s i m i l e s i b i" (1 Mojs 2,18). Ona nije, dakle, ni čovjekova stvar ni njegova ropkinja. "Kao žena i majka ona će dijeliti prava i dužnosti s mužem o - cem. I čovjek, ako i jeste glava žene,kako to kaže sv. PAVAO, "on je to bez štete za bitna ženina prava". (4).

"Na taj način", zaključuje A.VALENSIN , "odbacujući ujedno apsolutnu jednakost od čega moderno poganstvo hoće da učini jedan ideal, i ropsku potčinjenost, od čega je staro poganstvo učinilo jedan zakon, kršćanstvo, vjerno starome izvještaju Geneze, uči nas da je Stvoritelj ženu postavio sa neotuđivim ljudskim dostojanstvom i da ona, premudrom voljom istoga Stvoritelja, ima da svojim naravnim pozivom čovjeka upotpuni, pomogne postavši mu družica".(5)

Padom u istočni grijeh, žena je pogođena i u povijesti nosi odgovornost radi grijeha . Sveto pismo nimalo ne skriva tu njezinu odgovornost kada na usta Siraha kaže: "Po ženi je imao početak grijeh i radi nje svi mi umiremo" (25,33). Ali u času otkupljenja, žena se rehabilitirala u MARIJI, toj novoj Evi. Ona je

---

(4) L.-M. D e B a z e l a i r e, nav.dj.,78.
(5) Kod D e B a z e l a i r e, nav. mj.

oduzela prokletstvo koje je tištilo Evu. Sveti Oci vole isticati suprotnosti koje postoje između MARIJE i EVE. (6)

MARIJA, "blagoslovljena među ženama" (Lk 1, 42), vratila je dostojanstvo svim ženama . "Do tada žena je bila u tolikoj mjeri pridružena čovjeku te je bez njega smatrana bićem manjega reda. Ali evo ona, koja je postavljena nad sve žene i kojoj će i sami muškarci iskazivati čast, stupa kao djevica. Tako će muškarci naučiti da u svojim družicama ne gle - daju samo korisnost jedne funkcije, nego k tome i nadasve dostojanstvo osobe... Djevica je s vidom na svoje moralne odgovornosti i na religiozni poziv jednaka muškarcu." (7)

PODRUČJA "ČOVJEKOVE POMOĆNICE"

Utvrdivši narav žene i opseg njezinih prava, pita se: na kojim poljima žena ima da bude muškarcu pomoćnica?

Sveto pismo uz riječ "pomoćnica" ne nabraja specifično ženske poslove i dužnosti.Ove imamo da izvučemo iz same s v r h e zbog koje je Stvoritelj pridružio ženu muškarcu kao i s obzirom na njezinu tjelesnu stranu kao takvu.

S v r h a pak, koja se stvaranjem žene i pridruženjem muškarcu naročito ističe jest ta da dade stvorivši jedno tijelo s mužem na svijet nova bića i njima napuči zemlju.Ovo nam očituju Stvoriteljeve riječi koje je up -

---

(6) Isti, nav. mj.
(7) A. V a l e n s i n, nav. dj. - Kod De Bazelaire, nav. mj.

ravio prvome paru, ADAMU i EVI, našim praro - diteljima kazavši: "Rađajte se i množite se,i napunite zemlju!" (1 Mojs 1 28)

P r v i i g l a v n i poziv žene zacrtan je, dakle, krugom vlastite o b i - t e l j i. Njezina glavna uloga je usmjere-na na m u ž a i na vlastitu d j e c u

Istraživao sam među grupom kato ičkih djevojaka koji poziv smatraju za ženu naj-prikladniji. S p o n t a n i odgovor ve-ćine bio je: poziv ž e n e, m a j k e, d o m a ć i c e. Ne progovara li tu sama narav žene?

Žena, dakle, u prvome redu ima poziv sve-ćenice u obiteljskome hramu. "Ona je koja taj žrtvenik resi cvijećem ćudorednosti, ra - dinosti i reda;

ona je vestalka koja na tome žrtveniku u-zdržava vječiti plamen obiteljske sreće;

ona je svojoj djeci ono što je biljkama životvorno i toplo svjetlo sunca;

na njezinu srcu ogrijevaju se djeca i o-na ih užiže svime što je Bogu milo a ljudima uzvišeno" (PRAUSEK).

Sv.PAVAO spas žene vidi u rađanju djece kojima će davati primjer vjere, ljubavi, sve-tosti i čednosti (1 Tim 2, 15).

Biti majka i odgojiteljica vlastite dje-ce - to je, znači, spasiteljsko zanimanje že-ne.

A koja su d r u g a z v a n j a na-mijenjena ženi?

Sv.Pismo ne isključuje nijedno od obič - nih svjetskih zanimanja u koliko su ta prila-gođena naravi i fizičkome ustrojstvu žene.

Nakon riječi: "Rađajte i množite se,i na-punite zemlju!"
Stvoritelj je nastavio govoriti u m n o - ž i n i:"...podvrgnite je (zemlju) sebi!Vla - dajte nad ribama morskim, nad pticama nebes - kim i nad svakim živim bićem što se miče na zemlji... Eto, predajem vam sve na svoj zem - lji...!" (1 Mojs 1, 28 i sl.)

U radu oko upokorenja zemlje i vladanja nad njom žena, dakle, ima isti poziv i jedna-ka prava kao i muškarac. D o k l e g o d siže njegova aktivnost i gospodstvo, ona je pozvana da mu bude p o m o ć n i c a.

Veliki "moderni" papa PIJO XII doziva - jući u pamet temeljnu istinu da je obitelj pretežno središte ženine aktivnosti, on uza sve to apelira da se ženi dade veći udio u po-litičkim i socijalnim poslovima posebno onome dijelu žena koje su u stanju da im se posvete izravnije i potpunije. Konstatirajući kako su ženi otvoreni putevi za razvijanje nove aktiv-nosti, isti sv.Otac podsjeća ženu kako ima skupa s muškarcem sudjelovati u promicanju do-bra društva u stvarima "u kojima je istoga do-stojanstva kao i on. Svatko od dva spola tre-ba da uzme udjela što mu pripada prema njego-voj naravi, posebnim odlikama i prema fizič - koj, intelektualnoj, moralnoj sposobnosti. O-boje imaju pravo i dužnost sudjelovati s ob - zirom na opće dobro društva i njihove zemlje" (8).

---

(8) R. C. P o l l o c k, "The mind of Pius XII", London 1955. 171 - 173.

Govoreći o pozivu žene, mi ćemo je u slijedećim razmatranjima promatrati u obiteljskoj kući, na poslu i u obavljanju zanimanja izvan kuće; promatrat ćemo je u kulturnom i javnom životu i govorit ćemo o njezinu pozivu koji ima da izvrši u kraljevstvu Božjemu - u Crkvi.

Sve su ovo područja ženina djelovanja i ispunjenja njezinih svetih i tako dragocjenih dužnosti.

ŽENIN UDIO U PROMICANJU OPĆE LJUDSKOG DOBRA

Kad je pitanje o doprinosu žene opće ljudskome dobru, da se ne upuštamo odmah u specifično ženska zvanja i u zvanja prikladna ženama, ovdje se ima istaknuti ono što je spomenuti blage uspomene PIJO XII naglasio kazavši: "Da rečemo odmah na početku: za Nas se problem žene skupa u njegovoj cjelini i u svim njegovim mnogovrsnim detaljima rješava time da se sačuva i poveća dostojanstva koje joj je Bog namijenio." (9).

Što je specifično ženskoj naravi da to daruje ljudskome društvu?.

Filozof-teolog PAUL EVDOKIMOV u svome već citiranome djelu duboko zahvaća ženu kada piše: "Čovjek osvaja svijet pomoću oruđa, žena darivanjem sebe. U svome istom biću ona je povezana uz ritam prirode, dodijeljena je redu koji upravlja svemir. To je dar po kome je svaka žena u korijenu majka i nosi u dnu svoje duše blago svijeta... Uz bok fabriciranja

---

(9) Isti, nav. dj., 176.

ona ima svojstvo da prodre u tajnu dubinu bitka... Žena bi mogla nagomilavati intelektualne sposobnosti, ali joj te sposobnosti ne stvaraju radost" (10).

Vrlo je karakteristična jedna anketa provedena među studenticama koja je otkrila ovo: "Mnoge od kolegica studiraju u iščekivanju. Ako se ne udadu, one će obavljati jednu promašenu karijeru... i na koncu će se osjećati krive... Radi čega? One ne bi znale to reći. Ipak krive jer ih svatko optužuje. Tu mora biti jedna stvar koja im izmiče" (11).

Isti pisac EVDOKIMOV iznosi jednu "proročku" konstataciju kada piše: "Žena koja je svoju intelektualnu stranu razvila preko mjere, jednaka muškarcu i graditeljica svijeta naći će oplijenjenu svoju bit, jer ono što je poziv žene da doprinese kulturi jest njezina osebina žene kao način bitka i nenadomjestivi način postojanja. Čovjek stvara znanost, umjetnost, filozofiju i samu teologiju kao sistem, ali ovo se svršava jednom strahovitom objektivizacijom istine. Na svu sreću tu je žena. A ona je pozvana da postane nositeljica tih vrednota, mjesto gdje se one utjelovljuju i gdje žive. Na vrhuncu svijeta, u samome srcu duhovnoga, nalazi se Službenica Božja, objava ljudskog bitka obnovljena u prvotnoj istini. Braniti svijet u svojstvu majke i spasiti ga u svojstvu djevice, darujući ovome

---

(10) Nav. dj., 180.
(11) Kod istoga, nav.dj., 176.

svijetu jednu d u š u (ja potcrtao)-to je poziv žene" (12).

Svakoj ženi treba da bude u tome ideal MARIJA, koja je d j e v i c a i M a j k a.

Duboki francuski mislilac F. BOUGAUD s obzirom na ovaj ideal piše: "Da se upozna kćerka, zaručnica, majka čovjekova treba se uspeti... do one Ž e n e bez primjera koja je u isto vrijeme d j e v i c a i m a j k a a koja se zove MARIJA. Evo žene u pravoj veličini njezina poziva! Ona je u svome krilu nosila Boga; dala je na svjetlo Dobro, vječno i neizmjerno Dobro. U njoj i po njoj sve su žene ispunile misiju koju su prihvatile da uzgajaju i podižu, da pročišćavaju i tješe čovjeka, da ga otrgnu od zemlje i privedu u nebo. Od tuda je žena primala već od devetnaest stoljeća ono sveto i sveopće poštivanje, onu nježnu i religioznu ljubav, one obzire pune nježnosti koji daju draž kršćanskome društvu. I tako u ženi motrimo onu blistavu čistoću, onu aureolu čednosti, dostojanstvene ljepote, onu milu slobodu, onu velikodušnu krepost i, konačno, onu žudnju da pritegne čovjekovo srce pa da ga podigne u nebo i da tamo pođe skupa s njime. O uzvišenog li Božjega plana! Koliko bi se sve ljudi dalo zarobiti od interesa zemlje i na sve bi bili zaboravili: - na svoga Boga, na svoju vječnu sudbinu - da nisu imali uz sebe jednu suprugu, jednu kćerku, jednu majku! Koliki će u zadnjem času, kada budu raspršene sve sjene, kazati pred svojim Sucem, srcem punim harnosti:

---

(12) Nav. dj., 180. i sl.

'Bio sam sretan, što nisam bio sam!'" (13)

Posve ispravno konstatira svjetska njemačka književnica GERTRUDA Von le FORT: "Svijet može da pokreće čovjekova snaga, ali u pravom smislu riječi biva blagoslovljen uvijek i samo u znaku žene. Prinošenje Bogu jest sama i jedina moć koju posjeduje čovjek i samo je 'službenica Gospodnja' 'Kraljica neba'" (14).

Ovako usmjerena žena može se prihvatiti bilo kojega zvanja koje odgovara njezinu ustrojstvu i onome najspecifičnijem pozivu materinstva.

Ovakvim osjećajima pristupa svome profesorskom pozivu jedna studentica koja na postavljeno pitanje: "Koji poziv smatrate za ženu najprikladniji?" odgovara: "Bilo koji, samo da je njezino srce plemenito i pošteno."

ŽENA POTREBNA NAŠEM DRUŠTVU KAO NIKADA DO SADA

Ratno i poratno vrijeme, koje je ženu povuklo u društveni aparat kojim je upravljao ranije isključivo ili gotovo isključivo muškarac, providencijalno je za spas društva samo ako žena shvati svoju ulogu. "Homo faber" - "Čovjek radnik", "atomski čovjek", ukrutio se uz svoje aparate, mehanizirao se konstruirajući rake -

---

(13) "Il cristianesimo e i tempi presenti[2]" sa 10 franc.izd.prev.Ott.Principe,I,Torino--Roma 1926, 233. i sl.

(14) "La donna eterna[2]" sa njem,prev.G.Federici Ajroldi, Milano 1945, 42.

te. Cijeli društveni aparat postao je strahovito opor. Osjeća se potreba osvježenja, jednoga višega duha. Čovjek privezan uz mašinu danju i noću zaboravio je i na toplo obiteljsko ognjište, i na ženu, i na majku, i na djecu. Zaboravio je da je čovjek. Dolazi mu, evo, sada uz bok žena koja je po svojoj naravi kao ulje što ga on lijeva u kotače mašinerije da ublaži štropot i otkloni opasnost od trenja. Ona ima da mu pridigne duh koji se ukrutio, da mu podigne pogled poviše meta do kojih će doprijeti njegove rakete.

Hoće li se postići preokret?

Hoće li se zaustaviti, ili bar usporiti proces ukrućivanja i mehaniziranja?

Sve ovisi o tome kako žena nastupa. Ovisi o tome nosi li ona u uljanici ulje o kome govori Evanđelje u priči o mudrim djevicama, ili je luda djevica bez ulja. (Isp. Mt 25, 1--12.) U slučaju da pristupa k sjetilnome čovjeku sama neproćišćena sjetilna, sa svjetiljkom bez ulja, ne može se ničemu nadati nego stvaranju još mrčeg mraka i noći. Takve žene puštaju da im se utrne kućno ognjište a ne osvjetljuju i ne mogu osvijetliti ništa sa svojom svjetiljkom bez ulja.

Da nije možda upravo ovo konstatacija koju imamo podvući kao činjenicu danas?

GOETHEova "Ifigenija" može poslužiti kao simbol misije koju s obzirom na civilizaciju treba da izvrši žena. Žena treba da se očisti od svega niskoga u ženi, a to postiže samo uz cijenu da bude svećenica vječnoga ženskoga. Ne oslobađa se od čovjeka ako ne podržavajući na svakome mjestu s netaknutom čistoćom i herojskom dosljednošću veliku politiku čovječanstva nasuprot svim prljavštinama borbe svijeta za vlast i usprkos ljudskoj zloći. Sam GOETHE je imao na umu ovaj poziv žene kada je za svoju Ifigeniju sastavio moto:

"Sva zla ispašta sveto i čisto čovještvo

"Žena ne smije nikada zaboraviti da se o sudbini svijeta ne odlučuje u parlamentima. Tamo se u govorima i diskusijama iznosi ono što je u dubini duše jednoga naroda već odavna odlučeno. Utjecaj koji se vrši privatno na javno mnijenje, živa inkarnacija materinskog i sestrinskog duha u jednome grandioznom redu ljubavi koji poduzima ženski spol, duhovna propaganda koja se otuda razlijeva u javni život i stvara nove norme za svaki civilizatorski rad - evo - kaže FRIDRIH WILHELM FÖRSTER - nevidljivog 'Gornjeg doma' koji će utjecati na 'Donji dom' muških inicijativa". (15)

Ovakva žena prihvaćanjem jednoga svjetskog zvanja nosi spas civilizaciji i svijetu.

---

(15) F r. W. F ö r s t e r, "Alle soglie della maggiore età", sa njem. prev. Luigi E. Bongioanni, Torino 1909, 298. i sl.

2. - Ž E N A K A O S U P R U G A

SPASITELJSKA ULOGA ŽENE U SUZBIJANJU BRAČNIH RASTAVA

KRIZA OSNOVNICE DRUŠTVENOG ORGANIZMA

Među svakojakim krizama koje proživljava čovječanstvo u naše doba najpogubnija kriza po svojoj naravi i posljedicama je ona koja pogađa brak i s njime obitelj.

Cijepanjem jedinice materije - atoma, ubrzanim tempom razbija se i osnovna ćelija ljudskoga društva - obitelj.

U laboratorijima se razbija fizička sila koja drži na okupu najsitnije dijelove materije;

u obiteljima se razbija moralna sila koja povezanošću muža i žene drži u kompaktnom jedinstvu ljudsko društvo.

U Sjedinjenim Američkim Državama dok je razmjer između sklopljenih i razvedenih brakova 1890. g. bio 18:1 (na osamnaest sklopljenih brakova dolazio je jedan razvod),

a g. 1910. dok je razmjer bio još uvijek 12:1,

godine 1930. bio je taj razmjer 6:1,

dok je od svršetka rata otprilike 4:1 (16

(16) M o r u s, "Historija seksualnosti", sa njem.prev.D.Perković,Zagreb, 1959, 404.

God. 1947. TRUMAN, tadašnji predsjednik SAD-a, u jednom pismu izražava želju da bi UN donijele povelju kojom će zaštiti obitelj od rasula.

Pa i ondje gdje ne dolazi još do rastave osjeća se prečesto neka zaleđenost i prijeti opasnost od loma.

Statističko istraživanje što ga je 1959. proveo UNESCO u SAD i nekim zemljama Evrope dalo je zabrinjavajući rezultat na polju bračne sreće:

60 % žena - po toj statistici - u SAD i Srednjoj Evropi nije našlo onu sreću u braku koju je očekivalo. Procent "nesretnih žena " prenerazio je čak i stručnjake za bračna pitanja. Još crnja je statistika koja se odnosi samo na Zapadnu Njemačku: 81 % žena razočarano je, nezadovoljno, obeshrabreno svojim brakom. (17).

Ako postoji koje polje na koje je pozvana žena da izvrši utjecaj i obavi ulogu spasiteljice, to je svakako obitelj. Upravo zato što je redovito u braku ona najviše pogođena, traži se od nje da pribere sve n a r a v - n e i v r h u n a r a v n e sile i sposobnosti pa da spriječi te ne dođe do loma braka, tog potpornja društvene stabilnosti i zdravoga društvenog morala.

(17) "Vjesnik u srijedu", 16. IX 1959, 11.

UZROCI BRAČNE RASKLIMANOSTI

Potresima koji kidaju bračne veze i pustoše obitelji treba tražiti uzrok u prvome redu u oskudnim vjersko-moralnim rezervama, posebno muškaraca, u oskudnosti specifično ženskog draža, u seksualnoj disharmoniji. Od tuda se dade zacrtati misija i uloga koju ima da izvrši žena.

OSKUDNE VJERSKO MORALNE REZERVE

Sretan se brak ne da graditi na samim materijalnim faktorima kao što je imućstvo, niti na pukim prirodnim odlikama kao što je ljepota...

SAD su zemlja najvećeg blagostanja pa uza sve to broje najviše rastava. U N e v a d i, koja se nalazi u sklopu SAD, g.1953. bilo je sklopljeno 52.000 brakova, dok je u isto vrijeme u cijeloj toj državi bilo svega 6.000 neudatih žena zrelih za brak. Taj čudni nerazmjer i pravi paradoks nastaje odatle što u N e v a d u radi njezina zakonodavstva, koje pogoduje rastavama, usele privremeno mnogi koji žele dobiti rastavu i sklopiti novi brak. (18)

Da za dugoročnost braka ne pružaju garanciju izvanjske tjelesne strane ma koliko bile privlačne, kažu nam tako česti izvještaji štampe o skandalima koji se na ovome polju događaju u Hollywoodu, u tom rojištu filmskih zvijezda.

Da se braku vrati čvrstoća i da mu se utisne pečat doživotnog trajanja, ne preostaje

---

(18) M o r u s, nav. dj., 402. i sl.

nego ga vratiti na izvor od kuda je potekao i učiniti da se čuje glas Stvoriteljev iz raja zemaljskoga: "B i t ć e d v o j e u j e d n o m e t i j e l u" (1 Mojs 2, 24); ili glas Obnovitelja ljudske naravi ISUSA KRISTA koji je doviknuo: "Š t o j e B o g s p o j i o, č o v j e k n e s m i j e r a s t a v i t i" (Mt 19, 6).

Da bi se pak taj glas mogao čuti, potrebno je da priguše svoj glas čovjekova sjetila da mjesto samih ruku i mozgovnih operacija stupe u akciju više, duhovne moći pohranjene u čovjeku.

A u tome je baš zatajio posebno čovjek današnjice.

Njegovo karakteristično ime za našu epohu jest "Homo faber" - "Čovjek radnik", dok se osjeća više nego ikada potreba čovjeka s duhovnim epitetom, "čovjek duha".

Osjeća se potreba vraćanja k unutrašnjosti, k središtu.

Za sudbinu svijeta nemaju odlučnu riječ uspjesi koji se postignu pri emitiranju svemirskih raketa i brodova, nego je odlučno u kojoj će mjeri čovjek predan akcijama uspjeti sačuvati ili ponovno postići oznake čovjeka.

A upravo ove oznake čovjeka kao duhovnoga bića idu sve na manje.

Koje čudo onda da čovjek, koji se zaboravio da je čovjek, zaboravi na svoju životnu drugaricu koju mu je Stvoritelj pridružio da skupa s njime tvori sastavni dio?

Stručnjaci u svojim analizama ističu da je bračna situacija u Zapadnoj Njemačkoj s tako velikim postotkom nezadovoljnih žena u

braku odraz "privrednog čuda" u toj zemlji Želja za sticanjem i materijalnim dobrima podrovala je u mnogim brakovima temelje za sretan međusobni život. Muževi - kažu stručnjaci UNESCA - orijentirali su se na trku za zaradom pa u toj trci, koja ih vrlo često apsorbira, nemaju dovoljno vremena za obitelj i brak. (19)

ULOGA ŽENE Kod ovakvoga stanja stvari dvostruku zadaću ima žena: da spasava brak i da spasava čovjeka. Ili, što je isto, da spasavajući čovjeka kao takvoga, spasava brak, jer je žena u neku ruku sastavni dio čovjeka.

Žena u prvome redu ima da budi u čovjeku religiozni osjećaj kojim se sve druge stvari stavljaju na svoje mjesto. Ona nikada ne smije smetnuti s uma da muškarac, kao što se razlikuje od žene tjelesno i duševno, razlikuje se i s obzirom na religiju. Dok je žena po svojoj naravi više sklona religiji, muškarcu religiozni osjećaj leži više pohranjen unutar. U njemu prevagu vrši svijet razuma i volje te čisto praktično držanje naprema svijetu osjećaja i duha. On lakše nasjeda materijalističkome mišljenju i držanju negoli žena. Zato žena ima da spasava njegove duhovne vrednote kojima će ga otimati da se ne ukruti u materiji, tehnici i da se ne preda sjetilnosti.

Sv. PAVAO kaže da se nekršten muž posveti ženom krštenom (1 Kor 7, 14). Ono što

(19) "Vjesnik u srijedu", nav. mj.

vrijedi za sam početak ili za bazu na kojoj se ima graditi duhovni život vrijedi i za njegovo konstantno buđenje i usavršivanje. Iz povijesti znademo koliki su upliv neke svete žene znale izvršiti na svoje muževe.

Sv. MONIKA nije samo suzama i molitvama Bogu privela svoga sina AUGUSTINA, nego i muža koji je bio poganin, čovjek srdit i strastven.

Sv. KLOTILDA je svojom mudrošću i ljepotom osvojila srce Klodviga i privela ga na kršćansku vjeru.

MARGARITI iz Provanse sv. Ljudevit dade urezati ime na svome zaručničkome prstenu odmah iza imena Božjega i Francuske. Pokazujući joj taj prsten kaza: "Izvan ovoga prstena nema ljubavi uopće."

Pjesnikinja RACHMANOWA u svome romanu "Tvornica novoga čovjeka" postavlja jedan sličan problem za današnje prilike.

Kod nastojanja oko ovakvoga jednog utjecaja potrebna je taktika. JOSEF RUSSMANN u svome djelu "Misija žene" (20) napominje kako u svrhu toga žena nema mužu svakoga dana davati propovijed, nego na mudar i ljubazan način treba da iskoristi sve male prigode koje joj se pružaju da bi na muža vršila religiozni utjecaj. "Kad bude ona svoju d u ž n o s t vjerno i savjesno obavila, kada mu bude izlazila ususret s mnogo strpljivosti i ljubaznosti, kada mu bude dokazala da molitva i primanje svete pričesti nju uistinu čine pobožnijom i čestitijom, tada će i on početi ci

(20) "Sendung der Frau", Wien 1958, 179.

jeniti religiju i po njezinu uzoru će se dati oduševiti."

Isti pisac iznosi slučaj uspjeha jednoga tihog, ali konstantnog utjecaja. Jedna žena nastojala je punih 17 godina da bi svoga muža privela k religioznoj praksi. Ranije nije nikada slušao sv. mise, niti je pristupao na sv. sakramente, a sada obavlja s njime i prve petke na čast presv. Srcu Isusovu.

Kolike su sve, zahvaljujući ovakvome požrtvovnom nastojanju, uspjele u mužu obnoviti sliku i priliku Božju, ili, što je isto, uspostaviti lik nepatvorenoga čovjeka! Ovi pak, upoznavši svoje pravo dostojanstvo, kliknuli su kao ono HOLDERIN približivši se Diotini : "S a d a z n a m š t o s a m j a ! "

FULTON J. SHEEN piše: "Često se opazilo da je niveau jedne civilizacije uvijek onaj koji stvaraju žene. Zanemari li žena ulogu Božjega poslanika, ona podiže na protivnoj strani najniže čovjekove instinkte: to je njezina slaboća". (21)

"Ispravno je rečeno" - piše KARL PFAFFENBICHLER - ako muškarac padne, padne sam; padne li pak žena, cijeli narod pada'. Ali vrijedi i obratno: ako su idealne žene, idealan je cijeli narod. Ovo bi imalo biti od velike pobude svim djevojkama i ženama naših dana. One bi morale nastojati ne da budu izvanjska kopija prolaznih filmskih veličina, već slika i prilika MARIJINIH kreposti". (22).

---

(21) "Notre Vie a un sens", sa engl. prir. M. Loutrel-Tschirret, izd. Mame 136. i sl.
(22) "Maria und die Probleme unserer Zeit"², Wien 1959-60, 17. i sl.

OSKUDNOST SPECIFIČNO ŽENSKOG DRAŽA

U 90 % slučajeva rastava braka krivnja za lom baca se na muškarca. Sve se prišiva njegovoj areligioznosti, Naziva ga se pokvarenjakom ili "epitetima" koji već pristaju prouzročenju jednoga tako strašnoga brodoloma kao što je to obiteljska sreća.

Da li muškarac uistinu snosi svu ili naj veću odgovornost?

Nema sumnje, kada bi on bio izgrađeni kršćanski značaj, svetac, do loma ne bi došlo . Ali žena treba da znade da sveci ne sklapaju lako braka. Od čovjeka pak kakav jest pokuša li svojim oskudno specifično ženskim držanjem stvoriti sveca, sva je prilika da će ga izgubiti i kao čovjeka.

Žena kao djevojka nezasitna je upravo u isticanju ljepote, u studiranju kako će se svidjeti, u izbjegavanju monotonosti, u traženju mode, u pribiranju svih tako privlačnih naravnih odlika kojima će osvojiti muškarca ili u najmanju ruku pobuditi njegov interes. Ali ako je već muškarca osvojila i sklopila s njime brak, lako se događa da popusti i počne zanemarivati stvari koje spadaju na privlačnu snagu žene. I tada nastupa jedan monotoni život. BALZAC nije bez intuicije nazvao naviku "demonom koji sve proždire".

Ne jednom čuo sam pripovijedati o ženama koje sam kao djevojke poznavao kao vrlo fine, uredne sa specifično ženskim odlikama, kako su najednom u tome popustile i zapustile se. Njihovi muževi, kako čujem, tuže se na njih radi te zapuštenosti, premalog interesa za ono specifično žensko. Ako sve

to prolazi bez znatnijih potresa i trzavica u obitelji, imaju zahvaliti izgrađenomu karakteru svoga muža. Ali sasvim pogrešnu politiku vode te žene ako misle da je mužu dovoljan sirov ili neotesan materijal da bude zadovoljan.

Žena nikada ne smije misliti da je njezin posao svršen ako se je kao djevojka uspjela nekome jednom svidjeti i ovaj je izabrao za bračnu drugaricu. Netko je s pravom nazvao brak utrkom. Žena koja je poduzela utrku da dobije muža, mora je nastaviti da ga zadrži.

CHARLES HUGO DOYLE u svome djelu "Vječna Kana" (Cana is forever), koje je izišlo u SAD i doživjelo već više izdanja, piše:

"Biva mi nerazumljivo, zašto žena prije braka ide do tolikih sve granica da bi se ukazala lijepa i uslužna, a nakon udaje smatra da je nju njezin muž iz ljubavi tražio toliko te je neće prestati ljubiti usprkos njezinu manje privlačnom izgledu. Jedna je stvar naći muža, a sasvim je druga stvar sačuvati ga . THOMAS JEFFERSON (Đeferson) napisao je jednom MARTI JEFFERSON pismo u kojemu je on podvukao pravilo koje bi svaka prava žena na svijetu mogla učiniti svojim. 'Neke gospođe', piše JEFFERSON, 'misle da mogu uz privilegij kućne haljine biti oproštene i nemarne kod jutarnjeg odijevanja. Budi, međutim, ti od časa kada se ustaneš pa dok ne pođeš u postelju tako čisto i dolično odjevena kao za vrijeme davanja ručka ili čaja'". (23)

---

(23) New York 1949, 154.

Isti autor zapaža kako mnoge žene posjeduju premalo psihologije u svome odnosu prema mužu. Izražavajući se riječima Evanđelja, kaže: "One su obično jednostavne kao golubice, dok bi morale biti mudre kao zmije." Kao primjer navodi okolnosti jednoga muža koji se nalazi redovito negdje na poslu. Djevojke u ured dolaze raditi dobro ili prikladno odjevene. Česta prigoda da začas iziđu omogućuje im svakako toliko da poprave kosu, da drže u ispravnome stanju lice, svakako toliko posegnu za šminkom, lašte nokte, rabe parfem.

Takva je sredina u kojoj muž obavlja svoj posao.

Sada se vraća s posla kući da ruča. Problematično je, što će sve tu naći. Može se dogoditi da ga uhvati slabost od zadaha repe i kupusa, te arome koja bi sama za sebe bila dovoljna da se ubije Golijata. Prolazeći kroz zaparene prostorije, sretan je ako bez upotrebe radara može utvrditi položaj svoje žene. Kada mu to uspije, ne nema pred sobom neku lijepu pojavu: ne gleda glavu u pramenima uvojaka, nego vidi prljavu kućnu haljinu, noge bez čarapa, kako klopota petama, sluša priče o jadima koji su zadesili kuću i djecu od zajutarka. Nikakvo čudo ako se želi što prije naći ponovno u uredu. Preostaje da se ispita tko je kriv ako muž traži izlike da ostane izvan kućnoga ognjišta." (24)

---

(24) Nav. dj. 154. i sl.

Uvlačenje žena u specifično muške poslove, sve veće tehniciziranje života, boravak među muškarcima, pomuškarčenje ženske nošnje, obavljanje fiskulture ili takmičenje u raznim granama sporta, sve ovo čini te žena sve više gubi specifično ženske oznake. Nastaje opustošenje delikatnih ženskih osjećaja koje je Stvoritelj podario ženi upravo s obzirom na njezina bračnoga druga. Ovaj po svome pozivu radnik, tehničar, stvaralac - ako se hoće i lutalac - ima potrebu nježnosti, ukusa, estetike, ljepote; potrebu vedrih očiju i toploga srca što sve nosi u sebi žena po prirodi ako je nije izopačila. Zato udata žena nikada ne smije doći na pomisao da je suvišna njezina umjerena toaleta, njezino ljupko držanje, njezino udvaranje. U braku je to tim potrebnije što se, kako je rečeno, stvara navika, a navika rađa dosadu. I najinteresantniju knjigu možemo čitati tek nekoliko puta. Opetovano čitanje stvara dosadu usprkos njezinoj zanimljivosti.

U belgijskoj reviji za žene "Femmes d'aujourd'hui" (Žena danas) - gospođa FRANCE ADINE, koja stalno obrađuje rubriku "problèmes du coeur" (problemi srca), u božićnome broju 1960. g. optužuje ženu zbog oskudnih osjećaja finoće što stvara tolika trvenja i škripanja u obiteljima. Odgovarajući jednoj spisateljici na njezine članke i knjige, piše doslovno:

"Draga Gospođo,

odlučila sam se konačno da Vam pišem. Ne mislite da imam potrebu rješavanja ličnog problema. Već godinama

ja s pažnjom pratim 'slučajeve' koje je Vaša ljubaznost istražila, i pročitala sam gotovo sve Vaše knjige; čitam ih redovito i u njima nalazim uvijek isti užitak. Ali ja nalazim u Vašim člancima - ili radije u pismima Vaših čitateljica - mišljenje koje je gotovo općenito rašireno, naime: muškarci su egoisti. Mislite li da smo mi manje od njih? S raznog vida možda, ali, uostalom, jednako. Koliko se sve žena tuži da ih muževi zanemaruju nakon nekoliko mjeseci braka! Svjesna sam da ima vrlo žalosnih slučajeva, ali mi se čini da izvan ovih za najveći dio neslaganja ima se okriviti žena. Ne da se zamisliti broj onih žena za koje je brak jedan ishod, dok je, u stvari usuđujem se reći, početak borbe. Muškarac u birou ili ateljeu nalazi se uz mlade činovnice dotjerane (ponekad više iz osjećaja dužnosti nego iz ljubomornosti) i neće se moći sustegnuti a da ne povlači paralele ako uz njega boravi supruga neočešljana u otrcanoj bluzi, koja ga dočekuje da mu istrese svoja jadikovanja prije nego je još i sjeo ili se raskomodio. Nemojte misliti da sam ja mlada udata žena bez djece. Šest godina braka nije tako velika perioda, ali se ne traži toliko da se uđe u obiteljsku atmosferu života. Imamo dvoje djece. Nemamo nikoga kao pomoćnika i nismo bez briga; ali mi se ljubimo međusobno više i bolje nego u prvim godinama braka. Zašto žene ne bi nastojale kako da od muža, od tate učine središte svoga maloga svemira, umjesto da se srde što se zaže-

lio haljine susjede? Znadem dobro da se mo že nervirati, ali kada on ulazi, treba pred njim to sakriti i smiješiti mu se.Moj mali dečko "pravi pazar" svakog puta kada se vrati tata; pruža mu njegove papuče i pripovijeda mu svoje dnevne dogodovštine. Čemu praviti od tate policajca? To je dokaz slabosti i nesposobnosti. Čemu se srditi ako je on malko "nabrušen"? Hinite kao da ga ne čujete i okrenite stvar na šalu.I čemu stavljati mu na put kable i krpe kada ima uvijek stvari koje treba krpati i plesti i omogućuju da se provede mirno večer uz njega? Ne treba podnipošto čekati na udvaranja s njegove strane, nego, naprotiv, treba mu znati malko polaskati... Prihvatiti treba svaku prigodu da mu se reče da ćete se u svim stvarima njime ponositi. Recite mu to, n.pr. dok mu namještate kravatu. To će ga potaknuti da vas bolje pogleda.Vama će pak omogućiti da budete uvijek bez zamjerke i privlačivi; to je najbolji način da sačuvate svoj mir i prijatnu atmosferu u kući." (25)

Intuitivni i prirođeni smisao za estetiku, promjenu, finoću, koji posjeduje žena, omogućit će joj da priveže muža uz kućno ognjište i uz sebe samu. Nikada se ne smije predstaviti kao do kraja otpjevana pjesma ili štampana knjiga. Lijepo ističe moderni pedagog PIERRE DUFOYER: "Muzika sadrži samo sedam nota, ali od njih se dadu praviti melodije do u neizmjernost;

---

(25) No 816 (1960),12.

Alfabet ima tek nešto više od dvadeset slova, ali se dadu od njih stvoriti milijuni riječi i govora. Samo tijelo, usprkos njegovoj relativnoj stabilnosti s obzirom na fizičku stranu, dade se prikazati u različitoj slici". (26)

Već citirani CHARLES HUGO DOYLE pruža listu pojava koje ženu čine najmanje sličnom ženi i najmanje privlačnom muškarcu. Evo nekoliko:

Kada puši na ulici,
kada sjedi na klupici ili stoji u baru,
kada pravi galamu u restoranu,
kada se prepire na javnom mjestu,
kada javno grdi ili tuče djecu,
kada u ime interesa, boj bije u trgovini,
kada trči na autobus,
kada je natovarena svežnjima robe,
kada u crkvi znatiželjno motri odijelo svoje susjede,
kada priča o nevaljalim stvarima,
kada nosi ugljen. (27)

Nema sumnje, tu ima duhovitih i iznenađujućih tvrdnja. Ali ostaje istina da se nijedna žena ne smije ispričavati da nema vremena, kako bi ostala interesantna za muža koji ju je izabrao za životnu drugaricu. Napuštanjem te težnje, ona mora računati na gubljenje interesa od strane muža i ogledanje za interesantnijim djevojkama ili ženama nego što je ona.

---

(26) Il matrimonio alla prova del tempo,sa fr. prev.A.Taschera,Milano 1956, 164. i sl.
(27) Nav.dj., 155.

SEKSUALNA DISHARMONIJA U eri tehnike danas se i brak sve više svodi na tehniku. Uspjeli ili neuspjeli brak često se poistovetuje s uspjehom kojim se obavljaju međubračni odnošaji.

Mada čovjek sa ženom ne tvori neko puko biologijsko spajanje, kao što je to slučaj sa životinjama, ipak je biologijska strana jedna od bitnih faktora uspjeha u braku.

Žena mora uvijek imati na pameti da je seksualni nagon u muškarca mnogo jači nego njezin. Zato, koliko se od muškarca traži u toj stvari obzirnosti, toliko se jednako od žene traži razumijevanje za ovu muškarčevu potrebu. Nikada ne smije smetnuti s uma opomenu sv. PAVLA koji je pisao: "Muž neka čini ženi dužnost, a isto tako i žena mužu! Žena nije gospodar svoga tijela, nego muž" (1 Kor 7, 3 sl.).

Koliko god se ženi činila ova strana braka ponizujuća i manje romantična ili joj čak postaje odurna, mora imati na pameti da finim držanjem prema muškarcu u ovoj stvari i učinivši sa svoje strane sve što je do nje da ga zadovolji a nije protiv naravnih i Božjih zakona, ona time brak podupire jednim od njegovih najbitnijih potporanja. I postoji li, da bi se postigl seksualna harmonija, kojagod fizička smetnja koja se dade eliminirati putem operacionoga zahvata, ona će se u ime ljubavi prema bračnoj vezi spremno podvrći kirurškom nožu. S trpljenjem od nekoliko dana iskupit će doživotno trpljenje radi bračne disharmonije i otklonit će eventualni lom.

Dr. T. H. VAN DE VELDE u svome djelu "Savršeni brak" (28) lijepo ističe momenat koji u braku zauzimaju seksualni odnošaji:

"Brak je" - piše on - "trajan oblik monogamne ljubavne veze."

Kao takav, on znači jednu daljnu evoluciju pa i u smislu da on ab origine (od početka, vlastita opaska) egoističnom nagonu ukazuje najveću, što se uopće da zamisliti, pomoć da se razvije u dalekosežni, svjesni altruizam.

Na taj način stvar gledana, ljubavnici sklapanjem braka vrše jedan sveti čin, ne samo u crkvenom smislu. - Oni, naime, zavjetuju sebi ono što je najviše, najljepše, ali i najteže što čovjek i žena mogu jedan drugome da obećaju: da će cijeloga svog života bujice svojih ljubavnih osjećaja držati zajazene i da će ih voditi uvijek istim pravcem: i da će dugo i dugo godina, stalno i uvijek iznova, jedno za drugo imati najbolje što ikad muž i žena, ikad čovjek i čovjek mogu sebi da daruju.

Ljubav koja je izvršenjem braka (spolnim odnošajem, vl. op.) dospjela kako do punog razvitka tako i do više evolucije, može u ovom obliku pružiti i jednom i drugom učesniku trajnu sreću".

Na ženi je da u ovoj stvari očituje što veću delikatnost, što spremnije zatajivanje sebe ma koliko joj se činilo da brutalnost i nasilnost muža u ovoj stvari ne zaslužuje obazrivosti. Isti dr. VAN DE VELDE kaže da se ističe odbijanje polova kad iščezne međusobna privlačnost. "Ono se svuda", kaže spomenuti pisac, "gdje nagon približavanja gubi svoje

djelovanje, ispoljava to snažnije što je ranije privlačnost bila jača. Ono se može razviti u neprijateljstvo, čak u mržnju. Mnogo je bračnih drama, u životu i poeziji (npr. STRINDBERG), koje to dokazuju." (29)

Osim čisto duševnih osjećaja kojima žena može povećati kod muža privlačnost, postoje i higijenske i medicinske kure koje će žena koristiti u sporazumu sa kompetentnim liječnikom u ovoj stvari. Ona će upotrijebiti sva naravna i vrhunaravna sredstva da joj brak uistinu bude čvrst.

BRAK ČEKA NA SVOJE OSVJEŽENJE OD ŽENE

Jedna majka, kada je udavala kćerku, dala joj je samo jednu preporuku: "Prije svega misli uvijek na n j e g a , na njegov ukus, na njegov komfor, na njegovu sreću. Ispuniš li tu zadaću dobro, on će cijelo svoje slobodno vrijeme misliti na tebe."

Stara biblijska tvrdnja: "Po ženi propast, po ženi spasenje" naći će svoju potvrdu i pri ovakvoj nesebičnoj inicijativi žene. Muž će tada svojoj ženi moći govoriti:

"Ti si san u kojemu hodam.
Ti si izvor na kojem gasim žeđu.
Ti si palma pod kojom se odmaram.
Ti si vatra na kojoj se ogrijevam.
Ti si nada koja svaki trud oduzima.
Ti si zrcalo u koje se ogledam.
Ti si srce u kojem gledam sebe.
Ti si sigurnost sudružice duše.
Ti si zaklon za časova tmurnih.

---

(29) Nav. dj., 23.

Ti si biser u časovima veselja.
Ti si dragulj moga udesa.
Ti si jedra kojima za novim horizontima tragam.
Ti si krila kojima nalazim nova nebesa.
Povrh tebe je još samo Božje svjetlo."(30)

---

(30) N. S a l v a n e s c h i, "Saper amare"12, 1941, 113.

3. - VELIČINA I ZNAČENJE MATERINSTVA

JURIŠ TEHNIKE NA SVETU TAJNU ŽIVOTA

Nema tome dugo što je OSWALD SPENGLER u svo - jem eseju "Čovjek i tehnika" mogao da piše: "Tehnika je postala e - zoterička kao i viša matematika... M e h a - n i z a c i j a svijeta stupila je u stadij najopasnije prenapetosti. Promijenila se slika zemlje u njenim biljkama, životinjama i ljudima... Civilizacija je sama postala strojem koji sve radi ili hoće da radi u smislu stroja." (31)

Mi smo danas svjedoci razvoja tehnike do takvoga zahvata da je uzurpirala pravo da uđe u tajnu života i da kao takmac prirode u svojim fizikalnim epruvetama podvrgne razvoju embrion samoga ljudskog zametka.

Svjetska štampa (početkom 1961) nazvala je epohalnim uspjehom oplodnju i početni razvoj čovječjeg fetusa što je bolonjski li - ječnik i učenjak dr. DANIEL PETRUCCI (Petruči) uspio proizvesti u jednoj epruveti. Taj embrion se razvijao 29 dana, tada je daljni razvoj namjerno prekinut. (32).

Kod ovoga postavlja se pitanje: neće li se jednom ukazati suvišnom uloga

---

(31) U "Čovjek i tehnika",Zagreb 1944,108.i sl.
(32) Isp. "Vjesnik u srijedu","Čovječji embrio začet u epruveti,Zagreb,25.I 1961, 9.

žene kao majke?

Senzacionalni novinski stupci vrvili su takvim pitanjima. Stvaraju se prognoze "pro" i "contra". Prvi je rezultat jednog ovakvog pokusa da je dvadeset i devetog dana, nakon što je izvršena oplodnja, daljni razvoj prekinut . Razlog tome daje sam prof. PERUCCI u svome izvještaju koji glasi: "Nisam htio ići dalje jer me blokirala... 'monstruoznost'." Novinski izvjestitelj popratio je ovu izjavu komentarom : "Po ovoj izjavi stiče se dojam da je sve što se odvijalo u epruveti do tog stupnja izgledalo kao u prirodi, tj. u ženskoj maternici, ali da je daljnji razvoj skrenuo s razvojne linije jer su nedostajali prirodni uvjeti, tako da je bilo najpametnije prekinuti eksperiment." (33)

Koji sud da donesemo o tehničkome zahvatu ove vrste?

S m o r a l n o g stanovišta takav je jedan zahvat nedopušten i grešan. Već je blage uspomene sv.O.PIJO XII 1949. g. i u svibnju 1956., pred članovima međunarodnog kongresa za plodnost i sterilnost osudio umjetno osjeme - njivanje. (34)

Ovakav pak jedan zahvat mora se ocijeniti još gore od umjetnog osjemenjivanja, jer se cijeli proces ljudskoga zametka i razvoja stavlja izvan njegova pravoga mjesta.

---

(33) Nav. mj.

(34) Isp. M o r u s, nav. dj., 411; H. D e n z i n g e r, "ENCHIRIDION SYMBOLORUM" 31, Herder 1960., n. 2303.

VELIČINA I NENADOKNADIVOST MAJKE S BIOLOŠKOG STANOVIŠTA

Mjesto da se postavljaju pitanja neće li se jednom ukazati suvišna uloga žene kao majke, treba apsolutno reći: nije samo sudbina žene da bude majka, nego je i sudbina čovjeka da bude sin žene.

Kako učenjaci priznaju, materinska placenta, koja je embrionu neophodno potrebna za oksigenizaciju (kisik), odveć je kompleksna a da bi se dala stvoriti umjetno.

Pa neka se pretpostavi sve da će se i toj placenti i drugim potrebnim faktorima naći surogati ili da će se stvoriti nešto slično, za čovjeka se nikada neće naći nešto adekvatno naravnome začeću i razvoju u materinskom krilu.

"S biološkoga gledišta", piše PIERRE DUFOYER u svojoj knjizi "Ženidba", namijenjenoj djevojkama, "materinstvo je veličanstveno, i učenjaci, koji proučavaju razvoj djeteta u materinjem krilu, izražavaju svi svoje udivljenje nad ovim izvanrednim procesom. Razvoj ljudskoga embriona zaista je jedno čudovište, jedan događaj gotovo nevjerojatan, jedan model za tehniku. Od jedne sićušne ćelije od dvije stotinke milimetra, organski nediferencirane, prividno proste, nastaje tijelo čudesne složenosti sa svojim milijardama raznovrsnih ćelija koštanih, nervnih, mišičnih, sjemenskih, s tisućama grana nervnoga sistema, s mnogovrsnim cjevčicama arterija i vena, sa svojim organima vida, sluha, čišćenja što u dotjeranosti, savršenosti, bogatstvu pojedinosti nadvisuju, i to daleko, sve što ljudsko umijeće može da stvori. Znanost i vještina današnjih

učenjaka posvema je nesposobna da proizvede i najmanje od ovih čudovišta koja majčino tijelo vrši dnevno. Tko će se, dakle, osposobiti stvoriti jedno oko i darovati mu vid? Ostaje činjenica: "tijelo žene stvoreno je da posluži kao laboratorij za taj čudesan rad." (35)

DUHOVNA I MORALNA VELIČINA MATERINSTVA

Ma kako čudesna bila funkcija kojom dolaze na svijet ljudska bića materinstvo se nema i ne smije promatrati samo sa biološke strane. Duhovna i moralna strana je ona koja zasjenjuje, ili bolje baca u pozadinu svu biološku i fiziološku funkciju.

"Obitelj, vezana uz produženje vrste", piše JACQUES LECLERQ (Žak Leklerk), "pridružuje ljude Bogu za uzdržavanje božanskoga djela stvaranja. Očinstvo i materinstvo dodjeljuju ljudskome biću slavu pred kojom idu u pozadinu sve tjelesne preokupacije." (36)

Neka se ne reče da istu moć imaju i životinje.

Ono što te luči od životinja jest da ti s v j e s n o prihvaćaš Božju ponudu da budeš majka i time saradnica u stvaralačkom Božjem djelu. I u tvome krilu zameće se plod s kojim se životinjski plod nikada ne može takmičiti. Ti svojim dahom ogrijavaš jedan stva-

---

(35) "Il matrimonio il libro della giovane", s franc. prev. A. Corti, Milano 1958,41. i sl. - Isp. od istoga "Maternita", prevela Piera Recalcati, Milano 1956.

(36) "Leçons de droit naturel"4, III, La famille, Namur - Louvain 1958, 33.

ralački i vječni duh. Plod u tvome krilu ima besmrtnu dušu. Ti pružaš hranu jednome biću koje je oživljeno za vječnost. Ništa, pa ni sam svršetak svijeta neće mu moći oduzeti život od časa od kada je ono naišlo na tvoje velikodušno prihvaćanje. Ti u sebi nosiš vječnost!...

A onda, ogledaj se oko sebe i uoči razliku između životinjskoga potomstva i potomstva koje si oživjela ili ćeš oživjeti ti u suradnji sa Stvoriteljem svega. "Sve životinjske vrste koje su prethodile čovjeka i koje ga već kroz tisućljeća prate na zemlji nisu ni u čemu izmijenile izgled zemlje; one se ne umaraju opetovati jedne te iste geste. Majmuni u šumama čine uvijek svoje vječne i iste grimase i mada se svojom anatomijom približuju čovjeku, nikada, iskustvo nam to kaže, nisu nešto izumili. Čovjek se pojavio na zemlji mnogo kasnije; svojom pojavom izmijenio je on potpunoma izgled tla i gotovo ništa nije ostalo od prvotne fizionomije. Gradovi i polja nose pečat njegove prisutnosti; u liticama je izdubao tunele, na strmim padinama brda povukao je pobjedonosne puteve, rijeke je ispreleo kanalima, podigao je brane uz bujice, ispravio je morske obale, preplovio je oceane; samo on napreduje; samo on upoznaje znanost i umjetnost; samo on misli na život iza ovoga; on je jedini koji sagiba koljena pred svojim Stvoriteljem."

---

(37) D u f o y e r, "La maternita", 91. i sl.

Izvršen je pokus na jednome djetetu i majmunu. Ugledali su svjetlo u isto vrijeme, dojila ih je ista dojilja, živjeli su u istim okolnostima. Nakon godinu dana majmun je u jednoj stvari očitovao prednost: naučio je brže od djeteta držati u ruci žlicu. U drugim stvarima, dok je dijete napredovalo, majmun je ostao na istome stepenu.

DRUŠTVENA DOBROBIT MATERINSTVA

Žena ima poziv da donešenjem djece na svijet poradi na porastu organizma ljudskoga roda, posebno pak na porastu Otajstvenoga Tijela Kristova - Crkve. Što bi bilo od naroda i država kada bi ti zatajila u svojem uzvišenom pozivu da poslužiš kao suradnica Stvoriteljeva na porastu ljudskoga društva time ujedno na porastu Otajstvenoga Tijela Kristova?

Treba da ti bude jasno da je brak ustanovljen većma na dobrobit društva nego na tvoje lično zadovoljstvo. Ti u krilu kao majka nosiš budućnost i vječnu mladost društva. Nemoj nikada reći: "Ima nas žena i previše. Ako ja zatajim u pozivu materinstva, izvršit će taj poziv druge. Svijet radi toga neće propasti!"... Istina, svijet neće propasti u smislu da će do konca svijeta biti uvijek žena koja će izvršiti m a t e r i j a l n u funkciju rađanja. Ali propasti će č o v j e č n o s t, humanost, nestat će društvenih krepostí a time bit će onemogućen i društveni poredak ako ponestane sa svijeta, neću reći ženskih organizama, nego ako ponestane plemenitog, nesebičnost, požrtvovnog materinskog du-

ha. PAUL EVDOKIMOV, duboki mislilac i teolog rekao je duboku misao: "La vocation de la femme n'est pas en fonction de la societé, mais en fonction de l'humanité" - "Poziv žene nije u društvenoj funkciji, nego u h u m a n o j funkciji." (38) Žena ima prihvaćanjem materinstva u ljudskome društvu podržavati smisao za nesebičnost, darivanje, žrtvovanje, a jedino uz cijenu toga omogućena je opstojnost života dostojna čovjeka.

Kod pokušaja, da se zametak čovjekova organizma ostvari i razvije u epruveti, u jednome fizikalnom laboratoriju ima da nam izazove ledene srsi i najdublje zgražanje. Taj "tehnički čovjek" dvadesetoga stoljeća, taj "homo faber" - "čovjek radnik" toliko se ukrutio, u tolikoj je mjeri tehnicizirao život te misli da je sva njegova baština materijalni život, a ne i ono ili upravo ono što taj život prodahnjuje, od čega se taj život hrani !

Tko je tome kriv?

Mjesto da se uzrok traži samo u pukom oruđu tehnike, nema li se on tražiti u prvome redu u svjesnom potiskivanju nesebičnog žrtvovanja, u zaboravi na materinski poziv?

BUDI MAJKA DUHOM PRIJE NEGO SI TJELESNO RODILA

Pedagog F.W.FÖRSTER konstatira: "Moderna žena odavna je osjetila da njezinoj duši nedostaje jedan muški elemenat snage i, dosljedno, duhovnosti; k r š ć a n s k a d u š a sakri-

(38) Nav. dj., 181.

vena u njoj jest ona koja teži za općim razvojem, za oslobođenjem od svake skučenosti seksualne prirode i pobudila je da se odupre svakoj jednostranosti njezina odgoja i kulture. Ali ta moderna žena u težnji da udovolji ovoj potrebi i ovome osjećaju izgubila se u velikim zastranjenjima. Naumila je da postane drugarica čovjeku tako da bude smatrana jednakom." (39)

Međutim, čovječanstvo bi izgubilo uravnoteženost i, kao što je rečeno, onemogućen bi bio društveni život kada bi žena zatajila u svome specifičnom pozivu majke, misleći pritom u prvome redu na onu duhovnu stranu materinstva, na nesebični duh i požrtvovnost. Takvom se ima izgrađivati svaka žena bez obzira na to da li je rodila djecu ili nije. Jedna poslovica kaže: "Ruka koja giblje zipku pokreće svijet." Istina je također: "Od nesebičnog materinskog duha živi svijet."

Imaš, dakle, u sebi podržavati i hraniti materinski duh prije nego rodiš dijete i bez obzira na to da li ćeš uopće roditi djecu. Imaš se izgrađivati u onu, u Svetome pismu opjevanu: "ženu jaku" (Prič 31, 10 - 31).

Čas prije citirani FÖRSTER kaže: "Kršćanstvo je probudilo u duši žene jedan vječno muški elemenat, ali ne da bi stvorilo ženu-muško, već zato da ulije u ženu muževnu krepost da bude posvema drukčija od muškarca kao što sv. AUGUSTIN govori za svoju majku: " Uistinu fina žena, ali muževna krepošću i vjerom."(40

(39) "Christus e la vita umana," Torino, 1927, 394.

(40) Nav. dj., 395.

Kao što je rečeno, bez ovoga duhovnog elementa, mala će ili nikakva razlika biti hoće li se ljudi rađati u epruveti u laboratorijima ili na majčinskome srcu, da, ali bez nesebične ljubavi. "Siromašnoga li organskog čina", piše DUFOYER, "koji se vrši bez duhovne dubine, bez nježnosti, bez ljubavi, iz jednostavnoga egoističnog zadovoljenja, životinjskim nagonom koji se gubi u nesvijesti!" (41)

"Ono dijete", kaže ROBERT LINHARDT, "koje ćeš iznijeti nošena ne strašću, već herojskim osjećajem dužnosti, postat će po svemu ljudskom predviđanju jedan ćudoredno potpun čovjek, jedan blagoslov za njegovu generaciju (42).

Kapelan zatvora ARTHOFER piše: "Na zemlji se može stajati kod kuće samo ondje gdje se nalazi jedna majka. Žene, koje materinsko dostojanstvo ne smatraju kao najsvetije i najviše, ne mogu podići nikakvu kuću niti ikakav zavičaj. Mnogi su muževi u zatvoru zato što su imali jednu modernu ženu koja nije upoznala potrebu da bude majka: nerijetki nalaze opet pravi put zato što ima je mama ispružila ruke. Jedan od kažnjenika prigodom majčina dana napisao je svojoj staroj majci pismo. Tankim pinelom zlatnim slovima na dnu pisma napisao je riječi: 'Majko, samo si ti mir, zvijezda stajačica moga života. Ostale žene su kao krijesnice; zasvijetle i nestane ih." (43)

---

(41) "La maternita", 51.
(42) "Unsere Ideale", Reiburg im Bresgau 1930. 215.
(43) "Zuchthaus", Kosel-Pustet 1926, 165.

Ono što je kazano o potrebi duhovnog oblikovanja žene u majku daleko prije nego postane tjelesna majka, u pojačanoj mjeri to važi od časa kada počne osjećati kucaje jednoga novog srca, srca svoga djeteta pod svojim srcem.

Koji će ritam, duhovni ritam, zacrtati tome novome biću?

Ovisi o duhovnome ritmu njezina srca.

Dr POMEROY piše: "Nerođeno dijete udiše nebeski zrak kroz majčina pluća; ono motri ljepotu njezinim očima, sluša harmoniju ili disonancu njezinim ušima; njegove zalihe veselja ovise o njezinim radostima u kojima nalazi užitak i pronalazi ih kao dobre; temelji za nadu i odvažnost u budućnosti leže u njezinim vježbama u tome u ovo vrijeme; i kvantitet i kvalitet moždana i srca mora u velikoj mjeri ovisiti o obrascu koji ona daje za svoje dijete. S obzirom na to, hoće li se ijedna žena usuditi utrošiti susljedne mjesece u sebičnim prohtjevima ili u vrtlogu vesela društva? Može li ijedna žena dostojna toga imena težiti za ičim većim i časnijim, nego što je obrazovanje nerođenih pokoljenja?" (44)

VELIČINA MAJKE U OČIMA CRKVE

Majka je u očima Crkve kao neko čudovište i svetinja.

Kada majka izađe prvi put nakon poroda, prema starome kršćanskom običaju, ona se zaputi u crkvu da je svećenik "uvede". Nije to obred očišćenja od neke nečisto-

---

(44) "The etios of Marriage", New York.

će, nego radosni pozdrav Crkve, njezino čestitanje majci što je uz cijenu nesebičnosti i žrtve darovala Crkvi novoga građanina i jednome novom biću omogućila vječnu sreću. Zato joj na usta svećenika govori: "Uđi u hram Božji da se pokloniš Sinu blažene Dj. Marije koji te je blagoslovio potomstvom." (45)

Crkva je na zaručničkoj svetoj Misi ženi zaželjela: "Vidjela sinove svojih sinova!"Molitve kojima prati njezine bolne časove, kako zapaža moderna obraćenica, književnica svjetskoga glasa GERTRUDA von le FORT, te "molitva nadvisuju život pojedinca i pretvaraju se u veličanstvenu viziju: 'Neka te hvale narodi ! Svi naraštaji neka se vesele i kliču, jer zemlja daje plod svoj! Tako glase ove molitve.U onome času kada se žena povlači u najveću skrovitost, Crkva intonira njoj u počast veličanstveni himan čitavih naroda,i onu, koja je u svome bolu zanijela, potiče da pjeva hvalu Stvoritelju! Ista se misao izražava prigodom posvete i krunjenja kraljice. Za ovoga obreda ženu se maže ispod srca, ondje gdje će ona nositi dijete." (46)

NOVE PODRŽAVATELJICE HRAMA

Na hramovima stare Grčke mogu se često zapaziti tako zvane k a r i j a t i d e To su stare figure žena koje ispružene glave podržavaju nad sobom krov hrama. Iz ovih figura odsjeva rijetka uzvišenost i jedna unutarnja veličina kao da breme krova ispunja cijelo njihovo biće i kao da su daleko od svake zemaljske stvari. Kako ističe pedagog FÖRSTER "nikada nije tolikom rječitošću bila izražena veličina odgovornosti, gospodsko dostojanstvo i sigurnost žene u ulogi svećenice kao što je u ovim ženskim figurama. Čini se da ih odveć tišti breme odozgo, ali njihovo držanje, njihovo čelo, njihove oči govore drukčije, naime da su se one otresle bremena i tjeskobe čisto smrtne, da su sve njihove duševne i tjelesne sile usmjerene na onaj viši svijet čija je jedino snaga u stanju zaštiti odnose među spolovima od poniženja i izopačenja." (47)

Katolička djevojko, ženo!

Tvoj poziv u modernome društvu jest da kao savjesna majka budeš nova, ne više mrtva, nego živa karijatida koja ćeš nesebičnim duhom majke u sebi samoj i u potomstvu podržavati hram čistih i svetih ideala.

Nerođena djeca govore ti, mole te sklopljenih ruku:

"Iz nestvarnoga povedi nas u stvarno,
Iz tame u svjetlo,
Iz smrti u besmrtnost." (48).

Neka ti svijetli pred očima uzvišeni i jedinstveni primjer ljubavi i žrtve velike MAJKE BOŽJE prema neotkupljenome ljudskome rodu. "Ona je", kaže sv.ALBERT VELIKI, "svijetu dala njegova Boga i njegovu Bogu dala je svijet, a svakome (otkupljenome) čovjeku ona da-

(45) Obred pri uvođenju.
(46) Nav. dj., 138. i sl.

(47) "Christus e la vita umana, 382.
(48) U P A N I S H A D A, kod Tagore, "Sadhana".

je nebesko kraljevstvo." (49)

Bl. Djevica spremno je preuzela na sebe žrtve kojima je bio uvjetovan spas velike ljudske obitelji. Preuzmi i ti žrtve s kojima je skopčano stvaranje jedne obiteljske ćelije rekavši spremno u svoj dubini i širini značenja kao i ona:

"E v o s l u ž b e n i c e G o s p o d n j e!" (Lk 1, 38).

(49) "Mariale", 157.

4. - ODGOJNA ULOGA MAJKE

ZAMAŠNOST MAJČINSKE ZADAĆE ODGOJA DJECE

"Nekada sam mislila da su žene one koje ne rade ništa drugo, već samo rađaju djecu, glupa stvorenja. Ja sam uvijek sanjala o tome da budem glumica, da postanem velika zvijezda. Gluma - to je bio moj život... Ali jednoga dana oko podne i ja sam bila u trudovima. U mučnoj tišini čula sam liječnika koji je rekao: 'Dječak!' - Cijelog svog života željela sam istinski da stvaram kao glumica vjerujući da je stvaralaštvo nešto najviše što čovjek može doživjeti. Tako i jest. Ali gluma daje samo trenutak stvaralaštva. Materinstvo je doživljaj čistog stvaralaštva kao takvog."

Ovu je izjavu nakon rođenja djeteta dala glumica JULIE HARRIS. (50)

Glumica JULIE HARRIS dobro je upoznala kako je materinstvo isto što i stvaralaštvo. Ali je veličinu i značenje majke istom polovično upoznala ako misli da je majčina zadaća j e d i n o dati na svijet dijete. Majke nisu samo zato "da rađaju djecu". Majke treba da djecom podržavaju na svijetu l j u d s k i

(50) U S. R a d i ć, "Govori današnjem čovjeku" Zagreb 1960 (cikl.), 105.

ž i v o t, život dostojan čovjeka ovdje na zemlji i dostojan da se nastavi u blaženoj vječnosti.

Majke nisu zato da djecu izbacuju na svijet kao što mašina izbacuje materijal. Majke su dužne da dijete koje su donijele na svijet kao jednu vrstu sirovine oplemene. To biva putem o d g o j a.

O d g o j djece je najuzvišenija i najsvetija majčinska dužnost.

Moderni pedagog PIERRE DUFOYER podsjeća ženu na ovu njezinu uzvišenu ulogu riječima :

"Ženo!... Ti si ona koja u djetetu budiš dušu! Već prvih mjeseci nakon rađanja ti oblikuješ njegov karakter;

ti ga discipliniraš određujući mu kada ima spavati i kada će uzeti jelo;

ne popuštaš njegovim tiranskim i svojeglavim prohtjevima;

strpljivo činiš da se navikne na čistoću, stid, uglađenost, na red;

učiš ga kako će kazati 'dobar dan','hvala', 'molim'...

znadeš maloga brbljavca ušutkati a smesti lažljivca;

daješ ukor malome kradljivcu;

kažnjavaš maloga smutljivca;

poljupcem ulijevaš srčanost za jedan velikodušan čin...

Ti mu otvaraš dušu prema Bogu: govoriš mu o Isusu, o Djevici, o anđelima...

Majko, nakon što si rodila dijete u tijelu, odgajajući ga ti mu rađaš dušu.

Ah! Motri sa sućuti takozvane važne čine za čovjeka: njegovu političku, ekonomsku ili financijsku aktivnost! Siromah! Imaj prema

njemu sućuti i kada se navečer vrati kući, obavij ga svojom nježnošću: on je baratao samo mrtvom materijom, dok si ti djelovala na život, na dušu koja je vječna!" (51)

NAPOLEON I kazao je: "Sretna budućnost djeteta, majčino je djelo."

Nije u majčinim rukama samo sretna budućnost djeteta.

Dr. ANTON MARTIN SLOMŠEK, biskup lavantinski u Mariboru, koji je umro na glasu svetosti 1862. g., govorio je:

"Dragi očevi i majke! Sreća ili nesreća budućnosti leži u vašim rukama. Vaša su djeca vaša budućnost. Kako ih budete odgojili, takvu ćemo budućnost imati - dobru ili zlu."(52)

Tako eto, ovaj najveći slovenski pedagog povezuje budućnost svijeta jednostavno s ulogom majke kao odgojiteljice.

ODGOJ DJETETA PRIRODNO I SVETO PRAVO MAJKE

Protivno izvjesnim teorijama koje bi htjele odgoj djece odvojiti i otuđiti ga od majke, odnosno od roditelja, treba ustati na obranu prirodnog i svetog prava roditelja u ovoj stvari.

Djeca su plod najintimnijeg sjedinjenja roditelja koje je obdareno stvaralačkom moći. Dijete je jedno biće, i u sebi nosi osobnost oca i majke; ono je 'tijelo i njihovo tijelo' nešto od njih samih što se otcijepilo od njih

---

(51) "Maternita", 134. i sl.
(52) Iz korizmenog pisma jugosl. biskupa "Katolički odgoj djece", Vjesnik đakovačke biskupije, XIV (1961) br. 1, str. 1.

da formira novo biće." (53)

"Djeca su n j i h o v a djeca, njiho-
vo djelo;
ona njih nastavljaju noseći u svojim cr-
tama i u svome karakteru sličnost s roditelji-
ma.
Ona su j e d n a s t v a r r o d i-
t e l j a,
- nastavljanje roditelja -
ostajući uza sve to, svako pojedino, n e-
o v i s n a l j u d s k a l i č n o s t..
Otuda... slijedi da roditelji na svoju
ličnu odgovornost daju djecu na svijet i da
oni u isto vrijeme imaju pravo i dužnost bdje-
ti nad njima." (54)

"Odgoj je produženje i dovršenje rađa-
nja." (55)

Ono što je veliki papa LAV XIII kazao o
djeci s obzirom na oca, važi također s obzirom
na majku: "D j e c a s u n e š t o š t o
p r i p a d a o c u i p r o d u l j e-
n j e s u u n e k u r u k u o č e-
v e o s o b e." (56)

Slavne uspomene sv.O.PIJO XI u pismu o
odgoju ("Divini illius Magistri") piše: "Obi-
telj (otac i majka)... ima neposredno od Stvo-
ritelja zadaću, i dosljedno i dužnost odgaja-
ti djecu, neotuđivo pravo, jer je neodjeljivo
spojeno sa strogom obvezom, pravo prije sva-

---

(53) L e c l e r c q, nav. dj., 21.
(54) Isti, 408.
(55) J a n s s e n s, "Les droits du père de famille en matière d'éducation et d'enseigment", 12.-Kod Leclercq, nav. mj.
(56) Enciklika "Rerum novarum".

kog prava građanskog društva i države, pa, pre-
ma tome, ostaje nepovredivo sa strane bilo ko-
je zemaljske vlasti."

"Dijete, dakle, pripada obitelji. Rodi-
telji imaju nad njim pravo slično onome na
vlasništvo, ali svetije, budući da nijedna ze-
maljska stvar ne može biti čovjekovo djelo u
mjeri u kojoj su djeca djelo svojih rodite-
lja." (57)

DJECA SA STVORITELJEVIM BILJEGOM

Utvrdivši neotuđivo pra-
vo roditelja, poimence
pravo majke da dade dje-
tetu odgoj, od presudne je važnosti kod toga
ne pogriješiti smjer i dati djetetu odgoj do-
stojan njegova dostojanstva i određenja.

Ako je pak majka dovoljno prosvijećena i
vjeruje da je dijete dobila istina naravnim
putem rađanja, ali stvoriteljskom snagom i
krepošću koju je u nju pohranio apsolutni Go-
spodar života i smrti:

ako vjeruje da njezino dijete nije kao i
svaka druga stvar, nego da ima u sebi nešto
što nadvisuje sve stvari na svijetu;

ako je toliko ljubomorna na život svoga
djeteta te vjeruje da ono nije određeno da
proživi nekoliko decenija, nego da će živjeti
vječno;

ako ima toliko ponosa te vjeruje da udes
svijeta ovisi o smjeru odgoja koji majke daju
djeci, -

ako je majka svega toga svjesna i vodi
računa o svojoj odgovornosti, ona neće birati

---

(57) L e c l e r c q, nav. dj., 21.

neki drugi smjer, nego će svoje dijete postaviti na vječne i božanske principe. Ona će u njemu dovesti do izražaja božanske i vječne oznake koje je Stvoritelj utisnuo u njezino čedo kao u svoje vlasništvo.

U takvoj jednoj pretpostavci, prva majčina misao nakon rođenja bit će d u h o v n o r o đ e n j e onoga kojega je ona rodila tjelesno. Ona će misliti odmah na njegovo krštenje, i oglašujući veselu vijest rođenja djeteta ovu će povezati s napomenom kada će se obaviti njegovo krštenje. Sa samim podjeljivanjem krštenja neće odugovlačiti svjesna teške odgovornosti po nju u slučaju da se dijete nekršteno preseli na drugi svijet.

Prava, duhovna majka, dok je još dijete nosila pod srcem, u kucajima njegova srca osjećala je da nosi u sebi biće s vječnim određenjem pa će sada sve učiniti da njezino čedo koje joj je predano u ruke kao na milost i nemilost, ne promaši svoga vječnoga određenja.

Ako se smatra štetom i gubitkom jedna svemirska raketa koja nije postigla metu, što se ima misliti o promašenom vječnom određenju djeteta s neumrlom dušom u sebi?

Sveto krštenje je kao baza s koje se jedino djetetu daje smjer i krepost da postigne svoje pravo vječno određenje. Na majci je da nakon toga podržava taj smjer kolikogod joj to njezine sile dopuštaju.

Naši biskupi u već citiranome pismu o katoličkome odgoju očinski i usrdno podsjećaju kršćanske roditelje njihove svete dužnosti:

"Na krštenju je vaše dijete postalo i Božje dijete. Bogatstvo nadnaravnoga života i milosti stavljeno je u dušu vašega djeteta i počiva u njemu kao zrno sjemena u zemlji i čeka kada će proklijati i porasti. Mi ne znamo kako će božansko sjeme milosti proklijati, ali vi morate sve učiniti da se ne zaguši. Oče, majko, pomozite da se život vašeg djeteta razvije kao što mu pomažete da se njegov tjelesni život održi i raste." (58)

Sv. O. PIJO XI u svome pismu gore spomenutome o kršćanskome odgoju djece, potrebu kršćanskoga formiranja djeteta obrazlaže ovako :

"Od najveće... je važnosti da se ne pogriješi kod odgoja kao što je također važno da se ne pogriješi pri usmjerenju ka konačnome cilju s kojim je najuže i nužno povezano djelo odgoja. I doista, budući da se odgoj u bitnosti sastoji u formiranju čovjeka kakav mora biti i na koji se način u ovome zemaljskome životu ima vladati da postigne uzvišeni cilj za koji je bio stvoren, biva jasno -kao što nema pravoga odgoja koji ne bi bio sav usmjeren prema konačnome cilju, tako u sadašnjem stanju Providnosti, tj. iza kako se Bog objavio u svome Jedinorođenom Sinu, koji je jedini 'p u t, i s t i n a i ž i v o t' ne može biti primjerena i savršena odgoja izvan kršćanskoga odgoja."

Naši biskupi kao prikladna sredstva za solidan odgoj propisuju m o l i t v u, pro-

---

(58) Nav. mj., 3.

vođenje života u d u h u c r k v e n e g o d i n e, pristup svetim s a k r a - m e n t i m a, učenje v j e r o n a u - k a. (59)
Modernome čovjeku ova sredstva izgledaju nešto apstraktno i neefikasno, a, ustvari, njima se prima jedna vrhunaravna, božanska krepost. Ni atomsku energiju nitko ne vidi a od kolikog li nije sve učinka!
Kad je k pedagogu FLATICHu došao jedan otmjen činovnik tražeći lijeka za svoga nepopravljivog sina, odgojitelj ga upita kakva je odgojna sredstva upotrebljavao. On mu ispripovjedi kako je dijete tukao, zatvarao, kažnjavao ga da ostane bez jela, tjerao ga iz kuće na studen... Odgojitelj ga samo još upita: "Jeste li dijete učili moliti i jeste li se i Vi sami molili skupa s njime?" Kada je ovaj otmjeni gospodin odgovorio da nije, on će mu na to: "Vi ste do sada obraćali pozornost više na djetetovu kožu nego na dušu. Preporučio bih Vam da se od sada molite skupa s njime i za njega." - Otac obeća i postupivši prema savjetu odgoji sina čestitim čovjekom."
S pravom sv. AUGUSTIN veli: "Tko znade dobro moliti, znade dobro i živjeti."
Djecu bez dubljega moralnog odgoja jedan pisac ovako opisuje: "Oni fučkaju na ljude Oni hoće da budu strojevi, šarafi, kotači, retorte, remenje... Još radije nego strojevi bili bi municija: bombe, šrapneli, granate... Ime na kakvom ratnom spomeniku san je njihova puberteta."

---

(59) Tamo, str. 3 - 5.

Dobro uočuju važnost religioznog faktora one djevojke koje na postavljeno pitanje : "Kakva bi po Vašemu sudu morala biti djeca?" - daju odgovore kao što su:
"Kršćanski odgojena."
"Bogobojazna i podložna roditeljima i crkvenim poglavarima."
"Roditelji bi morali više voditi računa o vjerskome odgoju. Tek tada bi bila na ponos društvu."

POGODOVANJE RAZVOJU PRIROĐENIH DAROVA NA DOBRO DRUŠTVA

Majka će u svojoj dobrohotnosti prema djetetu ispitivati njegove prirođene sklonosti i nadarenosti, pogodovat će njihovu razvoju i nesebičnim duhom odgajat će dijete ne samo za sebe ili za njegovu ličnu sretnu budućnost, nego će u svome altruizmu gledati i dobro društva, dobro svoga naroda. Kod izbora zvanja za dijete čuvat će se svake taštine i niske sebičnosti te neće nametnuti na dijete breme uslijed kojega bi se ono kroz cijeli život imalo osjećati nelagodno.

"Ima kratkovidnih roditelja koji misle da je za sina najprikladnije zvanje koje je obavljao otac, za kćerku zvanje za koje se osposobila majka. Glasoviti EMERSON primjetio je na ovo: "Ti bi želio da ti sin postane tvoja slika i prilika. Ali jedan čovjek tvoje vrste dosta je na svijetu."
"Narav nikada ne proizvodi dva sasvim jednaka čovjeka. Svako rađanje stavlja u svijet drukčije biće i svaki tajanstveni sas-

tav oživotvoruje se samo jedanput. (60)
Dječak NEWTON većma je volio sastavljati strojeve, točkove i čitati knjige negoli pasti ovce. Njegove ovce lutale su tamo i amo, njegove krave gazile su susjedovo žito, a najljepša nada njegove majke da vidi svoga sina kao ekonoma rasplinula se. Ali zato je on svijet obogatio kao slavni matematičar, fizičar, astronom i filozof .

Otresi se svake uskogrudnosti i sebičnosti pri odgoju svoga djeteta i nesebičnim duhom pogoduj razvoju onih strana u djetetu od kojih će imati najviše koristi dijete, narod, društvo. Neće li imati možda to dijete sklonost k svećeničkom ili redovničkom pozivu? Ako je božanski Sijač tu zasijao svoje sjemenje , zašto bi ti htjela radije zasijati nešto drugo? Uzgajaj sjeme dobrog Sijača pa ćeš društvu najviše koristiti; tvoje će dijete biti sretno i ti ćeš se osjećati sretna.

LJUBAV PRI ODGOJU Jedan od najvažnijih faktora za uspješan odgoj jest l j u b a v prema djetetu.

FULTON J.SHEEN piše: "Svako dijete očekuje da će biti ljubljeno. I ono ima pravo , jer brzo saznaje da ga je na zemlji čekala ljubav. Dapače, ljubav njegove majke ga je prethodila, jer je njezino tijelo poslužilo kao jedna vrsta ciborija i primilo ga i nosilo kroz mjesece... Ljubav je u neku ruku kao i život: mi je možemo primiti, predati, ne možemo je stvoriti." (61) .

(60) O r i s o n S w e t M a r d e n, "Volja i uspjeh" prev. Jelka Plivelić, Zagreb 1919, 51.

Žena je po svojoj naravi usmjerena na dijete i dočekuje ga s ljubavlju.
U anketi provedenoj među grupom djevojaka, na pitanje: "Volite li djecu?" - jedna piše:
"Bezgranično, jer jedino dobra djeca su anđeli na zemlji."
Jedna druga opet sa svoje strane odgovara: "Mnogo. Ona mi izgledaju kao najljepša nada i vječno sjećanje na Božje djetinjstvo".
Ne da se, međutim, tajiti da ima žena koje ne očituju usrdne ljubavi prema djeci. To biva posebno onda kada su djeca došla na svijet "mimo plana", tj. kada se htjelo izbjeći začeće.

Pomanjkanje majčinske ljubavi djeca osjećaju većma negoli zimi oskudnost sunca.

Nema bolnije riječi nego što je riječ djeteta: "Mama mi ne očituje usrdnu ljubav. Osjećam da je hladna prema meni."

Odgoj bez ljubavi je kao prisilno zašarafljivanje pri čemu se lako nešto ošteti i ne postiže se pravi učinak. Majka, koja je lišila dijete dužne ljubavi, lako da i sama završi život osamljena, usred studeni.

(61) "Il faut choisir sa vie", sa engl. prir. Marcelle Loutrel-Tschirret, izd. Mame 1956, 214.

PRIKLADNA STEGA Bez primjerene stege ne može se postići žuđeni dobar uspjeh pri odgoju.

Kao što žice na glazbalu treba stegnuti da bi dale milozvuk, tako je potrebna i stega kod djece da se ne bi odgojila distonična u sebi i za društvo.

Knjiga Mudrosti kaže: "Konj neukroćen potrči žurno, sin razuzdan nagne u bijeg. Razmazi dijete svoje i ono će te preplašiti..... Ne pregledavaj pogrešaka njegovih... Drži sina svojega u stezi!" (Sir 30, 8, 9, 11)

FULTON SHEEN kaže da se popuštanjem stege uz cijenu dokinuća kažnjavanja roditelji imaju ozbiljno bojati da ih djeca radi njihove slaboće neće više ljubiti, jer "ona neće imati više nikakva poštovanja prema onima koji ih nisu znali disciplinirati." (Nav.dj.,223.)

Roditelji, dakle, postižu protivno nego što su mislili. Bojeći se da uslijed discipline i kazne ne izgube ljubav djece, oni tu ljubav gube upravo radi pomanjkanja dužne stege.

Stega, ako je prodahnuta ljubavlju, djecu izgrađuje u hram Božji, obiteljske kuće u kuće mira.

ODGOJNA MOĆ DOBRA PRIMJERA Mogli bismo ne znam koliko nizati faktore koji moraju doći do izražaja pri odgoju djece, kad bismo zanemarili faktor d o b r a p r i m j e r a majke, jedva da bismo išta konstruktivno spomenuli.

Ženevski filozof HENRI FREDERIC AMIEL kaže: "Majka za sina predstavlja dobro, providnost, zakon, u jednu riječ Božanstvo u njegovoj opipljivoj formi." (62)

Majka je u kući magnet svih srdaca i zvijezda svih očiju.

Što će biti ako je taj magnet izgubio svoju privlačnu snagu prema kojoj će se kao igla u busoli okretati djeca? Ako je zasjenjena svjetlost majčina dobra primjera?

Moderni pedagog svjetskoga glasa F.W.FÖRSTER iznosi mišljenje jednoga modernog psihijatra koji je uvjerenja da sam liječnik, koji hoće da ozdravi nekoga od d j e t i n s k o g p o i m a n j a ž i v o t a, mora u sebi pobijediti tu slabu stranu, jer je upravo nitko bolje od samog pacijenta neće uočiti u tome istom liječniku koji se trudi da ga ozdravi. "To se pak posve ispravno" – nastavlja FÖRSTER – "ima primijeniti na odgojitelja.Ništa mu neće koristiti ni najbolje posjedovanje dječje psihologije, tehnike, najsavršenije pedagoške metode, ako je on lično nezreo s obzirom na temeljne životne zasade." (63)

Izgradi sebe moralno i intelektualno tako te svome djetetu budeš svjetiljka na putu kojim ima da udari. Posegni za prikladnom knjigom, pitaj savjeta u stvari tako zamašnoj koja te čeka. "Kao što je izradba ma koje stvari vezana na učenje zanata, tako je i odgojiteljima neophodno potrebno da uče kako se izrađuju ljudski karakteri". (64)

---

(62) "Journal intime".
(63) "Educazione e autoeducazione", sa njem. prev.A. Bozzone, Torino 1921, 353.
(64) M. B e d e n i ć, "Duševna higijena" Zagreb, 1956, 218.

Kako se grade živi hramovi namijenjeni da budu Božje boravište.

UPOZNAJ SVOJU SPASITELJSKU ULOGU

Filozof LEIGNITZ je kazao: "Dajte mi u ruke odgoj mladeži i ja ću vam u vremenu manje od jednoga vijeka promijeniti lice zemlji."

Ako još nemaš te uloge, pripremaj se za nju.

Vjerojatno takva te čeka kao tjelesnu majku.

Ali nemoj čekati na djecu koju će ti možda Bog jednom darovati, nego očituj već sada svoj blagotvorni utjecaj na djecu bez duhovnog izgrađenog lika majke. Sv.IVAN ZLATOUSTI kaže da takav jedan posao nadvisuje svako umijeće, i "koji je snabdjeven tom sposobnošću, treba da uloži više mara nego bilo koji slikar ili kipar." (65)

Jedna kineska poslovica kaže:

"Tko hoće da izvrši utjecaj za jednu godinu, taj zasije zrno;

tko hoće da izvrši utjecaj na deset godina, taj zasadi stablo;

tko hoće da izvrši utjecaj na sto godina taj odgoji jednoga čovjeka."

A mi ćemo nadodati: "Tko hoće da utječe za vječnost, taj ima graditi živi hram Božji, ima kršćanski odgajati dijete!"

Tvoje je djelo najuzvišenije i najtrajnije. Ispoljavanje aktivnosti na drugim poljima, imat će svoj svršetak, ali tvoja plodna

---

(65) "Homilia 60 in Matthaeum" 18, 5.

ljubav prema djetetu uvire u vječnost.

Na pitanje: "Kakva bi po Vašem sudu morala biti djeca?" - jedna djevojka u svojim zlatnim djevojačkim snovima odgovara:

"Vedra, puna straha Božjega, vez i radost roditelja, oslon i ponos roditelja i domovine."

Učini da to ne bude san, nego stvarnost!

5. - ŽENA I PROBLEM PROSTITUCIJE

OPĆENITO O PROSTITUCIJI Prostitucija je s e k s u a l n o p o d a v a n j e n e o d r e đ e n o m b r o j u m u š k a r a c a uz n a p l a t u; ili b l u d n i š t v o k a o z a n i m a n j e. (66)

Prostitucija je možda od svih slabih strana čovjekovih najsramotnija. Sa historijskog vida, ona se može nazvati stara gotovo koliko i čovjek. (67) Ona postoji kod primitivnih naroda a pojavljuje se i u najstarijim historijskim vremenima kao već ustaljena institucija. Posebno dolazi do izražaja kod razvoja građanskih civilizacija koje prati uza stopu. (68) U trećem je tisućljeću pr.Kr. već u punom cvatu u državama Istoka koje znače vrhunac tadašnje civilizacije. Prostitucija je na izvjesnim stepenima kulture postala čak granom religioznoga kulta bogovima.

Najstariji hramski bordel (javna kuća), o kome postoje podaci, nalazio se na području S u m e r a n a, u gradu U r u k gdje se nalazilo svetište vrhovnoga boga

(66) M o r u s, nav. dj., 434.
(67) A. N i e d e r m e y e r, "Handbuch der speziellen Pastoralmedizin," I," Das menschliche sexualleben, Wien 1951, 352.
(68) Isp. L e c l e r c q, nav dj., 398.

Anu. Tu su prostituirani bili posvećeni razbludnoj kćeri Anua, Ištar. Prostitutke ženskoga roda žive u posebnoj kući, u gagumu, pod vodstvom nadglednice. Postojala je naročito ozloglašena kategorija hramskih prostitutki pod imenom "h a r i m a t e". Kako neki stari tekst kaže, čovjek koji je zapao u njihove ruke, bio je izgubljen. Po opomeni kojom se mladi čovjek ograđuje od prostitutki, dade se zaključiti da se te "ljubazne hramske dame" nisu bavile samo svojim zvanjem u svetištu svoje božice, nego su taj zanat obavljale i izvan hrama. Ovakve su se žene smatrale izopćenicama za razliku od pravih svećenica koje su uživale veliki ugled. Hramske prostitutke nisu smjele same odgajati svoju djecu; povjeravale su ih adoptivnim roditeljima a svako traganje za ocem kažnjavalo se smrću.

Po HERODOTOVU tumačenju, kome su se pridružili i moderni učenjaci, prinudna prostitucija bila je čisto religiozni akt, žrtva božici. Njoj je svaka žena pripadala jednu noć ili bar jedan sat. Božica je svakoj birala ljubavnika. (69)

S Orijenta je već zarana prodrla i u Grčku hramska prostitucija, posebno u Korint gdje je božica Afrodita imala svoj hram. Unaokolo bile su među baštama rasijane krasne vile u kojima su stanovale j e r o d u l e (svećenice) u službi božičina hrama. Prema historičaru STRABONU (VIII, 6, 2), hram je brojio više od hiljadu prostitutki. Tu su

(69) M o r u s, nav. dj., 31. i sl.

bogati stranci, pohlepni za užicima, voj - nici, mornari, trgovci i pomorski kapetani trošili novac i zdravlje raznoseći po svim krajevima imperija zlo koje je imalo epi - tet "k o r i n t s k o" zlo. Hramska slu žba nije ništa utjecala a da korintska dje vojka ne bude poistovjetovana jednostavno s pojmom bludnice.
U starome R i m u, budući da udata žena nije imala tako veliko značenje za potom - stvo kao na Orijentu pa ni u samoj Grčkoj njezin je položaj u odnosu prema mužu ovi- sio više o tome da li mu daje seksualno za dovoljstvo. Ako u tome nije uspijevala, on- da je morala mužu pružiti priliku da zado- voljenje traži negdje drugdje. Već je i stoga razloga bila tolerirana prostituci - ja. Veliki moralisti, Kato Cenzor, Cicero, Seneka, smatraju je baš ustanovom za čuva- nje braka jer prostitucija odvraća muževe od razaranja tuđih brakova. Samo što je u Rimu kupovna ljubav bila realističnija ne- go u Grčkoj. Ona se ne zaogrće nekim reli- gioznim velima kao u Korintu; ženama, koje su se prostituirale, ne nadijevaju se tako nježna imena kao "hetaira" (=prijateljica) u Ateni ili "la courtisane" (=dama koja u- dvara svome gospodaru) kasnije u Francus - koj. Rimljanima prostitucija znači zanat, možda potreban zanat; ona je u svakom slu- čaju dobro dolazila mnogim muževima kako to pokazuje potražnja. Takve pak žene nisu bile smatrane nikakvim svećenicama ljubavi niti ikakvim dobročiniteljicama. Prostitut ka je bila za njih - kako su je oštro de -

finirali rimski pravnici - žena koja zara- đuje svojim tijelom (quae corpore meret). Po tome su je u Rimu službeno nazivali "me retrix", tj. koja zarađuje. (70)

Iz ovih općih pojava treba da ti bude već jasno kako prostitucija krije u sebi neš- to, ne samo za djevojku ili ženu nepoželjeno, nego duboko ponizujuće, podlo, sramotno. Stari Rimljani imali su pravo kada su je onako su - rovo razgolili i dali joj puko komercijalno značenje nazvavši je: "zarađivanje tijelom". Nikakav, ma kako sakralni i religiozni veo, ne može sakriti njezinu prostotu i prljavštinu.

Toga su posve svjesne dobro odgojene dje - vojke koje na pitanje: "Koje je Vaše miš - ljenje o ženi odanoj prostituciji?" sprem- no odgovaraju:
"To je najniži stepen do kojega se žena mo že sniziti."
"Tu žena više nije žena. To je bijedno stvorenje lišeno sreće i ideala, daleko od života koji ima neki smisao."
"Ako susretnem na ulici takvu ženu, u meni se pobuđuje strahovito gađenje..."
Bolji je osjećaj jedne druge djevojke koja u tako poniženoj djevojci ili ženi gleda poniženje cijeloga ženskog spola te piše:
"Toliko trpim radi tih žena kao da su mi sve u rodu. Osjećam gubitak vlastite časti i poniženje."

---

(70) Isti, nav. dj., 76.

NAJDUBLJE PONIŽENJE ŽENE Prostitucija, kada se zagleda otvoreno u oči, ne krije u sebi ništa poželjno ni časno.

Jedna naoko poželjna stvar ovakvoga "zanata": zarađivanje kruha na lak način također izaziva odvratnost i gnušanje kod čestite djevojke.

Na postavljeno pitanje djevojkama: "Što mislite o lakom i ugodnom zarađivanju kruha te vrste (prostitucije)?" one odgovaraju:

"Mjesto da se bavi tim zanatom, takvoj djevojci bilo bi daleko bolje poći prositi po ulicama."

"Ne mogu na to misliti bez gađenja. Odvratno mi je."

"Ne smatram to 'lakim i ugodnim' zarađivanjem. To je sramotno prodavanje sebe, svoje ličnosti i dostojanstva. Nema zarađivanja kruha bjednijega i nižega od toga."

Posve ispravna ocjena takvoga "zanata"!

Već sa čisto naravnoga i razumnoga gledišta, djevojka ili žena koja prodajom tijela stiče kruh, izaziva zgražanje. Njezino tijelo u najužoj je povezanosti sa njezinim duhom tvoreći uzvišenu sintezu koja se izdiže nad sve materijalne i biološke spojeve u prirodi, obdarena stvaralačkom sposobnošću. I uz cijenu samo takve sinteze ona je sposobna za velike stvari ovdje na zemlji. Božanskom ustanovom određeno je da ne otuđi nikada i ni uz koju cijenu samo tijelo. Ni u samome braku ne. Ona će smatrati svaku ponudu na bračnu zajednicu, ako ova dolazi iz same lakomosti na njezino tijelo, bez osvrta na njezin duh i duševne sposobnosti povredom svoga dostojanstva. Naprotiv, bit će spremna da se uz cijenu najvećih odricanja i najtežih žrtava preda čovjeku koji traži nju svu i neokrnjenu a kojega ona sa svoje strane ljubi i samo uz cijenu ako ga ljubi. Ona će se takvome čovjeku predati, ne za cijenu njegova novca ili njegovih stvari, već za cijenu njega samoga s opravdanom nadom da će u njemu naći otkupninu i nadoknadu za svoj dar i svoju žrtvu.

Zar se pri ovom svjetlu nećeš zgroziti nad bezumnom odlukom djevojke ili žene da pocijepa taj najčvršći i najuzvišeniji spoj duha i tijela pa da tijelo proda udarivši pritom sama cijenu takvome prodajnom artiklu? Bilo bi zanimljivo u pojedinim slučajevima saznati koliku cijenu ona udara sastavnome dijelu svoga bića koji nudi kao prodajni artikl kupcima koji će je kao tvrdu i škrtu prodavačicu kod toga psovati da za svoj artikl odveć traži, pa će, cjenkajući se s njime, pokušati sniziti prodajnu cijenu njezine robe. I trgovanje će se završiti uz pogrde i psovanje s jedne i druge strane. Tako će se završiti ono što je Stvoritelj stavio na vrhunac svoga djela stvaranja kao krunu: spajanje dvaju tjelesnih i razumnih bića u jedno: "I bit će dvoje u jednome tijelu" (1 Mojs 2, 24). Završit će se uz psovanje i pogrde iznudivši žena od kupca, ne u rijetkim slučajevima, naplatu karte za kino!...

Ti se nad ovim zgražaš? Ne bi bila svjesna svoga dostojanstva, niti bi pošteno mislila kada se ne bi zgražala nad ovim. Prirodno dijeljenje duha od tijela izaziva bol, žalost, sućut. Nasilno cijepanje duha i tije-

la, s nakanom predati tijelo onima u kojima se ne ljubi ništa drugo nego njihov novac,kako ne bi izazivalo zgražanje, pravo gađenje ? Da, upravo gađenje.

Pa i sami pristaše materijalističkog gledanja, koji ne promatraju čovjeka s onih visina s kojih ga promatra kršćanstvo, prostituciju osuđuju kao najpodliju i najnečasniju.

Tako u svome djelu "Spol, ljubav i brak" dr. MARIJAN KOŠIČEK piše:
"Žene koje se bave prostitucijom propadaju u moralnom pogledu, jer njihov spolni život postaje sasvim neprirodan i neljudski. Prostituiranoj se ženi mora spolni život ogaditi, a muškarac i njegovi seksualni prohtjevi moraju joj postati gnjusni. Ona postaje u svojoj spolnosti gruba, bestidna cinična i do krajnosti bezosjećajna.Za nju spolnost prestaje biti ljudska vrijednost; ona je još samo izvor zarade. Zato je razumljivo da se prostituirana žena teško snalazi u normalnom spolnom životu kad se jednom prestane baviti prostitucijom...Neprestano druženje s raznim asocijalnim tipovima, propalicama, pa i pravim kriminalcima, još je jedan faktor koji u prostitutki uništava socijalne osjećaje." (71)

OBEŠČAŠĆENJE BOŽJEG HRAMA Više od ijednog kvara i prostaštva jest profanacija i obeščašćenje Božjeg hrama što prostitucija za sobom povlači.

Pogani u svojoj izopačenosti pokušavali

(71) Zagreb, 1960, 332.

su se uvjeriti da mogu dužno štovanje Bogu iskazati izopačenjem naravi, okretanjem njezinim prema čisto živinskoj strani. I još niže nego živinskoj: atentatom na tajnu postanka života i čovjeka. U kršćanskim očima pak,prostitucija lišava čovjeka samoga božanskog Darovatelja, lišava ga Duha Svetoga koji boravi u čovjekovu tijelu kao hramu. Nauka je to sv. Pavla koji obitavaocima centra bogoštovnog kulta sa prostitucijom, stanovnicima Korinta, piše: "N e z n a t e l i d a s t e h r a m B o ž j i i D u h B o ž j i d a s t a n u j e u v a m a ?" (I Kor 3,10) .

Nije samo osoba-Duha Svetoga koja boravi u duši posvećenoj milošću, nego su sve tri božanske osobe skupa tu. Božanski Učitelj obećao je da će na trajan način boraviti u takvim dušama (isp. Iv 14, 18-20); obećao je da će doći skupa s Ocem i da će se nastaniti u njima (Iv 14, 23).

Tako, dakle, svaka duša koja ljubi Isusa i opslužuje njegove zapovijedi biva ljubljena od Oca i Otac dolazi u nju sa Sinom i Duhom Svetim, dolazi - ne da joj učini jednostavni posjet, nego da tu udari svoje boravište. Mi smo bez sumnje više puta zavidali sreći ponizne nazaretske Djevice koja je kroz trideset godina posjedovala u maloj nazaretskoj kućici vječnoga Sina Božjega. Ali stvarno nemamo joj što zavidjeti. U svoju dušu ne primamo samo Sina Božjega, nego skupa s njime Oca i Duha Svetoga, čitavo presv. Trojstvo i to ne samo za neko vrijeme nego zauvijek, sve dok po nesreći tog b o ž a n s k o g G o s t a ne istjeramo smrtnim grije -

hom. (72)

Pri ovakvoj istini kao u svijetlu naše povezanosti sa Otajstvenim tijelom Kristovim u svojstvu udova, ukazuje se sva opravdanost Pavlova strahopočitanja i zaprepaštenja kada istim Korinćanima piše:

"Ne znate li da su tjelesa vaša Kristovi udovi? Hoću li, dakle, uzeti Kristove udove i od njih načiniti udove bludničine? Bože sačuvaj!...

Bježite od bludnosti! Svaki grijeh koji učini čovjek, izvan je tijela; a koji čini blud, griješi proti tijelu svojemu" (1 Kor 6, 15, 18).

Mjesto da se reče ili vjeruje da se prostitucijom iskazuje služba Bogu kao što su to zaluđeni pogani, pijani od sjetilnih užitaka, bili počeli vjerovati, u kršćanskim očima bludnica s obeščašćenim hramom svoga tijela pruža daleko žalosniju sliku od one obeščašćenoga svetog jeruzalemskog hrama radi čega je prorok Jeremija plakao: "Odbacio je Gospodin žrtvenik svoj, zamrzio je na svetište svoje. Pustio je da padnu u ruke neprijatelju zidovi kula njezinih" (Tuž 2, 7).

KOGA IDE NAJVEĆA OSUDA?

Izvan svake sumnje je da prostituirana žena izaziva odvratnost, pobuđuje na prezir. Ona ne zna što je ljubav i s tim faktorom uopće ne može da operira jer nema nikakva izbora. Ona sama vjerojatno u spolnome činu nema nikakva osjećajnoga uživanja. (72)

Prostitutka je samo "sredstvo" na kojemu se ispoljuje životinjska strast drugoga; puko "sredstvo uživanja" na koje drugi prema plaćevnom dogovoru smatra da ima pravo.

"Bludnica nosi osudu u sebi samoj. Ona ne služi više kao 'sredstvo' u duhu ljubavi i poniznosti, nego kao stvar." (73)

Žena prostitutka izaziva odurnost. Njezina gnjusna trgovina zaslužuje najoštriju osudu.

Ali da li uvijek najoštriju osudu zaslužuje ona sama?

Jedna djevojka u anketi o ovoj stvari dobro uočuje situaciju kada piše: "Ona je za osudu, da, ali ipak treba vidjeti što je dotičnu dovelo do toga. Mislim na odgoj i sredinu u kojoj se živi. Ako čovjek ne vidi dobro oko sebe, kako će se tražiti da čini ono što je dobro?"

Također jedna druga djevojka suzdržava se u gotovoj osudi takve nesretnice iznoseći slučaj pridizanja jedne takve čiji pad tumači pomanjkanje odgoja uslijed smrti roditelja i okolnostima zla društva u koje je zapala.

Sve su to okolnosti koje s punim pravom treba uzeti u obzir kod razmatranja sramotne pojave prostitucije.

Uza slab odgoj i nesnalažljivost u društvu, što posebno važi za djevojke koje sa se-

---

(72) A d. T a n q u e r e y, "Notre participation a la vie divine" u "Pour la formation des elites", izd. Desclées 1932. 63.

(73) G. v o n l e F o r t, nav. dj., 38. i sl.

la dođu u grad tražiti zaposlenje, prepušte ne, štono se reče, "na milost i nemilost drugoga", treba kao povod prostituciji tražiti i u oskudnim plaćama.

FLEXNER u svome djelu "Prostitucija u Evropi" ističe vrlo niske plaće koje su se prije rata dodjeljivale plesačicama, pjevačicama u svakovrsnim lokalima ili nekim drugim poslužiteljicama. Na proteste radi tako niskih plaća, direktor bi znao reći : "Što tražite veću plaću? Ta, Vi ste lijepa djevojka!" (74)

Negdje je uzrok prostituciji i uslijed imigracije prevelikog broja muškaraca. Ta okolnost i bogate ponude utječe te djevojke, koje nisu dovoljno moralno jake, privole radije na prodaju tijela za skupe novce nego na darivanje za cijenu ljubavi u braku.

I loše ekonomsko stanje muškaraca daje povoda prostituciji, jer uslijednedovoljnih materijalnih sredstava nisu u mogućnosti sklopiti rano brak.

Najveći i najpogubniji uzročnik prostitucije jest tzv. "d v o s t r u k i m o r a l".

Muškarac, koji za sebe bira čistu i neiskvarenu djevojku, u mnogim slučajevima oslobađa sebe dužnosti na suzdržljivost i traži da udovolji svojoj niskoj pohoti, ako ne može drugdje, a to miješanjem s "talogom ljudskoga društva", kako se nazivaju siromašne žene odane prostituciji. A tada je takav prvi koji će isto blato sasuti na palu ženu.

---

(74) "La prostitution en Europe", 65-68.

Dr KOŠIČEK iznosi ovu sličicu:

"Jednom sam u muškom društvu izjavio da prostituciju održavaju muškarci. Svi su se prisutni okomili na mene i pokušali mi dokazati da prostitucija postoji zato što na svijetu uvijek ima 'pokvarenih', razuzdanih žena koje pomoću prostitucije nastoje zadovoljiti svoje nastrane seksualne prohtjeve. Ova mala sličica iz svakodnevnog života", piše dr KOŠIČEK, "kazuje na skriven osjećaj krivnje kod onog dijela pripadnika muškog spola koji se još uvijek ne žaca bezobzirnog iskorištavanja ženske spolnosti. Zato takvi muškarci neće ni da znaju za očitu činjenicu da je muškarac stvorio prostituciju." (75)

SAVJETI OPREZA DJEVOJCI

Činit će ti se možda čudno što sam se upustio u raspravljanje o prostituciji. Ta, reći ćeš, posjedujem dovoljno svijesti i nalazim se na takvoj društvenoj i moralnoj visini da mi ne prijeti opasnost od toga.

I ja također vjerujem da se ne nalaziš u neposrednoj i izravnoj opasnosti od toga. Uza sve to i na posredan i neizravan način možeš navući na sebe u najmanju ruku posljedice zaraze prostitucije.

I s moralnog i s društvenog stanovišta mnogo se tretiralo i još uvijek se tretira pitanje ograđivanja ili liječenja ovoga sramotnoga društvenoga zla. Zlo, međutim, ostaje i

---

(75) Nav. dj., 325.

dalje. U Njemačkoj prije rata bilo je 350.000 prostitutkinja, a u samom Berlinu 20.000.(76) – Prema savremenim Kinseyevim istraživanjima imalo je u SAD blizu 70 % ispitanih muškaraca bar jedan odnos sa prostitutkom. Utvrđeno je da 15-20 % ima češće takve odnose. S njima se češće druže neoženjeni muškarci tako da među njima u 30. godini 10 % seksualne aktivnosti otpada na prostituciju. (77)

Ovo ističem da te upoznam s jednom drugom konstatacijom a ta je:

"...mladić", piše dr KOŠIČEK, "(koji je) svoje prve spolne odnose doživio s javnim ženama pa je onda nekoliko godina iživljavao svoju spolnost pretežno ili isključivo u društvu takvih partnerica, teško će se jednoga dana prilagoditi čestitoj ženi s kojom želi stvoriti trajnu seksualnu zajednicu. Od prostitutki odgojen muškarac traži u spolnom životu samo trenutačan užitak. U društvu prostitutki muškarac se privikne na bestidne, grube pa i perverzne postupke. A u braku će se od njega tražiti da bude taktičan, diskretan i da poštuje normalan ženski stid. U kupljenim seksualnim vezama može muškarac odmah imati sve što želi, u prirodnom pak spolnom životu mora osvajati, biti suzdržljiv i obazriv. Prostitutke su vješte raznim tehničkim pojedinostima u spolnom životu koje prosječna žena obično ne poznaje, pa je onda od prostitutki odgojen muškarac potcjenjuje smatrajući je nespretnom ili nedovoljno temperamentnom. U odnosu sa prostituiranom ženom muškarac je

---

(77) K o š i č e k, nav. dj., 326.

apsolutno sebičan; na njezino zadovoljenje uopće i ne misli jer je u krajnjoj liniji ni ne smatra čovjekom. Zato se takav muškarac vrlo teško nauči na to da se u prirodnoj spolnoj vezi prilagođuje osobnim svojstvima i potrebama svoje partnerice. Prostitucija privikava muškarce na seksualni promiskuitet pa im je kasnije teško da ostanu vjerni jednoj ženi. Samo je po sebi razumljivo da se s takvim stavom prema ženskom spolu ne da izgraditi zdrava spolna zajednica. Sve je to uzrok da se muškarci, koji su se, osobito u svojim mladim godinama dok se još izgrađivao seksualni dio njihove ličnosti, mnogo družili s prostituiranim ženama, često loši bračni drugovi. " (78)

To ti može biti dosta da budeš otvorenih očiju kod biranja svoga bračnog druga, kod ponuda koje ti dolaze kao i to kako budno moraš paziti na moralnu čistoću svoga zaručnika.

DJEVOJKA NA ĆUDOREDNOJ VISINI NAJSNAŽNIJA BRANA PROTIV PROSTITUCIJE

Proponirana su razna rješenja u liječenju ili ograničavanju moralnoga i društvenoga zla prostitucije. Kod toga postoje dva smjera: r e g l e m e n t a c i j a i a b o l i c i j a.

U sistemu r e g l e m e n t a c i j e javna žena ima da se prijavi vlastima i pokorava se izvjesnim propisima kao što su: ograničeno kretanje, stalna policijska paska, povremeni obavezni liječnički pregledi i td.

---

(78) Nav. dj., 332.

U sistemu a b o l i c i j e postoji također nadzor nad prostitucijom, ali na taj način da žena zadržava sva svoja građanska prava.

R e g l e m e n t a c i j a se smatra nedostojnom ljudske osobe jer se ova tretira kao životinja.

Pobornice ženskih prava danas propovijedaju "j e d n a k m o r a l" za muškarca i ženu. Dok takvo načelo s moralnoga stanovišta može biti posve ispravno (jer nema posebnoga morala za muškarca, a posebnoga za žene) ovo načelo može se uzeti i u smislu koji znači još dublje poniženje za ženu tražeći za nju pravo rušenja moralnih ograda koje svojata za sebe muškarac. Tako dok se skandinavske zemlje hvastaju da su dokrajčile s prostitucijom, postigle su to tako da su djevojke postale s obzirom na moralno vladanje jednako bezobzirne kao i muškarci. (79)

A žena, kada je svedena na čisto fiziološku funkciju, ne iščezava samo njezin misterij kao žene nego i ona sama. (80)

"Kada je pak žena pala", kako se lijepo izražava GERTRUDA von le FORT,"ne znači samo pad stvora na zemlju nego i pad same zemlje." (81)

"Apokalipsu zadnjega časa" , kaže ista književnica, "prethodi apokalipsa pojedinih epoha i pojedinih kulturnih perioda.A to znači da se nečuvena religiozna dekadenca naših dana

---

(79) L e c l e r c q, nav. dj., 403.
(80) E v d o k i m o v, nav. dj., 179.
(81) Nav. dj., 35.

jasno očituje na čisto iskustvenoj pojavi žene." (82) Ona ne pruža ništa dublje osim vanjštine i tijela pa što će muškarac na njoj i tražiti drugo ako ne zadovoljenje svojih sjetila?

Najspasonosniji lijek proti prostituciji i proti kvarenju muškoga spola ostaju moralno visoko izgrađene djevojke koje će postati izbirljive u stvari bračnoga druga, izbirljive u smislu traženja njihove ćudoredne neporočnosti. (83) Vladanje jedne djevojke u ovome pravcu osigurat će njezinu vremenitu i vječnu sreću. Ako se pak nađe skupina takvih moralno izgrađenih djevojaka, one će podizati bedeme ozdravog ćudoređa naprema kojima će padati ograde i zidovi iza kojih se ušančila bestidnost.

Reći ćeš: "U t o p i j a!"

Na ovo ne bih ti imao ništa ljepše reći nego s FORSTEROM:

"Svi ljudi, istina, ne postaju pitomi pred duhovnom veličinom.Uza sve to,ona koja ne dopušta da je povuče strast,čuva superiornost od učinka u istim prividnim porazima i njezina odgojna djelatnost ostaje. U tome se sastoji snaga žene. " (84)

---

(82) Str. 39.
(83) L e c l e r c q, nav. dj., 404. i sl.
(84) "Educazione e autoeducazione", 183.

Došla si s planina
i zato si bila bijela i svježa
kao posljednji snijeg u ožujku.

Došla si iz šuma,
i usne su ti bile slatke i crvene
kao jagodice skrivene pod travom.

....

Došla si iz gajeva punih gnijezda
i tvoja je pjesma sličila
jutarnjoj radosti kosa.

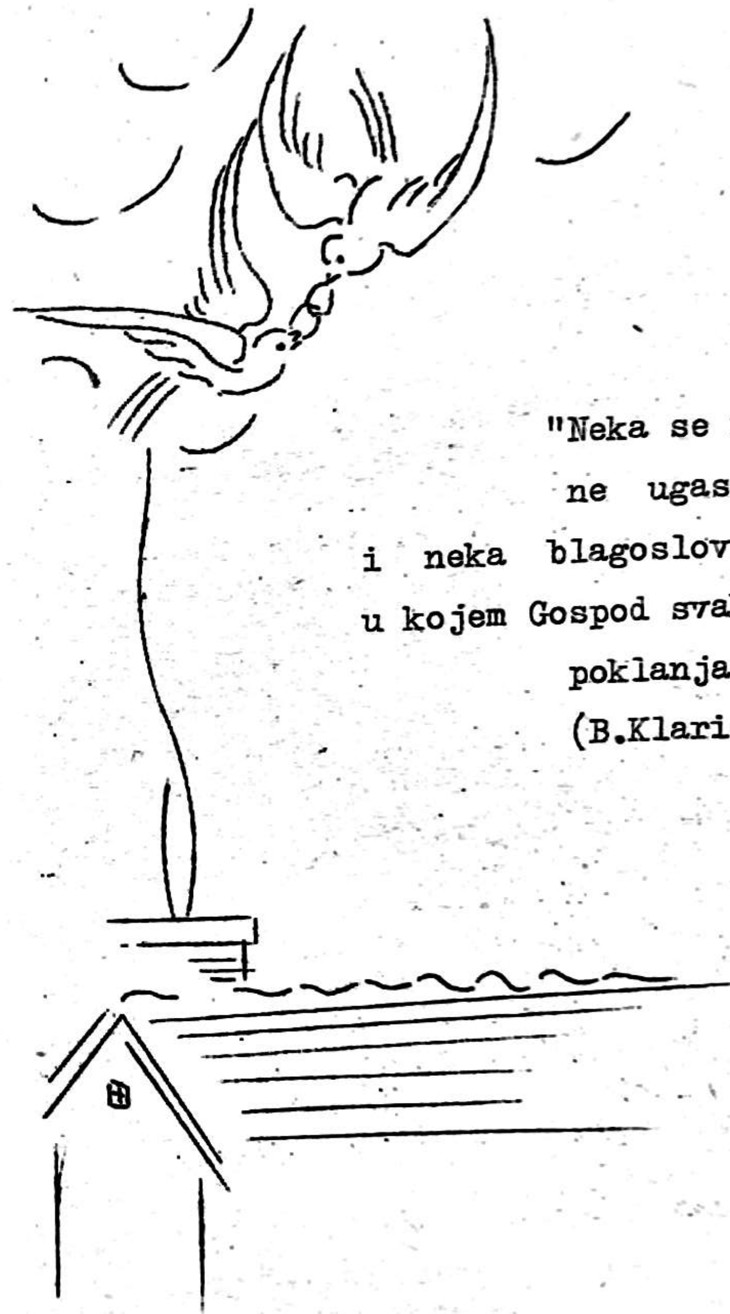
....

Ti si bila ljepota a ja rugoba,
i zato sam te zauvijek zarobio.

Sada sam ja -
poslije tolikih godina
iza prvog pogleda -
i zdraviji i veseliji
i mlađi i ljepši
nego li prije.

....

(G.Papini, iz pjesme: "Moja žena")

"Neka se nikad u nama
ne ugasi života žar
i neka blagoslovljen je čas
u kojem Gospod svaki svoj novi
poklanja nam dar."
(B.Klarić: "Molitva")

6. - KRŠĆANSKI POJAM EMANCIPACIJE ŽENE

STVARNOST U LEGENDI

Njemački pjesnik F. SCHRONGHAMMER -HEIMDAL u stihovima iznosi jednu legendu:

Bio je jedan grad na srebrnom jezeru s mramornim kruništima koja su se bjelasala poput snijega. Pet tornjeva je stršilo uvis,pet labudova je čuvalo stražu, pet labudova bijelih kao snijeg. Rub kruništa obasjavalo je divno Božje sunce. Iz svijetlih visina anđeo je izlijevao na zlatne tornjeve sjaj i blagosivaše taj kraj. Tada se najednom jedne sparne noći došulja neprijatelj i čarobnom moći dovabi labudove k sebi. Oni umriješe uz tihi pjev. Nad srebrnim jezerom odjeknula je ta pjesma poput plača, poput uzdaha za izgubljenim rajem. I kada je nestalo i posljednjeg labuda, divljaci podigoše gromovnu viku, tvrđave se naglo srušiše i nad njima čuo se šum velikih valova. Neprijatelj je to učinio.

Ova legenda izražava jednu žalosnu stvarnost.

Ne osjeća li se tu nostalgija,bol za izgubljenim rajem?

JE LI KRŠĆANSTVO SPUTALO I ZAROBILO ŽENU?

Dr MARIJAN KOŠIČEK u svome djelu "Spol, ljubav i brak" piše:

Nitko nije bio tako radikalan i grub u ponizivanju žena kao kršćanski ideolozi. ORIGEN, sv.AUGUSTIN, TOMA AKVINSKI, KLEMENT ALEKSANDRIJSKI, svi su se oni, na čelu s apostolom Pavlom, slagali u jednodušnom osuđivanju ženskog spola. Žena je u njihovim očima izvor grijeha, paklena zamka koju đavao podmeće muškarcu, utjelovljenje moralne izopačenosti, bluda i bestidnosti. 'Žena je za muškarca opasnost i poniženje. Svaka bi se žena morala stidjeti što je žena', uzvikuje jedan crkveni otac." (85)

Iz cijeloga razlaganja dr.KOŠIČEKA slijedi jasan zaključak: žena, držeći se kršćanskih principa, ne samo da ne može izgraditi svoju osobnost ni razviti svoju aktivnost nego se mora pomiriti sa osudom na lišenje slobode i gubitak časnih prava. Visoko mišljenje o ženi, koje se zrcali u čašćenju Bogorodice (koja je za njega puki proizvod mašte!),to visoko mišljenje, prema dr KOŠIČEKU, nije ako na pokušaj omamljivanja nemirne savjesti radi počinjene krivnje nad njom. Prava pak žena izgubljena je iz vida. (86)

Nemam ovdje nakanu dokazivati najveću historijsku stvarnost, ono što dr KOŠIČEK naziva proizvodom mašte kao što je lik BOGORODICE i utjecaj koji je njezino čašćenje proizvelo u društvu. Hoću samo da napomenem kako je ne-

(85) Str. 304.
(86) Str. 305.

umjesno u najmanju ruku prišivati kršćanstvu ono što se kosi sa samim njegovim principima.

Da je po ženi ušao grijeh u svijet i po grijehu smrt, to nam jasno pripovijeda Sveto pismo i to spada u temelje našega vjerovanja. Ali isto Sveto pismo i, konkretno, sv.PAVAO , kojega dr KOŠIČEK prikazuje kao ženomrsca,naglašuje oslobođenje koje je došlo po ž e n i. Pa i sam povlašteni židovski narod, taj među svim narodima izabrani narod i predmet Božje ljubavi i posebne skrbi, prema naučavanju sv. PAVLA, naličio je malodobnome pod skrbnicima i upraviteljima sve do časa dok po ženi nije došlo spasenje svijetu. (Isp. Gal 4, 1-4)

Kvar koji je grijehom nanijela žena prema nauci istoga sv.PAVLA ispravljen je na ovaj način: "gdje se umnožio grijeh, ondje se još većma umnožila milost" (Rim 5, 20).

Dr KOŠIČEK ne spominje imena crkvenog oca koji je rekao: "Svaka bi se žena morala stidjeti što je žena", što bi u najmanju ruku zasluživalo provjeriti. Ako negdje i nailazimo na oštre riječi u ocjenjivanju žene kao kod sv.ANTONINA, sv.IVANA DAMAŠČANSKOG,sv.JERONIMA, treba ih shvatiti, ne kao prezir ženskoga bića, nego s obzirom na opasnost koju one tvore za one koju su se posvetili asketskome i duhovnome životu. (87)

Tko iole pozna mentalitet koji je o ženi vladao prije Kristova dolaska i zaokret koji je nastao Kristovim proglašenjem ravnopravnosti kao i izdizanjem braka na dostojanstvo sakramenta s kategoričkim: "Š t o je B o g s v e z a o, n e s m i j e č o v j e k <u>r a s t a v l j a t i</u>" (Mt.19,6), taj će mo -

(87) Isp. J. L e c l e r c q, nav. dj.,367.i sl.

rati lojalno priznati da je kršćanstvo donijelo ženi oslobođenje.

Manifest kršćanstva, koji je formulirao optuženi sv.Pavao, značio je pravi poziv na revoluciju kada je Galaćanima pisao: "Nema više ni Židova ni Grka, nema više ni roba ni slobodnjaka, nema više NI MUŠKARCA NI ŽENE , jer stė vi svi jedno u Kristu Isusu" (Gal 3 , 28).

KAKO KRŠĆANSTVO POIMA EMANCIPACIJU ŽENE

Već citirani JACQUES LECLERCQ, sveučilišni profesor u L o u v a i n u, kao osnovni princip postavlja : "Le premier droit de la femme est d'etre elle-meme, d'etre femme, et de ne pas chercher ses moyens de dévelcppenent dans l'imitation de l'homme." - "Prvo pravo žene jest <u>da bude ona ista</u>, da bude žena, i da ne ide tražiti svoja sredstva razvoja u oponašanju muškarca". (88)

Divno i spontano upoznaje svoju pravu autonomnost jedna od djevojaka koja na postavljeno pitanje: "U čemu se po Vašem sudu sastoji pravo oslobođenje žene?" - odgovara:

"D a n i k a d a n e z a b o r a v i d a j e ž e n a!"

Treba iz temelja odbaciti svako poimanje koje od žene hoće da stvori puko oruđe muškarca.

"Žena kao čovjek u prvome redu je zbog sebe same tako te, postavši potpuno svoja,pri<u>padne Bogu." (89)</u>

(88) Str. 384.
(89) V a l e n s i n, nav. dj., 151.

Ljudski rod ne smije se pojmiti tako te bi trebalo reći da je to muškarac sa ženom kao privjeskom, nego ljudski rod sačinjavaju muškarac i žena skupno, u posjedu jednaka dostojanstva, određeni za isto savršenstvo i jednaku slavu, ali sa specifičnim razlikama kojima se upotpunjuju međusobno, stvarajući u braku jedinstvo u obostranoj sreći s ciljem rađanja potomstva.

Ljudski rod je bez žene isto tako nepotpun kao i bez muškarca. (90)

Među jednakostima koje Crkva propovijeda jedne se tiču morala, druge imaju u vidu ženu udatu ili neudatu.

Jednakost morala Ne postoji moral za muške i moral za ženske. Crkva s jedne strane gleda duše i, s druge strane, gleda grijeh pa propovijeda jednake obveze za muškarca i ženu.

Zapovijed: "Ne sagriješi bludno!" jednaka je za muškarca i ženu. Grijeh nevjere u braku isti je za obojicu. "Ono što je zabranjeno ženama, zabranjeno je i muškracima," propovijeda sv.JERONIM bez ikakva okolišanja. (91)

Kod nekršćanskih naroda zbog bluda i preljuba blaže se sudi muškarca nego ženu. Crkva je ostala uporno pri svome stavu unatoč protivnome mentalitetu svih nekrštenih

---

(90) L e c l e r c q, nav.dj., 84. i sl.
(91) "Epistola" 87.

naroda. Feministički pokret istom u XIX st. počeo se boriti za ono za što se Crkva borila od svoga postanka. (92)

Neudata žena Crkva neudatoj ženi daje jednako pravo na neovisnost kao i muškarcu. To se vidi iz njezinog zakonodavstva.

Udata žena S obzirom na bračno pravo i vjernost, isti su propisi za muškarca i ženu.

Propis: "Muž neka čini dužnost ženi a žena mužu. Žena nije gospodar svoga tijela, nego muž; tako i muž nije gospodar svojega tijela, nego žena" (1 Kor 7, 3 sl.) – teže pogađa ženu nego muškarca koji većma naginje k poligamiji.

Crkva naređuje djeci da se pokoravaju roditeljima ne praveći kod toga razlike između oca ili majke.

Kada sv.PAVAO utvrđuje odnos koji ima da vlada između muža i žene u braku, temeljeći ga na odnosu Krista prema Bogu i na odnosu Krista prema Crkvi snagom kojeg je odnosa "mužu glava Krist, a muž je glava ženi, a Bog je glava Kristu" (1 Kor 11, 3);

"muž je glava ženi kao što je i Krist glava Crkvi" (Ef 5, 23), – tada taj odnos nije usmjeren na to da se njime odredi stepen vrijednosti između muža i žene tako te bi se kazalo da je žena manje vrijedna od muža, nego

---

(92) L e c l e r c q, nav.dj., 399.

se njime određuje društvena s t r u k t u - r a obitelji. Mužu pripada briga upravlja - nja, ženi utjecaj snagom srca.

Blage uspomene sv.O.Pijo XI u svome pismu "O kršćanskome braku", izloživši ovaj red, nadovezuje:

"Ova podložnost ne niječe i ne dokida slobode koja punim pravom pripada ženi i radi dostojanstva čovječje osobe, i radi odličnih službi supruge, majke i drugarice. Niti se od nje zahtijeva da se pokorava svim prohtjevima muža pa i onim koji možda nisu potpuno u skladu sa zdravim razumom ili sa čašću supruge. Niti se napokon tvrdi da se suprugu ima smatrati jednako kao one osobe što se u pravosuđu nazivaju malojetnima kojima se ne dopušta slobodno vršenje njihovih prava budući da im još nedostaje zrelo prosuđivanje ili su bez iskustva u stvarima čovječjega života. Spomenuta podložnost zabranjuje onu pretjeranu slobodu koja se ne brine za dobro obitelji; zabranjuje u ovome tijelu obitelji odvajati srce od glave budući da je to od najveće štete za čitavo tijelo i skopčano je sa skorom opasnošću propasti. Ako je naime muž glava, žena je srce. I kao što onaj ima prvenstvo upravljanja, a to ova može i mora sebi prisvajati kao svoju vlastitost prvenstvo ljubavi."

Leclercq prvenstvo muža u obitelji uspoređuje sa funkcijom čuvara javnoga reda. Kada jedan takav agent ukazuje smjer vozilima, sva se vozila na njegovu zapovijed imaju ustaviti pa bilo tu i vozilo jednoga višeg funkcionera kome je on sam potčinjen. Takav je muž koji ima da daje smjer "obitelj

skim kolima." (93)

Da položaj muža ne znači bitnu superior - nost muževe osobe nad ženom, dokazuju običaji u kršćanskome društvu po kome muškarci ženi duguju poštovanje u punome smislu riječi. Moraju prema njima biti obzirlji - viji, ukloniti im se s puta, prvi ih poz - draviti, itd. (94)

Ovakav postupak ublažuje naoko oporu riječ sv.PAVLA: "Žene neka se pokoravju svojim muževima" (Ef. 5, 22).

U Srednjem vijeku za neudatu ženu formulirano je pravno načelo: "Kćer vrijedi koliko i čovjek." (BEAUMANOIR)

U stvari upravljanja kućom žena ima pravo i vlast kao istinska muževa drugarica.

Zakon i običaji moraju ženi pustiti neovisnost koja je potrebna za vršenje njezinih funkcija koje spadaju u djelokrug njezine aktivnosti; moraju joj osigurati auktoritet nad djecom.

S obzirom na materijalna dobra, u ime normalnog upravljanja najpoželjenija je zajed - nica dobara s mužem.

Razbor traži od žene da bez suglasnosti s mužem ne prihvaća službu koja ometa njezine normalne funkcije kao što je služba advokata i dr. (95)

---

(93) Isp. nav. dj., 363.
(94) Isti, nav. dj. 364.
(95) L e c l e r c q, nav. dj., 387-390.

KRŠĆANSKI NAZOR O PROFESIJI ŽENE Kao što žena ima pravo na osobnost, tako, u još većoj mjeri, ima pravo na autonomno odabiranje zvanja.

S obzirom na učevstvovanje žene u javnome životu, kako piše moralista BERNARD HAERING: "Il est bon que la femme fasse sentir son influence dans la vie publique, - en démocratie surtout elle est une digue contre l'absolutisme, - mais la femme faillirait a sa vocation si elle se consacrait a la vie publique au point de négliger ses devoirs d'épouse et de mère". - "Dobro je da se utjecaj žene osjeti u javnome životu - posebno u demokratskome sistemu ona je brana proti apsolutizmu, - ali žena bi promašila svoj poziv kada bi se posvetila javnome životu u tolikoj mjeri te bi zanemarila svoje dužnosti supruge i majke". Kod toga citira govor sv.O.PIJA XII upravljen ženskim rukovodiocima katoličke akcije 21.oktobra 1945. Sv.Otac učevstvovanje u socijalnome i političkome životu primjerenom ženi ističe kao svetu d u ž n o s t koja v e ž e u s a v j e s t i da se tako suzbiju struje koje prijete razaranju kućnoga ognjišta.Žena se ima, kaže sv.Otac, posvetiti "poglavito pitanjima koja traže takta, delikatnosti i majčinskoga osjećaja radije nego službama opore administracije." (96)

Duševna strana žene, kaže protestantski pedagog FÖRSTER, traži da se zaokupi jednom profesijom jednako kao što to traži i psiha

---

(96) B. Häring, "La Loi du Christ", III,prev. s njem. Tournai 1957, 645.

muškarca. (97)

Isti autor citira JOHN STUARTa MILLa koji smatra nepravdom nanesenom ženi ako se smatra da brak ima biti zadnje sklonište u koje se jedino ima pravo žena povući.(Nav.dj.,217)

Dr.MARGARITA CAILLEUX u svome djelu "Matrimonio vissuto" (Proživljavanje braka) (98) iznosi ove norme s obzirom na profesiju žene:

1) Najprikladnije vrijeme za biranje profesije jest predbračna perioda;

2) ako supruzi obavljaju isto zanimanje, žena treba da zauzme drugo mjesto, zadržavajući prvo mjesto u upravljanju kućom;

3) profesija ne smije biti na štetu kućne zaokupljenosti i ne smije biti odveć opterećena orarom.

Prednosti koje od tuda proizlaze jesu što ima osjećaj da nije u svemu ovisna o mužu i ne treba izmišljati laži na račun novca koji se nađe kod nje.

Povrh toga, ne treba strepiti radi materijalne neobezbijeđenosti u slučaju napuštanja muža.

Muževi cijene ovu ženinu zaokupljenost u koliko na taj način upada manje u lakomislenost.

Žena ima više razumijevanja za muževljeve napore i manje je ljubomorna na njegovu neovisnost i slobodu na račun profesije koju on obavlja.

Najkompatibilnija zvanja za ženu jesu:

a) biti pomoćnica mužu u obavljanju njegova zanimanja u svojstvu pisara ili vođenja

---

(97) "Alle soglie della maggiore eta", 271.
(98) Prev. sa franc.,Milano 1956, 119. i sl.

knjigovodstva u pravničkim ili trgovačkim poslovima:

b) asistentkinja uz muža liječnika;
c) bolničarka;
d) mnogovrsna socijalna služba,
e) rad na religioznome polju,
f) odgojiteljica,
itd. (99)

KUĆNO OGNJIŠTE ŽARIŠTE ŽENINA UTJECAJA I VELIČINE

Pravo kraljevstvo žene ostaje njezino kućno ognjište. Protivno svakome izopačenom nazoru, žena, s obzirom na organsku strukturu obitelji podređena mužu, sjedi na kraljevskom prijestolju i vrši utjecaj koji se osjeća u pokoljenjima.

Stara rimska aksioma kaže: "Ljudi stvaraju zakone, žene oblikuju ćudoređe."

Poštovanje i poslušnost mužu, bdijenje nad djecom i skrb za njih, učinili su je velikom i tim krepostima podigla je sebi spomenik u pokoljenjima. Mada ima pravo da bude uz bok muža, njezina je uloga u pokoravanju i žrtvovanju. Čuvajući u obiteljskome redu drugo mjesto, izvršila je utjecaj prvoga reda.

Ako čovjek ima premoć u razumu i aktivnosti, ona ima premoć u snazi srca. ""Površnija od čovjeka u svemu ostalome", kaže kršćanski mislilac De BONALD, "žena je dublja u ljubavi."

Madame de STAEL (STAL) mogla je da piše

(99) L e c l e r c q, nav. dj., 392; H a e r i n g, nav. dj., 396; F ö r s t e r, nav. dj., 276. i sl.

s ponosom: "Ljubav je samo jedna epizoda u životu muškarca; naprotiv cijela je povijest život žene."

Uz vatru kućnoga ognjišta gori vatra ljubavi njezina srca puna strepnje i samoprijegora za one koje ljubi.

Francuski mislilac E. BOUGAUD kaže: "Stvarnost je da Bog nije učinio ništa ljepše od srca žene. Srce žene je dovršeno djelo; srce muža je samo sjena. Nježnost, slatkoća, nesavladiv duh požrtvovnosti, finoća i čistoća, intuicija, svjetlost, strpljiva vjernost i neslomiva srčanost... - nema dara koji se ne bi nalazio u srcu žene. Ali je potrebno ujedno da tu bude - i to poglavito - Bog." (100)

Majka u kući često je prava junakinja. Drži sve u redu kao da raspolaže sa cijelom ekipom služinčadi, a ponajčešće je sama. Ni suprug ni djeca često ne vide taj njezin rad. Njima je po sebi razumljivo da sobe moraju biti pospremljene, da objed i večera moraju biti na vrijeme pripravljeni, rublje čisto, odijelo u ispravnome stanju. Majka vodi o svemu nadzor. Njezina je plaća dobro njezina muža i sreća njezine djece.

Da, može slobodno muž da se nazove glava. Žena je kruna.

POGREŠAN PRAVAC EMANCIPACIJE

Moderna emancipacija, koja ide za posvemašnjim izjednačenjem žene u svim zanimanjima koje obavlja muškarac, uzela je pravac koji vodi često do opustošenja najdelikat

(100) Nav. dj., 243.

nijih ženskih osjećaja.

Već citirani francuski mislilac BOUGAUD, shvaćajući dobro ulogu žene, s obzirom na moderne težnje, piše: "Ne kažem da se nema uzgajati i podizati duh žene. Uzgajati ga da, ali ne opteretiti ga i ne skrenuti ga s puta. Otvorimo njezino pravo polje: religiju, literaturu, umjetnost, pjesništvo, slikarstvo, glazbu, horizonte koji graniče s lijepim, istinitim i dobrim. Neka udari tim putevima. Tu neka nosi prvenstvo! Ali znanost, algebra, matematika, kemija, fizika, pravo, zemljoradništvo, politička ekonomija?... Ne, ne (suha) znanost, nego samo cvijet znanosti"..."Ako se iz nje pak istjera Boga, uzalud će se tražiti nadomjestak za taj gubitak u znanosti. Ona će kaže on bezbožnim reformatorima, " odbaciti sve vaše knjige u kojima neće naći hrane. I kada joj bude zatvoren svijet idealnih ljepota, bacit će se na sitnice i tričarije. Frivolnost će izjedati njezin život. Svu težnju i sposobnost - duh, ukus, intuiciju, genij - obratit će na umnožavanje novih oblika mode, na pronalaženje svakog dana najekstravagantnijih i najnečednijih odijela, lijek b e s p o s l i č e n j u tražit će u taštinama i avanturama." (101)

Nije li u proročkome duhu gledao naše doba ovaj francuski mislilac prošloga stoljeća?

Žena svojatajući za sebe zanimanja izvan kuće, mjesto da se emancipira, kako su joj laskavo obećavali "napredni duhovi", u mnogo slučajeva pala je u kudikamo kruće ropstvo od

---

(101) Nav. dj., 240. i sl.

onoga kojim se hoće predstaviti kućno ognjište. (102)

Što je najgore, u društvu nastupa sa presušenim specifično ženskim osebinama.

Pedagog PIERRE DUFOYER u knjizi "Karakter i srce djevojke" s pravom napominje: " Za muškarca je relativno lako, s većim ili manjim uspjehom, uskladiti obiteljski i socijalni život. Takvo lako usklađenje ženi je gotovo nepoznato. Dok se ne uspije fabricirati i odgajati djecu u laboratoriju - usavršujući u još većemu stepenu HUXLEYev (Heksle) sistem 'novoga svijeta' i proširujući ga na odgoj, žena će istom svojom fiziološkom stranom biti privezana na duga iščekivanja trudnoće, na prinuđene pauze radi rađanja, na nužno posvećenje djeci. I to ne jedan sami put u svome životu." (103)

Kamo smjera moderna emancipacija, mogu nam dočarati ove dvije konstatacije: netko je prelistao godišnjak jedne ilustrirane revije koja izlazi u Njemačkoj. Ukupno je bilo 371 naslovnih stranica. Od toga 286 među njima, tj. 77 %, odnosilo se na fotografiju filmskih zvijezda. Kao najviši ideali ističu se: lijepi izgled, šminke, haljine, auta, luksus. (104)
Da to znači presušenje specifično ženskih odlika, kazuje nam činjenica pomanjkanja

---

(103) "Il carattere e il cuore della giovane spiegati ai giovani", s franc. prev. G. Basadonna, Milano 1957, 59. i sl.

(104) P f a f f e n b i c h l e r, nav. dj., 14.

specifično ženskih zanimanja, tako da se u Engleskoj došlo na zamisao zavesti obaveznu godinu službe za ženska zanimanja analogno vojničkome kadru muškaraca. (105) Nije bez razloga nastala poslovica: "Od kada je žena počela pušiti, na kući ne dimi više dimnjak."

ČUVAJ NEZASJENUTE ŽENSKE VRLINE

Kako možeš da zaključiš, ono što sam na početku iznio kao legendu, u stvarnosti nije legenda.

Smjerom koji je zauzela moderna emancipacija potkopavaju se temelji kulama koje čuvaju najsvetije obiteljsko ognjište. Te kule su nevinost, čistoća, poniznost, požrtvovna ljubav, specifično ženske odlike.

Ne daj se zavesti laskavom riječju "emancipacija", jer te ona u stvari ne oslobađa, nego te samo zarobljava. Mjesto da budeš proglašena slobodna, ti bivaš robinjica.

Emancipacija koja se od tebe traži, jest, kako se izrazio jedan naš pisac, da se emancipiraš od pomodne gluposti, od nedostojnog oponašanja svega što se nudi našim ženama po trgovinama, parfumerijama i drogerijama kao atrakcija prvoga reda krijući svoju golu prostotu francuskim ili njemačkim imenom, ili englesko-američkim porijeklom. Od tebe se traži da se emancipiraš od nedostojnog umišljanja da se cijeli svijet okreće oko tvoje suknje ili oko tvoga namazanoga lica. Od tebe se traži da se emancipiraš od besposlenosti i moral

(105) Russmann, nav. dj., 276.

ne ili fizičke besplodnosti pa da u svojoj kući imaš mnogo veća prava nego što ih zahtijevaju sufragetkinje.

Tvoja je zadaća, kako je jedna djevojka ocrisala sažeto u jednoj anketi: "vršiti dobra djela i u zanimanju izvan porodice; usavršiti se da bi mogla biti čovjek, žena, majka."

Nemoj se bojati da se time vraćaš u staro ropstvo. Kada su upitali ženu Cezarevu kako ona može vladati svojim mužem, koji vlada cijelim svijetom, ona je odgovorila: "Jer sam mu pokorna i čedna i nastojim mu u svemu ugoditi."

Sa većom sviješću od ove poganke moraš tako prosuđivati ti kršćanka koju je ISUS KRIST uz cijenu besprimjernog posluha i najveće žrtve oslobodio od staroga ropstva i tiranije poganskog mišljenja o ženi.

Otresi se svakih smicalica kojima ti protivnici kršćanstva hoće da predstave tvoj podređeni položaj u kršćanskoj vjeri. Nije istina da si ti s obzirom na muškarca nešto drugorazredno i sporedno. Ni Biblija ni Crkva to ne uče. Biblija i Crkva uče da je čovjek postao potpun istom kada je stvorena žena.

7. - KUĆNI POSLOVI ZA ŽENU VISOKA ŠKOLA, ODGOJNA SILA I SLUŽBA BOGU

PODJELA MUŠKIH I ŽENSKIH POSLOVA

Postoje specifično muški i ženski poslovi. Tako na pr. kod svih naroda na zemlji nalazimo da su izrada kamenog oruđa, umijeće kovanja i obrada drva, kosti i dr. od primitivnih stadija bili izrazito muški zanati. Naprotiv, čitav niz drugih vještina spada u interesnu sferu žene, kao što je vođenje kućanstva, šivanje, tkanje i sl. Podjela je u pravilu provedena vrlo strogo. Doduše Eskim sigurno ne smatra da mu je ispod časti da svojoj ženi pomogne pri struganju krzna što je često težak i naporan posao. A i na lovačkim će pohodima, ako to bude potrebno, sam zakrpati odjeću. Ali kod većine primitivnih naroda povučena je oštra granica između muških i ženskih poslova. To može ići tako daleko da se vjeruje, da će, ako muškarac samo dotakne neko ženino oruđe, to loše djelovati i uzrokovati nesreću u lovu. Tek kad je kultura tako visoko da su se razvili zanati i kao profesije, muškarci ulaze u područje ženskih poslova i postaju štavljači kože, lončari, tkalci itd. (106)

---

(106) K a j B i r k e t - S m i t h, "Putovi kulture", s njem, prev. Z. Golob, Zagreb 1960, 105.

PRODOR ŽENE U MUŠKA ZANIMANJA

Dva posljednja svjetska rata, koja su donijela tolike izmjene na političkim i društvenim poljima, izmijenila su također granice s obzirom na muška i ženska zanimanja. Žena je danas općenito govoreći ravnopravna muškarcu i nalazi se na istoj razini u industriji i na poslu, u znanosti i umjetnosti, u slobodnim profesijama i u javnim službama. Može da osvoji najviši upravni položaj u državi, ne samo putem prava nasljedne linije, kao što je to slučaj u kraljevskim porodicama, nego i uzimanjem inicijative u izbornoj borbi.

Na rušenju granica između specifično muških i ženskih zanimanja imala su udijela dva faktora: p o t r e b a i t e ž n j a z a e m a n c i p a c i j o m.

Da se revolucija na ovome polju nema pripisati samoj težnji za emancipacijom, nego i potrebi, istaknuo je to i sv. O. PIJO XII (107) "Velike životne potrebe", kaže on, " izvukle su ženu izvan kućnih ograda."

Uza sve to ne da se tajiti da je i težnja za izjednačenjem s muškarcem motiv koji je ženu potaknuo na prodor na specifično muška zanimanja. Inicijativu kod toga imaju one koje se, kako piše ADLER, "razvijaju u aktivnom 'muškom" pravcu. One postaju neobično energične, častoljubive i bore se za palmu pobjede. Trude se da nadmaše svoju braću i drugove muškarce te se rado posvećuju zanimanjima koja je muški pol za se pridržao, bave se svakojakim sportom i sl. Često se ograđuju od

---

(107) Isp. P o l l o c k, nav. dj., 171.

svakog ljubavnog i bračnog odnosa. A ako stupe u takav odnos, kvare ga tim što nastoje da i tu postanu bilo u čemu jača i nadmoćnija strana. Prema svim kućnim poslovima one pokazuju golemo neprijateljstvo bilo da to otvoreno i direktno same kažu, bilo indirektno time što same sebi odriču svaki talenat za to i ponekad čak nastoje i da dokažu kako za kućne poslove nemaju baš nikakvih sposobnosti.(108)

KUĆNI AMBIJENT NAJPRIKLADNIJE PODRUČJE ŽENSKOG DJELOVANJA

Mada "suvremeni papa", sv.O.PIJO XII, stoji na stanovištu da se ženi dodijeli jedna samosvjesnija uloga u svim političkim i društvenim poslovima, naročito u onima kojima su se žene kadre izravnije i potpunije posvetiti, uza sve to ističe da je kuća još uvijek "s r e d i š t e g l a v n e ž e n i n e a k t i v n o s t i". (109)

Isti sv.Otac kaže: "Žena je srce obitelji. Briga oko kuće, u kojoj je ona kraljica, tvori središte i vježbalište njezine poglavite aktivnosti." (110)

Konstatirajući kako zahtjevi nove industrije mase žena izvlače iz kućnih ograda kod čega je, kaže, uzmak nemoguć, ili kako su mnoge u potrazi za zaradom prinuđene ostaviti kuću; te okolnosti, kaže isti sv.Otac, čine da se izbivanje žene iz kuće teško osjeća. Kuća možda već prije prljava i u bijednome stanju,

(108) Nav. dj., 101.
(109) P o l l o c k, nav. dj., 171.
(110) Isti, nav. dj., 174.

sada, uslijed pomanjkanja svake skrbi, postaje još bjednija. (111)

Ove iste okolnosti bile su pobudom da je predšasnik PIJA XII, sv.O.PIJO XI, nazvao najgorom zloporabom slučaj kada je žena uslijed nedostatne plaće muža prinuđena napustiti kuću i poći zarađivati kruh sebi i djeci izvan kuće. (112)

Iz svega slijedi da službeni stav Crkve stoji na obrani kućnih potreba i da je prvenstveni ženin poziv briga za kuću.

KUĆNA UNIVERZA

Razvoj kulture stvorio je čudni mentalitet. Čovjek koji se ogleda za svemirom, tim "m a k r o k o z m o s o m", zaboravlja na sebe, na tajanstveni "m i k r o k o z m o s" (svijet u malome).

Gleda ono što je od njega daleko i visoko, ono što mu je nepristupačno, a zanemaruje ono što mu je blizu i svojstveno, ono gdje je s prirodom srastao kao u jedno.

Zar se netko osposobljuje za svoju struku samim konačnim ispitom?

Potrebna su tu mnoga predznanja i vježbe prije nego će netko postati vrstan u svome zanimanju.

Što si ti izabrala za svoje zanimanje?

Poziv učiteljice, profesorice?

Tražit ćeš neko kvalificirano namještenje?

Sve to može da bude. Ali tvoj je prvi po-

(111) Isti, nav. dj., 174.
(112) Enc. "Quadragesimo anno", D e n z i n g e r, nav. dj., n. 2263.

ziv biti ž e n a. A da odgovoriš tome pozivu kako treba, potrebno ti je osposobljenje i ljubav za kućne poslove. Tvoj bračni drug tražit će od tebe u prvome redu to a onda sve ostalo.

Jedna žena provodila je svoj bračni život oduševljavajući se za koješta a zanemarujući pritom kućne poslove. Približavala se 50-godišnjica braka, zlatni pir. Čime će je obdariti njezin muž? On joj daruje tom prigodom ogrlicu, ali ne zlatnu ni sa draguljima. Nanizao je na špagu 50 najobičnijih puceta da je podsjeti kako se često našao nezadovoljan radi propuštanja tih naoko sitnica.

Uz visoke škole i univerze kućni poslovi izgledaju nešto nisko i omalovaženja vrijedno. U visokom stilu našega života oni izgledaju kao potleušice uz moderne i ohole palače i nebodere. A ipak kućni poslovi su jedna prava univerza koja daje kvalifikacije kojih nije sposobna dati nikakva, ma koliko renomirana univerza. I moderno doba, koje i od žene traži školovanje, s obzirom na ženu moralo bi kod toga pružiti karakter specifično ženskih zahtjeva i potreba. Mjesto da se škola s univerzom na vrhu postavi ženi kao najviši cilj, bez obzira na kuću i obitelj, ne bi li moralo biti obratno, te školu i samu univerzu tražiti od žene kao jedno p r e d z n a n j e potrebno za domaćinstvo, i u slučaju da se ne uda kao jedno potrebno i blagotvorno p r e d z n a n j e za one grane ljudskoga života koje traže angažiranje žene?

Na ovaj način svoje puno opravdanje do-

bilo bi za ženu i učenje kemije, fizike, matematike, povijesti a da se i ne govori o pedagoškim znanostima.

Tako, na primjer, učenjem umjetnosti žena bi morala steći smisao za dobar ukus. Koliko sve svjetlosti i radosti ne unosi u obitelj i u društvo smisao za ljepotu! (113)

Udaranjem smjera specifična za žene, kolikim bi sve djevojkama na raskršću pomoglo naći sreću u životu i osloboditi se opasnih avantura na polju zajedničkom muškarcima!

Za uspješno vođenje običnoga domaćinstva istina, nije potrebna nikakva visoka škola, najmanje pak univerza. Ali ako moderno doba traži veću prosvjećenost od žene, ova prosvjećenost nikada ne bi smjela biti bez specifično ženskih oznaka.

Uostalom, nije neznatan rad ni onaj koji izvrši žena u svojstvu obične domaćice. Izračunalo se koliki posao obavi jedna žena pri vođenju osrednjeg seljačkog gospodarstva za vrijeme 30 godina. Brojke su slijedeće:
234.000 manjih i 7890 velikih ispečenih hljebova,
2880 othranjenih kokoši;
180 utovljenih svinja, kojima 131.000 puta dade jesti;
kod iznošenja stvari na tržište, na ovome proboravi oko 9.600 sati. Kod obavljanja svake vrste domaćinskih poslova navuče reumu.

---

(113) Isp. F ö r s t e r, "Alle soglie della maggiore età", 284.

Ukuha 5.590 kg. voća za pekmez i pripremi za zimu 24.000 litara konzerve;
osuši 2.800 kg. graha,
1.350 kg. oljuštenih a 500 kg. neoljuštenih jabuka.
Vodi brigu o kući, odgoji djecu i saši je 494 komada ženskih i muških odijela;
isplete 224 pari čarapa,
skroji 200 dječjih odijela i 132 košulje za muškarce.

VISOKA PEDAGOŠKA ŠKOLA

Činilo bi se da ne postoji veći besmisao nego što je stavljati u isti rang učenje pedagogije i obavljanje domaćinskoga posla. A istina je, međutim, da, kako se izražava pedagog FÖRSTER, "posao u kuhinji, u sobi za djecu, u sobi gdje se provodi život, posao oko stola pruža priliku koliko se hoće da se uđe u sve znanosti i u svu filozofiju i imaju prednost uistinu jedinstvenu što cijelo znanje stavljaju u neposrednu vezu sa životom."(114)

Kućni poslovi su

<u>Škola lične izgradnje</u>

Pedagog FÖRSTER krasno je razgradio odgojnu stranu kućnih poslova s obzirom na ličnu izgradnju inscenirajući pritom jedan sukob između brata Fridriha i sestre Gertrude.

Gertruda briše po kući prašinu, dok Fridrih uči latinski.
- Kako je glupa djevojka sa svojim plitkim brisanjem prašine! - misli Fridrih.

(114) Nav. dj., 284.

- Gertrudo! - upita je najednom Fridrih.
- Znadeš li ti što znači prašina na latinskome?
- Ne znam - odgovori mirno Gertruda. - Posve mi je ista stvar. Mora seliti sa ovoga svijeta i onaj koji znade jednu latinsku riječ.
Kad je radi toga brat sažali radi zaostalosti, ona će njemu:
- Fridriče, vi muškarci sposobni ste uvijek nanijeti mi zlo. Vi ne očitujete nikakva interesa oko vlastite izgradnje.
Fridrih na ovo plane, prevrne šalicu od kave, zaprijeti se, ako samo izusti riječ, da će joj je baciti u glavu.
- Hvala, Fridriče! - reče Gertruda mirno.-
- Ti samo dokazuješ istinitost onoga što sam ovaj čas rekla...Ne uzimljem ti to za zlo jer se samosvladavanje ne uči iz latinske gramatike...
Fridrih se nađe zatečen. Kao primjer muške snage iznese iz svoje vježbenice slučaj s Mucijem Scevolom koji je svoju ruku sažgo na živom uglevlju.
Gertruda na ovo primijeti kako se do takvoga jednog herojskog čina dolazi ne najednom, nego dugim vježbanjem u ljubavi, strpljivosti, samosvladavanju. U sticanju pak toga ona prolazi kroz bolju školu brišući prašinu nego on učeći samo napamet gramatiku.
- Što misliš kad govoriš o izgradnji sebe pri brisanju prašine? - upita Fridrih.
- Gledaj - reče Gertruda - odmah u početku brisanja vidim jasno da se u meni krije je

dan miran i jedan nestrpljiv čovjek. Odmah se počinje samosvladavanjem. Istom što mahnem rukom, ona je umorna i htjela bi bez obraćanja pažnje prijeći preko stvari. Potrebna mi je kod toga pažnja i snaga volje da se održim disciplinirana te krpom prođem kod svakog ugla i svih ukrasa... Onaj pak koji ni na najmanjem dijelu ne trpi prašine, taj će se posvuda očitovati savjestan..., neće trpjeti netočnosti ni pokvarenosti na vlastitome vladanju..., bit će pouzdaniji kod njege bolesnika, u cijelome svom životu bit će čišći...

– Znadeš li što se može naučiti od brisanja prašine? Gledaj one figure. Njih sam s prednje strane obrisala, ali otraga još ima prašine. Ona se, istina, ne vidi jer je otraga. Kod toga dolazi na pamet da li se ja privikavam da radim samo na izgled i radi ljudi ili pak hoću da radim u ime blagoslova koji nosi vjerno obavljanje posla. Ostavim li prašinu otraga, ja ću se naviknuti i u svim drugim stvarima ostati samo pri izvanjskoj strani i postat ću ravnodušna prema onome što je unutrašnje i nepatvoreno. Postanem li trgovac, neću mnogo voditi brige o tome da li je moja roba ispravna ili je samo na izgled takva... Kod gradnje kuće, ovoj ću dati samo izvana lijep izgled a unutra ću je ispuniti lošim materijalom...

Kod ovoga Fridrih primijeti kako su dužnost savjesnosti u poslu upoznavali stari umjetnici koji su pravili kipove za zabat na hramovima. Mada se kipovi nisu imali vidjeti sa strane leđa, oni su ih svejedno i

s te strane najpomljivije izradili jer su bili svjesni da rade za bogove koji vide i ono što ljudi ne mogu vidjeti.

Kao završetak pouke o odgojnoj moći brisanja prašine, Gertruda iznese okolnost kod brisanja malih i nježnih figura gdje je potrebno obratiti svu pomnju da se pritom ne skrhaju pa da zaključi:

– Zar ne da je brisanje prašine jedna prava gimnazija više neobrazbe? I ne samo gimnazija za djevojke, nego i za gospodu? (115)

Tko će zanijekati odgojnu moć kućnih poslova za vlastitu izgradnju i discipliniranost?

Ali kućni poslovi nemaju samo odgojnu moć za onoga koji ih obavlja. Njihovo savjesno obavljanje postaje

<u>Škola za oplemenjenje drugih,</u>

Čovjek se nigdje tako rado ne osjeća kao u svojoj vlastitoj obitelji u kojoj je sve na svom mjestu i kad se dnevnim potrebama izlazi ususret na najbolji način što se može.

Čovjek je radnik i lutalac. On traži ruku koja će ga blažiti; traži mjesto na kojem će se smiriti. To nalazi u svojoj vlastitoj kući kod dvorbe od vlastitih članova obitelji.

Ništa se tako blagotvorno ne osjeća „kao ruka žene, majke, sestre, one – kako ih FORSTER zove – "produhovljene ruke". (116)

---

(115) "Jugendlehre,Berlin 1909, 527-532.
(116) Nav. dj., 532. i sl.

To su ruke koje su se vježbanjem privikle sve stvari obavljati na najdelikatniji način. Ruke bez težine i strastvenosti koja ulijeva nemir i bol.

Takve ruke surova čovjeka blaže;

Čovjeka lutaoca vraćaju k središtu: k obitelji, ženi, djeci.

Zar ti nije u interesu da budeš u posjedu tih "čarobnih ruku"?

Obavljaj svoje najobičnije kućne poslove sa svom nježnošću, brižljivošću i ljubavlju pa bilo da se radi o pranju posuđa ili zalijevanju cvijeća. I najmanji posao obavi tako te misliš da nema važnijeg posla od onoga kojim si onaj čas zaokupljena.

Švicarski pjesnik JEREMIJA GOTTHELF napisao je pripovijetku o jednoj djevojci kojoj je bilo ime JAGODA. Ime je dobila po branju jagoda koje je sabirala najpomljivije što je mogla. Pritom je pazila da nikada ne bi biljku oštetila ili jagodu zgnječila. Kad je jedna plemkinja to uočila, pozvala je k sebi na dvor. Ona se tu očitovala kao najsavjesnija kod njege bolesnika.

Svoj blagotvorni utjecaj gledaj proširiti i na svoju okolinu. Dobre i savjesne djevojke i žene, koje su pune uslužnosti za svoje ukućane, znadu proširiti svoje blagotvorno područje i na okolinu. To dolazi do izražaja u dobrim susjedskim odnosima i međusobnom pomaganju.

HILTY u svojim "Novim pismima" djevojci daje savjet:

"Pokušaš li poći jednom dnevno ili barem dva-tri puta sedmično kojojgod majci koja ima mnogo djece da vidiš kako stvari stoje, pa se pobrineš da joj malko olakšaš teški posao uredivši sobu ili nabavivši joj što joj je potrebno, odgajajući ili zabavljajući se s djecom, naći ćeš više zadovoljstva nego što bi ga imala od bilo kojeg koncerta ili od ne znam kako učene konferencije."

Kao primjer iznosi slučaj jedne djevojke niskog položaja koja nije mislila ni na ljubav ni na udaju, nego samo kako će dobro djelovati najsavjesnijim obavljanjem kućnih poslova. Kada je umrla, bila je oplakana kao najveća ličnost. (117)

VISOKA TEOLOŠKA ŠKOLA

Ako se već ne da tajiti odgojna moć kućnih poslova, nije li ipak pretjerano ljubav i brigu oko kuće nazvati visokom teološkom školom?

U stvari, nimalo nije pretjerano.

Najviša teologija rodila se u maloj nazaretskoj kućici u kojoj su Marija, Josip i dijete Isus živjeli svako u svome pozivu: Marija kao domaćica, Josip kao zanatlija, dijete Isus podložno Mariji i Josipu i stojeći im pri ruci kod obavljanja njihova posla." Kuća

---

(117) Kod F ö r s t e r, "Cristianesimo e la lotta di classe", s njem. prev. L. E. Hongioanni, Torino 1909, 371. i sl.

je" piše MARIJA AGUSTA TRAPP, "bila vrlo brižljivo pometena i čista." (118)

ALICE SCHERER u članku "Služba Božja pri obavljanju kućnog posla." (119) hoće da ukaže kolika je vrijednost kućnih poslova, iznosi kao paralelu stavke iz pravila benediktinskoga reda koji okuplja u svoje krilo samo one, koji su voljni odreći se svijeta i posvetiti se Božjoj službi. U tome pak pravilu posebno poglavlje (35) radi o službi u kuhinji po sedmicama. Tu se čita: "Braća se moraju izmjenično posluživati. Nitko nije izuzet od kuhinjskog posla, izuzevši da je bolestan ili je ispričan radi nekog važnog posla." Svaki nemar pak ili pogreška "u kuhinji, u blagovaonici, pri služenju kod stola, u vrtu ili inače", znači ujedno prekršaj protiv zajednice i protiv Boga i mora se dati zadovoljština dragovoljnim priznanjem pogreške i zadavanjem pokore pred opatom i zajednicom." (Gl. 46)

Ovo bi bilo dosta da se podsjeti na važnost kućnih poslova s obzirom na ispravno usmjerenje prema konačnome cilju.

Ali kod obavljanja kućnih poslova stoji mogućnost hvatanja veze s božanskim Spasiteljem i postoji prigoda da se pusti zadahnuti njegovim osjećajima.

Spomenuta ALICE SCHERER iznosi primjere takve povezanosti.

"Tako", piše ona, "kada žena ima da očisti

---

(118) "Gestern, heute immerdar, s engl. prev. Marta Eberherr, Wien 1954, 96.

(119) "Gottesdienst der hauslichen Arbeit", u Der Grosse Entschluss 15 (1960), 220.

cijelu hrpu blatnih cipela muža i djece, neka se sjeti riječi božanskoga Učitelja koji je kazao učenicima: "J a s a m m e đ u v a m a k a o j e d a n k o j i s l u ž i."
Kada reže kruh mužu i djeci za doručak, neka se sjeća kako je božanski Spasitelj uzeo u svoje ruke kruh, blagoslovio ga i davao ga tisućama.
Kada misleći na druge sama zaboravi na jelo, neka misli na riječi božanskoga Učitelja koji je učenicima, kada su mu pružali da jede, rekao: 'M o j e j e j e l o d a č i n i m v o l j u O č e v u.'
Ona će dobrom nakanom sve posvetiti. Bit će joj sveto kuhinjsko posuđe i cijela kuća bit će mjesto na kojem će se dnevno prinositi služba Bogu." (120)

Zar nećeš priznati kako se najobičniji kućni poslovi na ovaj način dadu obratiti na službu Bogu?

Kako se u kući dade otvoriti jedna visoka teološka škola?

To je upravo ono čega trebamo. Kućni posao, koji je tako omražen, treba sublimacije da bi se upoznala njegova vrijednost.

Treba staviti u djelo onu riječ koju je božanski Učitelj doviknuo Marti koja se sva trošila u kućnim poslovima, dok je njezina sestra Marija sjedila kod nogu Učiteljevih i slušala riječi vječnoga života, riječ: "Marto, Marto! Brineš se i skrbiš za mnogo. Samo je jedno potrebno. Marija je najbolji dio iza

---

(120) Str. 220 - 224.

brala. On se neće uzeti od nje" (Lk 10, 141 sl.).

Božanski Učitelj koji je uzimajući jelo što ga je prigotovila Marta, odobrio njezinu kućnu zaokupljenost, nije odobrio onu nervozu ni ulaganje skrbi koja ide na štetu duhovnome životu. Treba s p o j i t i Martu s Marijom, ali tako da Marta bude prožeta Marijinim duhom.

ZAKLJUČAK Kako vidiš, danas smo se kretali samo po kući. Najviše vremena proboravili smo u kuhinji.

Pa što smo tu našli?

Našli smo ženu na mjestu koje njoj najviše odgovara.

Mjesto da se naprašimo od prašine, i mjesto da se zamažemo kućnim posuđem, mi se pri jednome ovakvom razgovoru nalazimo okrijepljeni, razvedreni, prosvijetljeni.

Stoji do tebe da upoznaš svoju veličinu ondje gdje se čini da si pogažena i ponižena.

Na nekim zidovima stoji napisano:

"Ne jadikuj nikada nad dnevima koji nose sa sobom muku i posao. - Tako je lijepo služiti osobama koje se ljubi."

Obično se kaže:

"Podijeljena muka napola se osjeća; kada se dijeli radost, osjeća se dvostruko."

Neka te ova misao vodi pri obavljanju kućnoga posla. Nadasve neka te vodi primjer najuzvišenije i najsavjesnije Domaćice, primjer velike Majke Božje, koja nije postala manja zato što je obavljala kućne poslove, nego su joj ovi kao zlatna aureola oko uzvišena čela.

Zapamti ove izreke koje je jedan pjesnika stavio u stihove:

"Žene moraju biti posudice
koje su skupocjenom sadržinom ispunjene a
nikada se ne lome.
Žene moraju biti harfe
koje na najlaganiji dašak vjetra odzvanju pjesmom.
Žene moraju biti voštanice
koje stoje tako visoko, svijetle i lijepe.
Žene moraju biti duša
prodahnjujući sve kamogod krenu.
Žene moraju biti pune snage
jer je najviše i najveličanstvenije iz njihova roda.
Žene moraju biti svete
jer je samo tada žena ispravna." (121)

- . -

MIŠLJENJA DJEVOJAKA O TEMI Proveo sam među djevojkama, pred kojima sam održao ovo predavanje, anketu da ispitam njihov mentalitet o ovoj stvari.

Na pitanje:
"K o j e j e V a š e m i š l j e n j e o k u ć n i m p o s l o v i m a?"

j e d n a odgovara:
"Kućni poslovi su nešto što m o r a da postoji, nužni su i moraju se vršiti."
S v e druge djevojke u odgovoru ističu

(121) Kod R u s s m a n n, nav. dj., 271.

k o r i s n o s t kućnih poslova za obiteljski život, njihovu etičku ili moralnu vrijednost i izražavaju visoko mišljenje o njima.

Evo nekoliko takvih izjava:

"Smatram (kućne poslove) časnim zanimanjem Da bi ih žena dobro obavljala, treba da ima dobar ukus i uopće smisao za dobro i lijepo."

"Kućni poslovi svakoj ženi moraju biti na ponos, a ne da se njih stidi."

"Svakoj ženi prirođeno je obavljanje kućnih poslova. I ako ponekad treba velik napor, oni su joj razonoda i donose joj zadovoljstvo."

"Oduzeti ženi kućne poslove, značilo bi oduzeti dio nje same, jer su žena i kućni poslovi jedna nerazdjeljiva cjelina. Ne da se zamisliti jedno bez drugoga."

"Smatram nepotrebnim gubiti se u sitnicama samo onda kada me čekaju druge društvene obveze."

"Mislim da u obavljanju kućnih poslova a pogotovo u odgajanju djece svaka žena mora naći vrhunac sreće. Svakako, ako to radi u pravome redu, iz ljubavi prema Bogu."

Moj je ideal "sve svoje poslove obaviti savjesno podižući kod toga svoje misli k Bogu."

"Među svim stvarima koje žena može naučiti obavljanje kućnih poslova smatram najvrednije."

"Kućne poslove smatram važnim kao i druga zanimanja, možda i važnijim."

"Kućni posao smatram neophodan za podržavanje obiteljske ljubavi i sloge."

"Kućni poslovi ne bi smjeli predstavljati neki bauk za ženu, kao što to nažalost često biva. Morali bi se smatrati nečim prirodnim, nečim što je njoj prirođeno;ne teretom, nego osnovnom stvari; zanimanjem svake žene. Bez obzira na njenu kulturu i stupanj naobrazbe, svaka bi žena morala posao u kući, gdje proboravi najveći dio dana, smatrati nečim prirodnim čemu ona ima biti glavni i aktivni činilac... Vrijeme što ga žena ne proboravi izvan kuće, morala bi utrošiti da svoj dom učini ljepšim i ugodnijim, ne samo za sebe ili da se istakne u susjedstvu, nego radi interesa cijele obitelji. Kada bi djevojčica od najmlađih dana pomažući majci upoznala važnost kućnih poslova, ne bi joj ni kasnije bili mrski niti bi od njih zazirala. Tko obavlja posao sa ljubavlju, u svemu nalazi smisao pa bilo to pranje rublja ili neki drugi 'niski' posao."

8. - K U Ć N O   O G N J I Š T E

SREDINA ŽENINE IZGRADNJE I NJEZINA SPASONOSNOG UTJECAJA

GDJE SU ŽENE NAJSRETNIJE? Jedne njemačke novine postavile su ovo pitanje da čuju mišljenje raznih ljudi iz raznih krajeva o tome tako važnome problemu. Zanimljivo je da su na to pitanje najviše odgovora poslali muškarci i to, dakako, oni koji su proputovali mnoge krajeve svijeta. Kod toga treba utvrditi po čemu se pozna sretna žena. Ljudi, koji su obišli gotovo čitav svijet, uvjeravaju nas da je sretnu ženu lako poznati po zadovoljstvu i miru koji izlazi iz čitavoga njezina bića, iz pogleda i smijeha, iz držanja i njenog govora. Prema ovim kriterijima, svjetski putnici smatraju M a l a j k u najsretnijom ženom na svijetu.
"Nigdje na svijetu", piše jedan očevidac, "nisam čuo tako vedrog smijeha, niti sam vidio toliko veselih lica, toliko sretnih djevojaka i žena kao među ovim smeđoputnim filigranim ljudima. I za čitavoga svog višemjesečnog boravka na malajskim otocima čuo sam samo jednu ženu kako plače, i to zato što joj je na bosu nogu pao veliki balvan kod gradnje njihove kolibe. Inače se

malajske žene vesele i kod najtežeg posla a kod svojih k u ć n i h r a d o v a uvijek pjevaju i nasmijane su. A taj je njihov smijeh tako sunačani vedar da je čovjeku toplo oko srca gledajući ih."
Isti pisac postavlja pitanje:
"Odakle ta njihova sreća?
Ona ne dolazi iz njihovih prava, već iz njihovih d u ž n o s t i. I to je ona prava sreća koju je umni Stvoritelj dosudio ženi.
Kada bi sreća žene bila uvjetovana njenim pravima, onda bi najsretnija žena morala biti ona u Sjevernoj Americi koja po zakonu ima jednaka prava s muškarcem a praktično još veća. A kad tamo - nigdje nije žena tako nezadovoljna, tako pomaknuta sa svoje linije kao u Americi. U velikim američkim gradovima gotovo i nisam vidio žene koja bi se znala nasmijati od srca, kojoj bi vedrina i zadovoljstvo sjalo s lica. Naprotiv! One su nezadovoljne i vječno nešto traže, a ono što imaju, slabo cijene."
Pisac zaključuje:
"Tamo gdje još ima brižnih domaćica, nježnih supruga i pravih matera, tamo ima i sretnih žena. I zato je moje uvjerenje da su najsretnije one žene koje su najženskije."

Daleko sam od toga te bih prihvatio kao dokaznu činjenicu da su uistinu najsretnije žene M a l a j k e, a američke žene da su najnesretnije. Ipak, posvema prihvaćam kriterij kojim se ima ocijeniti najsretnija žena, kriterij prema kome su "najsretnije one žene

koje su najženskije."

Ako je Božjom voljom ustanovljena razlika spolova, žena se ne može naći sretna na drugome polu, izvan onoga na koji je postavljena a tako ni muškarac.

Žena može odsijevati srećom jedino kao izgrađena izrazito ženska figura i na polju koje joj je dodijelila Providnost.

BOŽJA MISIJA NAMIJENJENA ŽENI

Koje je specifično polje žene i u kojemu se pravcu ima odvijati njezina poglavita aktivnost?

Sv.PAVAO u prvoj poslanici upravljenoj svome učeniku TIMOTEJU obuhvatio je cijeli život žene, njezin poziv i njezine dužnosti kada mu s obzirom na ženu daje ove propise:

"Hoću da se mlađe udavaju,
djecu rađaju,
da budu domaćice" (1 Tim 5, 14).
"Ako li koja udovica ima djecu ili unučad neka se nauče najprije svoju kuću poštovati i vraćati zajam roditeljima " (5,4) preminulim, u ime svoje djece.

Prema Božjem planu, kako se vidi, žena se ima pripremati za poziv materinstva a kuća je njezino glavno područje djelatnosti.

Znači da je kuća ujedno i najbolja š k o l a za još neudatu ženu. U kući ona ima najveće i jedino prave pogodnosti da se razvije u specifično žensku osobu.

U povijesti važilo je kao općenito pravilo: "Ž e n i j e m j e s t o u z o g n j i š t e."

Ženi je pripadala skrb oko kućanstva, muškarcu je bio namijenjen javni život. Ipak, kod divljih naroda koji žive u malobrojčanim plemenima i gdje svi poznaju jedan drugoga, žene imaju udjela i u vijećanjima, - rekli bismo mi: u politici; susrećemo ih također u ulozi šefa; one su liječnice;one ponekada prate svoje muževe u rat.
Kod civiliziranih naroda, kod naglašene podjele rada, žena je strože omeđena na ognjište. To se tumači na razne načine.Za to postoje vjerojatno dva glavna razloga,a ti su: sigurnost žene i ljubomornost muža. K tome, pošto je aktivnost žene bila vezana uz ognjište, prema nazoru nekih naroda žena nije imala zašto izlaziti.
Uz kućno ognjište žena je uživala veliki autoritet. Iz "Y a s t Zoroastre" (122)dade se naslutiti da je bilo i neposlušnih , protiv muževa revoltiranih žena, jer tu čitamo: "Sveta žena, je bogata dobrim mislima, riječima, činima, načelima i poslušna je svome mužu; sotonska žena se povodi za zlim načelima i nepokorna je svome mužu. "
Kod svih naroda, kojima je bilo na srcu održanje rase, m a j k a j e p o s e b n o č a š ć e n a. Kod Židova, Kineza,Japanaca materinstvom ona zauzima svoj ugledni položaj u društvu i vrši značajan utjecaj.
Koliko kod divljih, toliko kod civiliziranih naroda nalazi se, istina, pojava oma -

(122) Citat kod W e s t m a r c k, "L'origine et le développement des idées morales", I, 645.

lovaženja i maltretiranja žene, ali, kako ističu stručnjaci, stvar ne treba pretjeravati. To su radije iznimke. I ispita li se pobliže, vidjet će se da uz potlačene žene u isto vrijeme ima i potlačenih muškaraca.

Neki slučajevi nama izgledaju poniženje za ženu kao što i jesu, kod primitivaca naprotiv očituju sve drugo nego poniženje. Tako u nekim plemenima kada muž pođe na put, ženu ostavi prijatelju s time da ima s njome bračna prava. Ovaj gest oni smatraju plemenitom skrbi za ženu. Pa i još danas u nekim kulturnim krajevima može se naići na mentalitet da se žena ne osjeća da je ljubljena dok od muža nije dobila prvu pljusku (tako negdje u Mađarskoj), ili žena smatra muža suludastim ako je ne tuče (tako negdje u Italiji).(123)

PROMAŠENI PRAVAC ŽENSKE IZGRADNJE

Moderni feministički pokret obraća na se pozornost žene o u l o z i, koju ona može izvršiti i z v a n o b i t e lji.

Taj pokret joj takvu jednu ulogu predstavlja poželjnom i poboljšanjem njezina položaja.

Iznoseći bez prestanka dokaze o podređenosti žene, jer je privezana uz kućne ognjište, feminizam je razvio kod žena osjećaj inferiornosti i postavlja joj za ideal: biti jednaka muškarcu.

(123) L e c l e r c q, nav.dj., 254-257 s bilješkom.

Već citirani JACQUES LECLERCQ, profesor u Louvainu (Luven, Belgija), kaže: "Time joj on (feminizam) nanosi još više zla jer žena, ako hoće da bude muškarac, bit će samo promašeni muškarac. U svojoj mladosti svi smo mi poznavali neke žene onoga vremena koje nisu nikada prešle krug obiteljske aktivnosti, ali su bile posvema uvjerene o svojoj nadmoćnosti nad muškarcem. One se nisu s muškarcem takmičile, ali su bile svjesne da su sposobne na nj izvršiti utjecaj. Nisu smatrale nikakvim poniženjem što imaju slabije mišice ili su manje naobražene, a niti da budu zakonito podređene, jer su se smatrale otmjenijima i vjerovale su da vode muškarca a da on toga i nije svjestan. Znale su da one daju ljudima odvažnost i da od njih dolazi ljepota u njihovu život. Te su žene mislile kao (starozavjetni mudrac) Sirah:

"Milina žene razveseljava muža njezina,
razumnost njezina drži krepkima uda njegova...
Kao sunce koje sja na nebesima,
tako je ljepota dobre žene ures kući njezinoj (36, 13. 16).
"Tko steče ženu, dobije posjed najbolji,
pomoćnicu koja mu pristaje i stup na koji se naslanja.
Gdje nema ograde, pokrade se zemljište;
gdje nema žene, ondje je uzdisanje i pometnja" (36, 24 sl.; citat prema originalu).

Feminizam je djelovao u pravcu iščezavanja ovoga duševnog stanja jednako kao i ponosa nad materinstvom i ambicije za materinstvom što plodnijim. Žena stavlja svoj ponos

u ono što čini muškarac. Ali u isto vrijeme razvija se osjećaj podređenosti, budući da žena ne može obavljati dobro poslove muškarca." (124)

Isti pisac LECLERCQ u potvrdu besmislenosti utrke žene za muškarcem iznosi zapažanja GINE LAMBROSO koja u djelu "La femme dans la société actuelle" (str.156-157)piše:

"Dandanas se mlade djevojke hvastaju da su više od onih negdašnjih jer one mogu oponašati muškarca, strići kosu kao i on,oblačiti se kao i on, pušiti kao i on, obavljati sport kao i on, studirati i same putovati kao i on. Ali je li to dokaz nadmoćnosti? Nije li to radije jedna vlastita svjedodžba o inferiornosti? Nije niži onaj koga se kopira, već onaj koji sebe smatra višim...Dokaz prestiža, superiornosti žene bio bi kada bi nju oponašao muškarac...,ali danas biva protivno. Žena danas do bjesnila oponaša muškarca vidjevši kako on,usprkos obaranju konvencionalnih ograda koje su postojale između spolova, nastavlja nesmetano davati prednost muškome društvu pa traži kako će se, kopirajući ga, pomiješati s njime."

Djevojke i žene koje misle da će ovakvim ponašanjem pridobiti za sebe naklonost muškarca, postizavaju protivno. Zdrav razum i iskustvo kaže da muškarac ne traži za životnog druga promašenog muškarca, da ne traži ženu koja se odrekla ženskih odlika i koja je uzela masku muškarca, nego traži autentičnu ženu.

Jedan uvaženi naš književnik piše:

"Ja bih se mnogo radije prignuo da poljubim milostivoj ruku kad bih je našao gdje pere pod negoli danas kad sam je vidio kako se u svom stajaćem najpomodnijem odijelu ukočila kraj lijepog prijatelja. Nema kućnog posla koji bi bio ispod dostojanstva ma koje čestite domaćice, ali ima, na žalost, dosta domaćica koje drže da ih ponizuje svaki posao za koji se može iznajmiti služavka. Eto, uzmimo samo hranjenje djece. To je bezuvjetno iza onoga najuzvišenijeg najsvetijeg poziva ženino najljepše i najpreče zanimanje svake zdušne majke.Pa što vidimo? Dame su bogate, žele i dalje ostati lijepe i sviđati se tuđim očima pa i svoga malog, zlatnog anđelka bezdušno i bez milosrđa povjeravaju tuđim, neljubljenim grudima. Da im je ikako moguće, one bi ga povjerile služavci još u onom prvom stadiju kad se dijete još ne hrani mlijekom,nego sokovima i krvlju. Dc toga dovodi bogatstvo i želja da se ostane lijepom."

MARIJAN KOŠIČEK u svome djelu "Spol,ljubav i brak" (125) mada u domaćinstvu i materinskim dužnostima žene gleda robovanje i zalaže se za potpunu ravnopravnost s muškarcem, uza sve to ne može a da ne utvrdi pogrešan pravac žene koja teži za izjednačenjem s muškarcem u svemu.

Isti pisac piše:

"Kad žene vode borbu za svoju ravnopravnost na liniji muškaračkog protesta,tj. sa željom da se izjednače s muškarcima,one za-

(125) Nav. dj., 302. i sl.

pravo same režu granu na kojoj sjede. Žene se tada ponašaju poput muškarca, poprimaju njihove manire, običaje i način života i u svemu ih nastoje oponašati; prihvaćaju se raznih zanimanja koja im ne odgovaraju, a ne ulaze u njih zato što bi ih osobito privlačila, nego da pokažu kako se u svemu dorasle muškarcima; ili se odriču materinstva, ali i opet ne zato što ne bi htjele imati djecu, nego bi željele biti 'slobodne' i što manje vezane uz kuću i obitelj kao što su i muškarci 'slobodni'. Ali, i na taj način žena odaje svoju nesigurnost, jasno pokazujući da muškarca ipak smatra vrednijim od sebe. Žena, naravno, ne može postati muškarac pa će tako, oponašajući mušku ulogu u životu, uvijek njemu ostati podložna jer mu na njegovu području nikad neće biti dorasla." (126)

"VJEČNO ŽENSKO" SNAGA ŽENE

Žena, ako žudi za afirmacijom ništa bolje ne može učiniti, nego da dovede do što jače istaknutosti specifično ženske odlike.

Koje bi bile te odlike?

Poznata svjetska književnica GERTRUDA von le FORT u svome epohalnome djelu " Vječna žena" jezgrovito prikazuje te specifične ženske odlike kad piše:

"Uvijek... se ženi dolikuje sve ono što nije vidljivo ili sve ono što ulazi u krug ljubavi, dobrote, sućuti, skrbi, zaštite, u jednu riječ: sve ono što je istinski sakriveno, pače omalovaženo na zemlji." (127)

(126) Nav. dj., 209.

Iz ovoga bi se dalo pomisliti da žena time pokopava sebe i briše svoju uspomenu sa svijeta. U stvari, ona ovom tajanstvenom moći sve osvája i infiltrira se u generacije iza nje.

DANTE, pjesnik "Vita nuova", pisao je dršćući od blaženstva pod dlijetom jedne žene koja ga je preklesala u novoga čovjeka. Dante diše tek onda kada Beatrice kimne glavom, kada ona dopusti... S pozdravom i uzdržavanjem (njezinim) od pozdrava, poput dviju nevidljivih vodica - nevidljivih kao obratnici - vlada djevica mudro s pjesnikovom hrabrom mladošću. Jasno je da tu eteričko-magičku moć može posjedovati samo neko uzvišeno stvorenje o kojemu se može reći da je 'gentil e non pura femina' (profinjena, a ne obična žena) - kako je DANTE sam potpuno svjesno primjetio...Kaže se da je sv. FRANJO mogao sedam dana živjeti samo slušajući zujanje nekog šturka. DANTE uzima od željenih usta i od ljubljenog oka samo nijemi dar smiješka koji pozdravlja. Taj smiješak, koji tako često susrećemo u kasnijim DANTEOVIM djelima, taj 'disiato riso' (žuđeni smiješak) jest gotski smiješak koji živi na kamenim Madonama koje ukrašavaju portale europskih katedrala." (128)

"Dok muškarac", kako piše GERTRUDA von le FORT "utjelovljuje u sebi historijsku situaciju časa, žena utjelovljuje slijed gene-

(127) Nav. dj., 34. i sl.
(128) J o s é O r t e g a Y G a s s e t , "O ljubavi - O tehnici sa španjol.prev. Jaška Sedmak, Zagreb 1944, 126.

racije. U rodoslovnome stablu ženska loza živi dulje od muške. Kada se kaže da su umrle neke obitelji ili da je nestalo nekih naroda, ima se to, kaže ona, shvatiti samo za mušku lozu; u ženskoj lozi oni nastavljaju živjeti i možda neće nikada umrijeti. Rijetko se vodi računa o tome da se krv velikih negdašnjih dinastija, kao Hohenstaufavaca, Karolinga dade još uvijek naći u ženskome potomstvu. Za razliku od muškarca, žena ne iščezva, jer ona ne predstavlja samo ličnost, nego nadasve žrtvovanje vlastite ličnosti. Tako i nastavak u pokoljenjima, za koji ona daje svojoj krvi generaciju, ne predstavlja afirmaciju sebi, nego se tako reći iskupljuje izlijevajući se u zajedničku rijeku loze potomstva." (129)

Potrebu specifično ženske note za povoljan razvoj kulturnog života ističu i pisci koji na to gledaju materijalističkim očima kao već citirani MARIJAN KOŠIČEK koji piše :

"Kao nosilac materinstva i organizator obiteljskog života, čuvar plemenskih tradicija i u srži svojoj protivnik ratničke agresivnosti, žena je prva počela njegovati umjetnost, glazbu, pjesništvo i druga područja kulturne djelatnosti. No kad je na svim planovima potisnuta u pozadinu, žena više nije imala mogućnosti da, unoseći žensku komponentu u ljudsku kulturu, učini njezin razvoj ravnomjernijim i skladnijim. U kulturnoj je djelatnosti prevladao muški racionalizam i individualizam To je, doduše, omogućilo nagli procvat nauke, ali je u ljudsku kulturu unijelo odviše suhoparne logike i hladne egzaktnosti i oduzelo joj toplu notu humanosti, osjećajnosti i altruizma, toliko potrebnu za mirnije, prirodnije odnose među ljudima. Nadajmo se ", nastavlja spomenuti pisac, "da će oslobođena žena uspostaviti ravnotežu racionalnog i emocionalnog u daljem napretku naše kulture." (130

(129) Nav. dj., 47. i sl.

KUĆNO OGNJIŠTE I DOMAĆINSKI POSLOVI NAJPOGODNIJA SREDINA I NAČIN OSLOBAĐANJA BLAGOTVORNE DUHOVNE ENERGIJE ŽENE

Čovjek, kaže pedagog F.W.FÖRSTER, postaje sve opsežniji živi katalog svih mogućih stvari, a gubi odnos sa živom istinom.

Žena se danas povodi za muškarcem i hoće da ga slijedi u težnji za sticanjem znanja, jer je u obavljanju kućnih poslova izgubila kontakt sa onim živim Božjim Duhom koji ima prožimati te na oko odveć jednostavne poslove da se odgovori naputku i žudnji Apostola naroda sv.PAVLA:"Sve što činite činite tako da proslavite Boga!" (Isp. 1 Kor. 10, 31).

Ono "sitno", sitno je zato što nije prožeto velikom idejom.

Da bi poslovi i zanimanja tako pristala ženi, kao što su: dvorenje, briga oko kuće, odgoj djece, pružanje duhovne i moralne pomoći...,

da bi se ove i slične zaokupljenosti očitovale od tako velike blagodati za nju samu i za krug u kome živi, potrebno je da ih obav

(130) Nav. dj., 306.

lja vođena višom, božanskom idejom i nesebičnim duhom požrtvovnosti. Na taj način žena oslobađa dragocjenu duhovnu energiju koju muškarac neće nikada osloboditi apstraktnim poznavanjem teorije. Čovjek se svojim teorijama izdiže iznad stvarnosti i na taj način nesvjesno se zaokuplja stvarima koje često puta nemaju veze sa životom ili su neostvarive. Prava se pak kultura stiče kada duh stvaralačku energiju razvija u ličnome čovjekovu životu, a ne kada lebdi iznad života. Žena prodahnuta Božjim duhom i osvijetljena višom svjetlošću produhovljuje materiju i pomoću nje, u koju je na neki način stavila i svoje srce, vrši spasonosni utjecaj na svoju sredinu.

Obavljanje domaćinskih poslova za nju ima veliku odgojnu moć. Budući da materijalnim radom ima da pobijedi oporost materije, ona se vježba u upornosti volje, u strpljivosti, u savjesnosti u točnosti što se blagotvorno očituje i na njezinoj ulozi odgojiteljice djece. Nijedan kurs o iskazivanju skrbi prema djeci i o njihovu odgoju ne može nadomjestiti ovo njezino ulaganje pažnje na život oko nje.

A ne odgaja ona samo djecu, nego nesebičnim duhom i požrtvovnošću do zaboravi na sebe lomi muškarčev egoizam i pomaže mu pobijediti grubu sjetilnost. Tako je dokazano da mladić usred nježne skrbi i ljubavi majke i sestre lakše izlazi kao pobjednik u čistoći što za mladića predstavlja najtežu, ali i najčasniju pobjedu. (131)

---

(131) Isp. L e c l e r c q, nav. dj., 170.

Posve ispravno je utvrdila JANE CARLYLE (Karlail), žena engleskog povjesničara i kritičara TOME CARLYLEa, kada je u svojim novinama napisala ove retke:

"Čovjekove plemenite ili neplemenite čine ne tvori veličina ili neznatnost dužnosti koju se ima da izvrši, nego duh kojim on stvar obavlja. Kruh Dumfriesov nije se sviđao Carlyleu. Zato je očito moja dužnost kao kršćanske žene bila da prigotovim kruh u kući. Ali nisam uopće znala kako se mijesi. Zbog nadziranja peći, dok se pekao kruh, provela sam cijelu noć a da nisam uopće zatvorila oka. Pritisnula me strahovita umornost, užasne misli i osjećaj poniženja. Tada mi dođe najednom na pamet BENVENUTO CELLINI koji je probdio noć radi lijevanja svoga kupa Perzeja, i upitala sam samu sebe: može li oko Onoga koji stoji gore vidjeti toliku razliku između kipa Perzeja i kruha kada u jednome i drugome slučaju oboje težimo za savršenošću? Ova mi je misao donijela mir." (132)

Izvan svake sumnje je: najsretnija je žena uz kućno ognjište uz koje ona i druge čini sretnima.

G. MAZZINI, talijanski političar i mislilac, nije pretjerao kada je kazao: "Žena je anđeo obitelji. Majka, zaručnica, sestra, žena je draž života, slatkoća osjećaja ulivena u njegove napore, na pojedincu odraz ljubazne skrbi koja bdije nad čovječanstvom." (133)

---

(132) Kod F ö r s t e r, "Cristianesimo e la lotta di classe", 356. i sl.; isp. 348. i sl.
(133) Opere, XVIII, "Doveri dell'uomo, 6.

PRIMJER NAZARETSKE DJEVICE I MAJKE

Budi anđeo u krugu svoje obitelji. Savjesnim obavljanjem kućnih poslova spleti aureolu kojoj neće oduzeti sjaja prividna niskost kućnih poslova, prašina ili prljavost predmeta kojima moraš rukovati. Gledaj kod toga najuzvišeniju Ženu, najljepši ideal svake žene, poniznu NAZARETSKU DJEVICU koja ostaje ovjenčana krunom od dvanaest zvijezda (Otkr 12, 1), mada život djevojke, zaručnice i majke nije provela u učenim i otmjenim krugovima niti na poljima svakovrsnih takmičenja, nego u skromnoj nazaretskoj izbi zaokupljena poniznim domaćinskim poslom. Ona se na taj način pripremala za poziv Suotkupiteljice svijeta i to je uistinu bila. Bila ti: djevojka, zaručnica, majka ili udovica, imaš pred sobom najljepši ideal. Idi njezinim stopama!

9. - ŽENA U MILOSRDNOJ SLUŽBI BOLNIČARKE

DJEVOJKE O SLUŽBI BOLNIČARKE

Ispitujući među jednom grupom djevojaka njihovo mišljenje o službi bolničarke, na postavljena pitanja: "Kako gledate na službu bolničarke?" čitam odgovore:

"Mislim da je to uzvišena služba."

"Poziv bolničarke je veličanstven poput poziva majke."

"Nisam mogla prihvatiti tog poziva, ali ga obožavam."

"Služba puna ljubavi, uzvišena."

Jedna se s tim pitanjem našla zatečena na svome zvaničnome poslu pa je rječitija i izrazitija od ostalih odgovorivši:

"Govoriti o bolničarki, znači govoriti o njezi bolesnika. To je za mene s v e t o z v a n j e i m o j e v l a s n i š t v o, a l i s v e t o... Kad bih se mogla roditi bezbroj puta, uvijek bih iznova odabrala to zvanje jer u svakome bolesniku nalazim Isusa patnika - raspetog kralja ljubavi."

RUMENILO NA MRKLOM ZAPADU

Naša generacija obilježena je crnim bojama. Naša epoha prelivena je pesimističkim gledanjem na budućnost. Govori se o divljaštvu, o vitlanju oluja, o jezivom sutonu koji pada na svijet, o beznadnom zapadu... Kada je govor o našoj generaciji, govori se o

njoj kao o jednome bezosjećajnom naraštaju na ono što je lijepo, humano, božansko.

Nije li možda ipak pretjerano našu generaciju osuditi radi nečovječnosti i prikazati je grobarom humanih i religioznih vrednota?

Izjave, kao što su ove gornje, govore nam o još uvijek živome osjećaju za humanost i milosrđe. Ako čovječanstvo i leži kao onaj oplijenjeni i izranjeni čovjek u evanđelju,opljenjeno od etičkih i moralnih vrednota;posuto nebrojenim ranama koje su posljedica ignoriranja ili gaženja humanih, etičkih i moralnih zasada, ipak ne leži bez nade u susret s jednim milosrdnim Samaritancem. Ako čovječanstvo i zazire od Krista, on ostaje i dalje među ljudima. Ostaje sigurno makar prerušen u jednu lijepu djevojku sa srcem osjetljivim na milosrđe i ljubav kao što odaju to gornje izjave.

Nema li se pravo u ovakvim djevojkama gledati rumenilo koje usred tmurnog zapada nosi nadu?

U isto vrijeme, dok sam postavljao ovu anketu, francuski književnik FRANÇOIS MAURIAC u jednome intervju ovako govori o mladeži naših dana:

"Pravo kršćanstvo ne odgovara uvijek službenoj pobjedi katolicizma u državi. Mislim da Krist može biti prisutan i u mladeži za koju se čini da je od njega vrlo daleko . Poznato Vam je da u 'Nasljeduj Krista' ima jedna rečenica koju ja veoma volim a koju pisac knjižice stavlja u usta Kristu:K a d mislite da ste daleko od mene, tada sam najbliži.'

Često sam bio ganut onim što od nesvjesnoga kršćanstva ima kod onih koji izgledaju najdalji...

Uvijek je na mene učinila jak utisak jedna stranica evanđelja. Krist, govoreći o svršetku svijeta, o posljednjemu sudu, veli : 'Reći ću: bio sam gladan i dali ste mi jesti; bio sam žedan i dali ste mi piti; bolestan sam bio i njegovali ste me.' — Tada odgovaraju ljudi: 'Ali kada si to bio,Gospodine, bolestan i mi smo te posjetili? ' 'Svaki put, kad ste učinili nešto jednome od ovih malih, meni ste učinili.'

U Kristovu, dakle, duhu ljudi ne znaju da je to on. On je svejedno prisutan. I prema mjeri u kojoj ljudi nekršćani žive za siromahe za sav svijet u toliko su Kristovi. Drugim riječima: realna geografija ne odgovara službenoj geografiji. To me,eto,tješi. I ja jamčim da je mladež, bolji dio mladeži koju zaokupljaju druge brige, a ne materijalni njihov probitak i zabava,brojnija nego što se misli. Prividno ona može i ne biti kršćanska. Uza sve to ona je kršćanska. Želim reći da se ona brine za svoju dušu." (134)

Dok ima u ljudima milosrđa i sućutne ljubavi, nema razloga zdvajanju.

"Briga oko slabih" piše pedagog FÖRSTER, "najodgojnije je sredstvo za društvenu čovjekovu kulturu da se svlada u njemu egoizam, da ga vježba da vodi brigu o iskazivanju pomoći drugome, konačno za sve ono što se naziva sim

---

(134) "Mauriac parle", u Paris-Match, 651 (1961), 118.

patija, solidarnost, pomoć." (135)

Istina, ne da se zatvoriti oči pred strahovitim nerazmjerom između jedne atomske super-bombe i krhkog stvorenja djevojke.

Nerazmjer je, da, očit, ali samo na izgled. Djevojačko srce moćnije je jer ono liječi što je super-bomba porušila.

PRIKLADNOST POZIVA BOLNIČARKE ZA ŽENU

Iako su svi ljudi pozvani na iskazivanje djela milosrđa,ipak služba bolničarke, njega bolesnika eminentno je ženski poziv.

Čovjek shrvan bolešću, slomljenih fizičkih sila osjeća potrebu nježnosti, "produhovljenih ruku." Njegov duh ranije možda zakopan duboko u materiju i uronjen u nju, sada je na površini. Traži susret s jednim delikatnim bićem koje će ga razumjeti. To pak može biti u prvome redu žena koju je Stvoritelj snabdio najdelikatnijim osjećajima da djeluje kao balzam, da podsjeća čovjeka na izgubljeni raj i da mu inspirira nadu u oporavak.

U belgijskoj reviji "Femmes d'aujourd'hui" gospođa FRANCE ADINE, redaktor rubrike "problemes du coeur" (problemi srca), jednoj od dopisnica napisala je izreku: "Jedna skladna izreka, jedna ljubazna riječ imaju jakost proizvesti jedan sunčani dan."

Ovaj izraz prihvatila je jedna bolničarka namještena u jednome pariškome zakloništu da navedenoj gospođi odgovori: " Imate

(135) "Alle soglie della maggiore età", 243.

pravo kada ste Vašoj korespondentici odgovorili da jedan skladni izraz, jedna ljubazna riječ imaju jakost proizvesti jedan sunčani dan. Kada se ne bi radilo nego tek o jednome smiješku! Može se misliti koliko je on bio neočekivan. Na početku moga staža zapazila sam, kada sam već po prvi puta prošla dvoranama, kako mnoge osobe ne odgovaraju na moj smiješak. Uza sve to,kada sam se navratila višeputa, mogla sam zapaziti po neko lice do tada ozbiljno,ustvari neprijazno, istina ne sa smiješkom, ali ublaženo i na putu raznježenosti." (136)

Smiješak žene u službi bolničarke unosi uistinu sunce u onu tešku atmosferu bolničkih soba.

MORALNE KVALITETE BOLNIČARKE

Da bi žena u službi bolničarke odgovorila svome pozivu kako treba, osnovna je stvar da u svojoj službi ne gleda jedan izvor sticanja obezbjeđenja, nego prigodu d a v a n j a i ž r t v o v a n j a.

Poziv bolničarke je profesija. Ali za razliku od drugih profesija, ova kao uvjet traži zalaganje za drugoga bez osvrta na lični profit, pače uz cijenu žrtvovanja ličnoga profita. Od tuda potreba m o r a l n e i z g r a d n j e žene koja je odabrala profesiju bolničarke.

U provedenoj anketi o službi bolničarke na

(136) 852 (1961), 12.

pitanje: "Koje odlike mora da ima žena u službi bolničarke?" čitam odgovore:
"Dobrotu, ljubav, suosjećanje i poštenje."
"Da bude pažljiva, strpljiva, da ima ljubav prema bolesniku i da radi sve za bolesnika držeći se Kristova načela: 'Tko učini i najmanje mom bližnjemu, učinio je meni.' "
"Ljubav, kršćansku ljubav, a ostale odlike proizlaze već iz toga."
Žena koja želi postati bolničarka treba da posjeduje ljubav i požrtvovnost. To su najvažnije odlike. Ljubav prema bolesniku u kojemu gledam Isusa Krista i požrtvovnost kojom se do kraja želim istrošiti za bližnjega."

Nakon ovakvih kategoričkih izjava neiskvarenih djevojaka suvišno je i isticati principe na kojima se mora osnivati služba bolničarke. Zamaralo bi svako suhoparno isticanje duhovnih kvaliteta nakon ovakvih toplih i uvjerljivih izjava.

Čini se da se jedna od djevojaka izrazila odveć naturalistički ili veristički kada je na gore navedeno pitanje odgovorila: "(Bolničarka) mora biti prava žena, a ne da se ponaša kao životinja."

Možda ovdje progovara gorko iskustvo, ali odgovor krije i osnovni zahtjev koji se sastoji u i z g r a d n j i s e b e.

Svjetski pedagog FÖRSTER kao da sekundira ovoj djevojci kada piše: "Osim knjige o životinjama, svatko bi morao posjedovati također 'knjigu o ljudima', u kojoj bi se uputio u poznavanje ljudske naravi. Moralo bi se tu

nalaziti važno poglavlje pod naslovom: ' Žena u posluživanju'. Nažalost, takva knjiga još ne postoji. Ali možda je i bolje. Tako je svatko od sebe prisiljen na istraživalačko putovanje." (137)

Isti pedagog FÖRSTER u svome djelu uputa mladeži, o potrebi ličnog formiranja bolničarke u snažnu moralnu ličnost piše:

"Njega bolesnika, uroniti u lične potrebe onoga koji trpi, savjesno obavljanje teških čina koji su bez draži i dosadni, borba protiv spavanja, vježbanje u posluhu i sestrinskom međusobnom općenju - sve je to škola najfinijeg i najodličnijeg obrazovanja ako se to prihvati u pravome duhu." Ukazujući dalje na potrebu upoznavanja karaktera bolesnika i upoznavanja njegova stanja prije bolesti, ponovo se vraća na potrebu ličnoga formiranja i moralne izgradnje pišući:

"Isto je tako važno imati na pameti da drugima možemo pomoći samo ako smo sami nešto. Vlastitim samoodgojem odgajamo mi druge. Kada i izvan bolesničke sobe držimo svoje nerve na uzdi, odgojno djelujemo i na bolesnike, naime putem smirenosti i snage koja izvire iz našeg bića. Svako svladavanje sebe povećava utjecaj naše volje na druge i nikome nisu te sile od veće potrebe nego onome koji njeguje. Za Vitorina iz Feltre, velikog pedagoga renesanse, kaže se da je liječio bolesne samim izgledom svoga lica. Istinita riječ." (138)

---

(137) "Il Vangelo della vita"[3], sa njem. prev. L.E.Bonigioanni, Torino 1910, 198.
(138) "Jugendlehre, 661. i sl.

FÖRSTER smatra na poseban način potrebnim podsjetiti djevojku kako je u susretu s mnogim muškarcima pozvana da im stišava njihovu požudu i da nasuprot njihovoj sebičnosti i samodopadnosti kao protutežu stavi dostojanstvo i svojsko shvaćanje poziva sestre. (139)

U anketi jedna je od djevojaka sažeto izrazila potrebu i značenje moralne izgradnje bolničarke napisavši: "Bolničarka mora biti rezervoar krvi koja će davati transfuziju, duhovnu transfuziju."

NAČIN POSTUPANJA S BOLESNICIMA

Osnovno načelo kojega se bolničarka treba držati ima biti ono sv. BAZILIJA: "Svojom prisutnošću nemoj učiniti bol još većom. Tko hoće da podigne onoga koji leži, mora stajati više od onoga koji je pao." (140)

Bolničarka nikada ne smije smetnuti s uma da su, kako reče WOHRMULLER, bolesnici oni koji formalno žive od ljubavi drugoga.

BERNARDIN iz FELTRE u jednoj bolnici održao je jednom propovijed. Bilo je prisutno podjednako bolesnika i bolničara. Stavio im je na srce da svatko od njih studira svoju knjigu. Knjiga bolesnika sadrži tri riječi "S t r p l j i v o s t, s t r p l j i v o s t, s t r p l j i v o s t"; knjiga bolničara isto tako tri: "L j u b a v, l j u b a v, l j u b a v."

---

(139) Nav. dj., 662 sl.
(140) Or. 4, 8 in Julitt., PG 31, 257.

Pedagog FÖRSTER propisuje šest točaka kojih se imaju držati oni koji njeguju bolesnike. Te su: 1) način kojim se s njima govori mora biti u znaku smirivanja, a ne umarati ih brbljanjem; 2) nastojati im misao odvratiti od bolesti pomoću prijatnih predodžbi; 3) govoriti im i dati im osjetiti kako su nenadoknadivi i kako će njihovo ozdravljenje sve obradovati; 5) pokloniti im cvijeća ili im iskazati slične male pažnje ; 5) nikada im ne očitovati dosadu ili nestrpljivost, nego dati znati koliku radost zadaje njegovanje i tihi boravak uz bolesnika; pače stvarati planove koji će se izvršiti nakon ozdravljenja da im se na taj način dade sigurnost da će opet ozdraviti; 6) obraćati im misao na dobre strane i posljedice njihove bolesti kao što su blagoslovljeni časovi mira i tišine u bolesničkoj sobi i kako je opasno za čovjekovu dušu ako nikada ne priušti sebi tako mirnih dana u kojima može doći k sebi. (141)

Mora se, kaže FÖRSTER, s bolesnikom postupati kao s onim koji zastaje na putu. Takvoga ne smijemo ostaviti iza nas. To bi na njega djelovalo strašno moralno depresivno. Treba ga gurati naprijed i podržavati ga suviškom energije onih koji su jači. (142)

Isti pedagog, da ukaže od kolike blagodati može biti zdušna bolesnička njega, iznosi ovaj slučaj. Susreo se s vrlo bogatim čovjekom koji je proputovao cijeli svijet i koji je toliko toga vidio i proživio da se o tome jedva dade sanjati. Na pitanje: "Kada ste se

---

(141) "Jugendlehre, 579. i sl.
(142) Nav. dj., 580.

u životu osjećali najsretnijim?" odgovorio je "Kada sam u Munchenu dobio tifus te sam ležao u bolnici." "Pa zar je to za Vas bilo najljepše vrijeme?" upita ga začuđeno pedagog. "Da. Tu me dvorila jedna milosrdna sestra i nikada neću zaboraviti njezinu anđeosku blagost i strpljivost." Eto, taj čovjek, zaključuje FÖRSTER, koji je cijeli svijet upoznao i mogao imati što mu se prohtjelo, ni za čim nije poželio ako ne za onim časovima koje je proživio u bolnici.

Zašto?

Spomenuti pedagog zaključuje: "Jer je nebo u ljubavi, a nije u kesi zlatnika... Zašto jedna milosrdna sestra sa svojom uvijek postojanom i tihom pomoći svijetli kao zvijezda u ovoj zemaljskoj dolini trvenja i nestrpljivosti i podžiže duboku čežnju za svime što je dobro i sveto." (143)

Ako si se posvetila bolesničkoj njezi, budi za one koji trpe predodžba dobrote, anđeo svjetlosti donoseći im na taj način ne samo tjelesno pridignuće nego omogućujući im također na neki način pipati apsolutnu Dobrotu i Ljepotu - Boga. Bolesnik može gledati skeptički na ozdravljenje, ali je više skloniji nego dok je bio zdrav da vjeruje u apsolutne vrednote ako mu ih ti budeš odražavala u svojoj pojavi.

NAUČI BESPOMOĆNIMA DAROVATI ŽIVOT

Možda ti čudno zvuči ako ti stavim na srce da budeš spremna bespomoćnima darovati život.

(143) Nav. dj., 594. i sl.

O čemu se radi?

Radi se o maloj djeci ili nedonoščadi koje, u slučaju potrebe, moraš biti spremna krstiti. To važi posebno ako obavljaš službu bolničarke u rodilištima ili se pripremaš na zvanje primalje. Ondje gdje nastaju groblja ljudskih života ti možeš i moraš u slučaju potrebe putem sv. Krsta ulijevati život koji ne umire.

Ako je sigurno da će dijete umrijeti i ne može se doći do svećenika ili muškarca koji bi mogao, znao ili htio krstiti, uzmi dva ili barem jednoga svjedoka (ako je to moguće) u posudi uzmi obične vode, polij po glavi (čelu) djeteta i polijevajući reci: "N. (nadjeni ime kojegagod sveca) j a t e k r s t i m u i m e O c a, i S i n a i D u h a S v e t o g a."

Na ovaj način ti si putem sv. Krsta stvorila novoga čovjeka u Kristu. Onaj kojega si krstila bit će ti vječno zahvalan što tvojim zauzimanjem može gledati i uživati Boga.

Možda ti ne bude suđeno da postaneš majka. Ti si na ovaj način u stanju stvoriti jednu cijelu obitelj čiji članovi ne umiru, nego žive vječno. S tom obitelji si na izniman način povezana; ti si duhovna majka te djece. Ne osjećaš li radost na samu takvu pomisao?

Upamti ove propise Crkvenoga prava:
Nitko zatvoren u majčinoj utrobi ne smije se krstiti dok nema vjerojatne nade da će se uredno izvaditi i krstiti. Ako dijete pomoli glavu, a smrtna je pogibao, ima se krstiti na glavi; izađe li kasnije živo, ne treba ga više krstiti uvjetno. Ako pomoli

drugi ud, a pogibao prijeti, ima se krstiti uvjetno: "Ako si sposobno da primiš krštenje, ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga." Ako se takvo dijete rodi živo treba ga ponovno uvjetno krstiti. Kad trudna majka umre, a nedonošče izvade, ako je sigurno živo, ima se krstiti bezuvjetno;ako se sumnja, uvjetno. Nedonošče, kršteno u utrobi (pomoću špricaljke), treba poslije rođenja ponovno krstiti uvjetno: " Ako nisi kršten, ja te krstim u ime Oca, i Sina i Duha Svetoga." Treba nastojati da se sva nedonoščad, izvađena u bilo koje doba; ako sigurno žive, krste bezuvjetno. (Kan . 746, 747.)

Nedonošče u obvojima, koje se baca, treba krstiti tako da se u posudi mlake vode oprezno, palcem i kažiprstom, otvore obvoji, unutarnji sadržaj uvali se u vodu a pritom se izgovaraju riječi: "Ako si sposobno da primiš krštenje, ja te krstim u ime Oca, i Sina i Duha Svetoga."

Gledaj kako i bez tjelesnog materinstva možeš postati majka mnogobrojnoga potomstva , "majka živih."

ZA TEBE KOJA NISI BOLNIČARKA

Možda si ovo poglavlje pročitala bez interesa. Ta , misliš u sebi, odabrala sam drugo zvanje. Služba bolničarke izvan opsega je mojih zvaničnih dužnosti.

Zar uistinu?

Ako se bolnica i ne nalazi na terenu obavljanja tvoga zvaničnoga posla, nalaze se bolesnici. Bolesnika, prema kojima ćeš imati da izvršiš djelo ljubavi, uvijek će biti. I kao žena prva si pozvana da im iskažeš milosrđe i ljubav. Zatajenje u ovoj stvari znači zatajenje u ženskoj naravi.

Ali ni bolnica ni javna zakloništa ne smiješ eliminirati iz svoga kruga djelatnosti. Već citirana gospođa FRANCE ADINE, bolničarki koja joj iznosi strašnu zapuštenost u kojoj borave toliki stariji bolesnici, odgovara:

"Nadasve je moralna zapuštenost na koju Vi mislite kada od mene tražite da upravim uporni apel na dobru volju mladih 'da bi učinili posjet barem jednom mjesečno' tim razbaštinjenima. (Radi se o zakloništu staraca. Vl. op.) Tko nije u stanju žrtvovati dva sata mjesečno da se jednome biću i njegovoj posvemašnjoj zapuštenosti priušti ta svjetlost,to iščekivanje, ta nada? Ideja da se nenadano pobudilo malo interesa u nekoj drugoj duši, misao da neka mlada djevojka, jedan dečko donese njegovoj postelji malko svoje lijepe mladosti, svoga zdravlja i samoga svog smiješka, to može promijeniti stanje jednoga od onih koji su tu zaklonjeni."

Gospođa FRANCE ADINE iznosi slučaj jedne starice u nekoj londonskoj četvrti gdje je bila namještena njezina prijateljica. Ta starica je svake sedmice posjećivala bolnicu donoseći svakog puta bolesnicima redom malu kitu cvijeća koje bi nabrala u svojoj bašti. Na početku je njezin posjet izgledao bolesnicima čudom ali malo po malo postane im znakom željnoga iščekivanja.

Jedna gospođa nakon operacije, iza kako se probudila od anestezije, prvo što je zaželjela, bila je kita cvijeća koju joj je poklonila spomenuta stara gospođa. Ona je svoj poklon znala učiniti još privlačivijim time što bi uz cvijeće privezala komadić kartona na kome bi napisala misao kojegagod pjesnika ili neku izreku iz Biblije. Uistinu fina dosjetljivost!

"Treba vjerovati", nastavlja gospođa FRANCE ADINE, "da naš svijet nije posvema iskvaren sebičnošću i ako ne svaki pojedinac, a to mnogi barem da bi bili iskreno sretni kada bi ublažili tuđu zapuštenost iskazom prijaznosti i kojimgod ljubaznim činom. Ono što ih suzdržava jest jedna vrsta zbunjenosti, strašljivosti, Međutim, ni prvi korak nije težak. Pođe se u bolnicu za vrijeme posjeta i informira se kod dežurnih za nekoga koji je na poseban način zapušten. Nakon toga bit će dovoljno sa zanimanjem slušati ono što siromašni bolesnik nije imao nikada prigodu kazati nikome pošto su bolničari odveć zauzeti. Tada se istraže njegove želje što voli: voće, kekse, ilustrirane revije, romane... I evo učvršćuje se prijateljstvo koje je okrepljujuće za bolesnika i možda za onoga koji ga pruža."

Pomoć će biti efikasnija kada se nađe cijela jedna grupa koja će prema bolesnicima iskazivati pažnju ove vrsti. (144)

---

(144) "Femmes d'aujourd'hui",853(1961), 12.

Neka ti se zasiječe u pamet riječ SHAKESPEAREova: "Suosjećaj s patnjom drugoga pa će tvoja patnja biti manja."

Ne budi jedna od onih koje obožavaju estetiku, a od bijede i disharmonije odvraćaju pogled jer im to kvari san i apetit. Uz ljubav prema estetici i onome što je lijepo,goji milosrdnu ljubav prema onome što je deformirano i ružno pa ćeš u tamu unositi svjetlost.

10. – ŽENA NA KULTURNOJ VISINI NAŠEGA VREMENA

PREDRASUDE O INTELEKTUALNOJ SPOSOBNOSTI ŽENE

Kako piše filozof-teolog PAUL EVDOKIMOV u svome djelu "Žena i spas svijeta", najredovitije doskočice idu na račun intelektualne nesposobnosti žene. (145)

"Djevojčica", piše ADLER, "mora da sluša na svakom koraku i u svim varijacijama da su djevojčice nesposobne i podesne samo za lakše podređene poslove." (146)

U jednome malom romanu (A room one's own) engleskoj književnici VIRGINIJI WOOLF prohtjelo se da iznese sudbinu jedne navodne Shakespeareove sestre: u ovoj epohi bilo je zabranjeno ženi ispoljiti svoj genij. U Engleskoj žene, koje su se posvetile pisanju, izazivale su neprijateljski stav. Johnson ih je uspoređivao sa "psom koji korača na stražnjim nogama. To nije dobro, ali začuđuje." Vojvotkinja de Newcastle ističe da "žene žive kao sove a umiru kao crvi";- ismijana, ona se zatvara u svoja područja i postaje napola luda.

U starome Egiptu, jednako kao i u Grčkoj , žene se bave liberalnim profesijama. HOMER ima uzvišene riječi za žene koje se ističu

(145) Nav. dj., 172.
(146) Nav. dj., 98.

ljepotom i mudrošću. Lijepa ARETA, žena Alcinojeva, privlači k sebi poglede kao kakva božica. Pred ASPAZIJOM iz Mileta sagiblju se najveći filozofi.

Od četvrtoga vijeka nalazimo i u kršćanstvu žene koje se odlikuju i cijene radi svoga znanja. Takva je sv.PAULA koja je pomagala sv.Jeronimu pri prevođenju Biblije, pa žene u samostanima po Engleskoj i Irskoj koje su se odlikovale učenošću, poznavanjem teologije, crkvenog prava i koje su pisale na latinskom stihove.

Iz XII stoljeća imamo krasnu pripovijest o NOVELI, kćeri glasovitog bolonjskog ekonomiste. Jer je bila vrlo inteligentna i učena, zamjenjivala je u odsustvu svoga oca. Ali bila je tako lijepa te se otac bojao da ne bi svojim izgledom uzbudila slušače. Zato ju je prisilio da kod nastupa nosi na licu koprenu.

Za vrijeme talijanske renesanse žene se koriste razvojem te epohe. Literarnim talentom ističu se VIKTORIJA COLONNA, LUCRECIJA TORNABUONI, IMPERIJA. HELENA CORNAVO prihvaćena je u Padovi kao doktorica, a MARGARITA d'ANGOULEME s oduševljenjem prianja uz platonsku filozofiju.

U XVII i XVIII stoljeću, ako saloni kao i dvorski život daju ženama prilike da vrše snažni politički i socijalni utjecaj kao Mme du BARRY, masa žena ostaje izvan prave kulture. DIDEROT konstatira da se sa ženama postupa kao sa suludastim bićima.

U Rusiji okolnost vladavine KATARINE VELI-

KE i zauzimanje mjesta predsjednika Akademije znanosti u Petrogradu sa strane princeze DAHKOV, ni u čem nisu izmijenili stvarni položaj žene. U toj epohi tzv. Domostroj predstavljao je ideal: žena je bila posvema potčinjena mužu, preporučeno je tjelesno kažnjavanje, i da bi se podigao auktoritet muža, knjiga savjetuje ocima da se nikada maloj djeci ne smiješe.
Pojava žene na univerzi nije odveć davnog datuma. Godine 1849. po prvi put žena postiže diplomu iz medicine u Americi. U srednjoškolskoj nastavi u Francuskoj žena se pojavljuje koncem XIX stoljeća a prva žena profesorica na univerzi, bila je MARIJA CURIE (+1934). (147)

Kada bi se za kriterij o intelektualnoj sposobnosti žene imao prihvatiti mentalitet uvriježen u masama, tada bi trebalo reći da žena u toj sposobnosti daleko zaostaje za muškarcem i da joj je uzalud poduzimati svaku utrku u tome pravcu da ga dostigne. ADLER piše : "Uzrečice, anegdote, poslovice i šale svih naroda pune su poniživanja i kritiziranja žene, gdje joj se zamjera da je svadljiva, sitničava i luckasta. (Duga suknja, kratka pamet.) Silno oštroumlje upotrebljava se na to da se dokaže inferiornost žene. Veliki niz tih ljudi - sjetimo se samo Strindberga, Mebiusa, Šopenhauera, Vajningera - povećan je čak i prilično brojem žena koje su dotle došle u svojoj rezignaciji da su prihvatile shvaćanje o inferiornosti žene i njezine niže uloge." (148)

(147) E v d o k i m o v, nav.dj., 172 - 174 .

Istina je, međutim, da pitanje o jačoj inteligenciji muškarca ili žene ostaje prijeporno. Kako piše dr KOŠIČEK, "pitanje muške i ženske inteligencije pokušalo se riješiti pomoću metode psihologijskog ispitivanja (testiranja) inteligencije. No razni su testovi dali različite rezultate. Neke su zadatke žene rješavale bolje nego muškarci, kod drugih su muškarci imali više uspjeha, a kod trećih su oba spola pokazala jednake sposobnosti. Ti su rezultati unijeli još veću pometnju u pitanje koji je spol pametniji... Osnovna razlika između ženine i muškarčeve inteligencije sastoji se u tome što kod jednog i drugog spola nisu sve intelektualne funkcije podjednako razvijene. U nekim prednjači muškarac, u drugima žena. " (149)

ZAHTIJEVA LI MODERNO DOBA DUBLJU IZOBRAZBU ŽENE ? - U raspisanoj anketi među grupom katolički orijentiranih djevojaka, na postavljeno pitanje:"Kolika se naobrazba traži danas od žene?" - dobio sam odgovore: "Velika", "dublja", "visoka". Jedna piše: "Današnje društvo traži visoku stručnu spremu, koliko kod muškarca, toliko kod žene." I opet jedna druga djevojka piše: "Društvo danas od žene zahtijeva visoku izobrazbu i potpunu spremu da pridonese obitelji svojim radom a ujedno joj je to potre

(148) Nav. dj., 98.
(149) Nav. dj., 135. i sl.

bno da se suvremeno kreće u društvu."

Ima biti izvan sumnje da se od žene traži izobrazba primjerena dobi u kojoj živi i okolnostima u kojima se kreće. Žena nije manjkavi ili "promašeni muškarac" kakvom su je premnogi htjeli prikazati. Žena je p o t p u n a o s o b a - kojoj - apsolutno govoreći - pripadaju jednaka prava kao i muškarcu. Dosljedno, ako se za muškarca traži veća izobrazba, ista se traži i za ženu koja je muškarcu stavljena uz bok kao pomoćnica u najužem sjedinjenju putem braka.

S t e p e n ženine izobrazbe ovisi o istim okolnostima o kojima ovisi i muškarčeva izobrazba, naime o prirodnoj nadarenosti, o društvenom položaju, o mjesnim okolnostima kao što je okolnost sela ili grada. Ne može se, dakle, apsolutno ustvrditi da se za ženu traži v i s o k a ili d u b o k a izobrazba kao što se to ne može apsolutno reći ni za muškarca. Traži se p r i m j e r e n a naobrazba.

Škola u kršćanskim očima blagotvorni je faktor čovjekov. Kako je u svome pismu o kršćanskome odgoju napisao sv.O.Pijo XI, " škola je i s obzirom na svoje povjesne početke po svojoj naravi dopuna i pomoć obitelji i Crkvi."

POGREŠNI PRAVCI U IZOBRAZBI ŽENE

Utvrdivši neosporno pravo žene na p r i m j e r e n u izobrazbu, treba se čuvati, da se kod toga ne nasjedne pogrešnome mentalitetu kojim se svojata za ženu, isti n a č i n izobrazbe koji je svojstven muškarčevu karakteru. To je, kako se misli, logički izvod "emancipacije" žene.

Komisija za položaj žene pri Ujedinjenim Nacijama, posebno od 1946. g., ljubomorno brani i propagira ravnopravni položaj žene sa muškarcem. Tako na jednome od zasjedanja održanim u posljednje doba, na kojem je bilo zastupano jedanaest članica nacija po ženskim delegatima, uz deset muškaraca u svojstvu s a v j e t n i k a, s negodovanjem se konstatiralo da žene imaju manju ulogu u profesijonalnim granama arhitekture, inžinjerstva i pravnih zvanja, mada za to ne postoji više nikakva ogreda. (150)

Nema, međutim, većma pogrešnog shvaćanja nego što je za ženu tražiti p o i s t o v e t o v a n j e s muškarcem u svemu,a sve to u ime bolesne ambicije za jednakošću ili uslijed straha da muškarac ima povlašteni položaj z a t o što obavlja neka zvanja prema kojima žena po svojoj naravi ne osjeća nikakvu privlačivost. To znači jednostavno raditi protiv naravi žene. Kako ističe moderni televizijski govornik FULTON J.SHEEN,među pogreške koje se počinjaju u propovijedanju i propagiranju tzv. "emancipacije" žene ide nerazlikovanje između m a t e m a t i č k e i p r i m j e r e n e jednakosti. Matematička jednakost uključuje apsolutnu jednakost u broju kao što je npr. slučaj dvojice ljudi koji

(150). Isp. N o r m a K r a u s e H e r z f e l d,"The Status of Women",u The Commonueal, 19 (1960), 517.

u istoj tvornici obavljaju isti rad pa im pripada ista plaća. Primjerena jednakost pak traži da svatko bude plaćen prema naravi rada. S obzirom pak na ženu, treba reći da ona ide upravo za ovom m a t e m a t i č k o m jednakošću nadajući se da će tim putem opet steći neka prava i privilegije koje je već imala u kršćanskome društvenom uređenju. "Osjećajući", kaže spomenuti govornik SHEEN, "da ju je nadvisilo strašilo što se zove 'muškarac' žena poistovetuje slobodu s jednakošću svojatajući pravo da obavlja isti posao kao i muškarac. Prelazi se preko svih odlika psihološkog društvenog ili drugog reda koje su vlastite ženi, dok ludost... nije dosegla vrhunac..... (shvaćanjem) da se žena emancipira kada silazi da radi u rudniku. Oponašanje muškarca sa strane žene i njezino bježanje od uloge majke imalo je za posljedicu nervna i psihička oboljenja koja su poprimila alarmantne razmjere. Kršćanska civilizacija nikada nije propagirala jednakost u matematičkome smislu, nego samo u primjerenome budući da je pogrešna jed - nakost koja ženu svodi na bijedno oponašanje muškarca. Od časa od kada je ona postala jednaka muškarcu, on joj ne ustupa mjesto u au - tobusu niti skida klobuk ili liftu. (Pred malo vremena u jednome rajonu njujorške metro - pole jedan muškarac ustupi ženi svoje mjesto, i radi toga je ona pala u nesvijest! Kada je došla k sebi, zahvali mu, ali tada se on onesvijesti! (151)

---

(151) "Il primo amore del mondo[3]", prev. sa. engl., Napoli 1954, 217 - 219.

Kako vidiš, treba da ti bude jasno da - kako ono reče biskup KEPLER - izobrazba ne stoji u suprotnosti s vjerskim shvaćanjem, nego s ovim je u suprotnosti luđačko poimanje izobrazbe.

MARCELLE AUCLAIR anketirala je nekoliko studentica. Na pitanje: "Što studirate?"

- Političke znanosti - odgovori jedna.
- Kemiju - odgovori druga.

Treća je studirala medicinu, četvrta Visoku školu u rangu fakulteta... Sve su one na oči bradatih mladića postizale diplome. Gledajući ih šarmantne, lijepo začešljane (što se za većinu mladih djevojaka njihove generacije ne da kazati), MARCELLE AUCLAIR postavi im pitanje:

- Vi se, dakle, nakon vjenčanja kanite zaposliti?... Jer vi ćete se udati....

Na ovo one u jedan glas povikaše:

- Udati se, da! Ali raditi kad nađemo mu - ža, nakon što dobijemo djecu?! Nikada ni za živu glavu!

- Ja slutim da sama Franica - reče jedna od njih - pohađa Nacionalnu administrativnu školu (negda Školu političkih znanosti) samo iz viših razloga: to je još uvijek jedno od boljih mjesta u Francuskoj gdje se dade pronaći idealnog muža! Istina, riskira se da se jednoga lijepog dana probudi kao ambasador, što na koncu konca nije baš loša stvar.

Otišla sam zamišljena - piše MARCELLE AU - CLAIR. Da se mlade Francuskinje kane posvetiti mužu, djeci, posve je normalno. Ali četi mu se upisivati u škole u kojima se krade

mjesto muškarcima (jer se radi o ograničenom broju slušača), kada se već ne kani posvetiti izabranoj struci? I kada se misli na troškove koji stoje državu za školovanje, može li se to smatrati moralnim? "Naše prenatrpane škole, naši prenakrcani amfiteatri, naši prepuni fakulteti, naši preopterećeni univerzitetski restorani nisu li takvi radi ovakvih mladih djevojaka, koje rade samo kao amateri?" (152)

Nakon svega ovoga, mjesto da slijepo nasjedaš onima koji te u ime tobožnje emancipacije pozivaju na takmičenje s muškarcem u izobrazbi bez osvrta na tvoju narav i tvoje sklonosti, neka ti se zasiječe u pamet riječ glasovitog engleskog pisca GEOFFREY CHAUCERa , koji kaže: "The greatest clerkes ben not the wisest men". - "Najučeniji ljudi nisu najpametniji." (153)

POVEZANOST IZOBRAZBE SA ŽIVOTOM SPECIFIČNIM ŽENI

Pisac W.PENN kaže: "Neki ljudi naliče leksikonima koje se u potrebi konsultira a čiji članci nemaju nikakve veze jedan s drugim."

Da se tebi to ne dogodi, ako se još baviš studijem ili si taj završila ili inače čezneš za njim, gledaj kako da nađeš vezu između svoga specifičnog poziva žene, kojega si ni u kojem slučaju ne možeš osloboditi, i između studija kome si se posvetila ili se kaniš inače posvetiti. Pisac LANGBEHN kaže:"Netko u svome području može biti velik učenjak, a u najvažnijim stvarima može biti neprosvijećeni mislilac."

(152) "Diplomees oui...au detriments des garcons, non!", u Panorama chretien,49,32.

(153) "The Millere's Tale".

Jedna basna pripovijeda kako je orao čuo uvelike hvaliti slavuja pa je htio provjeriti odgovara li to istini ili ne.Zato pošalje pauna i ševu da bi ispitali kakvo je njegovo perje i pjevanje. Kada su se vratili, upita ih orao: "Kažite mi, dakle,što ste pronašli?" — Na to će paun: "Njegovo siromašno odijelo tako me razočaralo da ni sam uopće čuo pjevanja." — Ševa će pak : "Njegovo pjevanje toliko me zanijelo te sam uopće zaboravila pogledati kakvo mu je odijelo."

U sticanju znanja traži unutarnju vezu sa životom. Ne ulaži truda na nepotrebne stvari ili na one koje pogoduju samoj taštini.

Općenito govoreći treba reći da psihička i fizička narav ženu ne čini prikladnom za svako zanimanje. (154) Prvo je njezino mjesto uz kućno ognjište. "Njezina prva zadaća je preuzeti skrb oko djece i držati u redu kuću za cijenu harmoničnog života cijele obitelji. Ostale zadaće, za koje se ona smatra eminentno pozvana, treba da budu kao produljenje njezine majčinske i obiteljske uloge: odgoj, karitativna djela, na poseban način briga oko bolesnika u službi bolničarke,gineko -

(154) E. S t e i n, "L' ethique des professions feminines", 77. i sl.

log, liječnik djece." (155)

U djevojkama koje staloženo misle na svoj ženski poziv s p o n t a n o dolazi do izražaja potreba sačuvanja misije koja je specifična ženi. Tako u provedenoj anketi među grupom djevojaka, na pitanje: " Koja je naobrazba za ženu najprikladnija?"-dobio sam odgovore:

"Mislim,da je najbolje zvanje za ženu zvanje profesora, učitelja, kemičara. Ali u većini slučajeva na ženi ne leže zvanja ili nije u stanju da bira. Zato mislim da žena može odgovoriti svakom zvanju, a l i u v i j e k i m a z a d r ž a t i s v o j e ž e n s k e o s e b i n e."

"Neudatoj ženi pristaje svako zvanje. Ali m a j k a i d o m a ć i c a, mislim, da ne može biti savjestan i dobar liječnik ili inžinjer."

"(Ženi pristaje zvanje koje će je učiniti) d o b r o m s u p r u g o m i m a j k o m."

Na pitanje: "U koju svrhu žena ima da ispolji stečenu naobrazbu?" - u odgovorima čitam:

"Za udatu ženu najbolja je naobrazba od koje će imati koristi njezina obitelj i kada svoje znanje prenosi na svoju djecu."

"Kojemudrago zvanje prihvatila, najviše mora profitirati od njega njezina obitelj, njezina sredina."

Važnost u usklađivanju naobrazbe i zvanja sa ženskim pozivom toliko je te treba prihvatiti ono što dr NIEDERMEYER piše:

"Na pitanje da li žena u slučaju potrebe m o ž e obavljati bilo koju zaokupljenost muškarca, mi smo odgovorili jasno, dok niječno moramo odgovoriti na drugo pitanje: da li ona to m o r a i da li to odgovara n a r a v n o m e r e d u."

Potreba ili nesigurna šansa udaje tražit će u premnogim slučajevima odstupanje od načela koje dr NIEDERMEYER postavlja: da se, naime, ženi ne dozvoli obavljanje nekog zanimanja uopće. Ali posvema se ima prihvatiti kao ispravno gledanje kada isti dr. NIEDERMEYER nastavlja: "Naravni poziv žene traži ulaganje cijele ličnosti; njoj (već samo to) da je pravona puno priznanje stvarnog z v a n j a. Zvanični rad izvan kuće za ženu je gotovo uvijek samo surogat." Posebno ima to važiti za istaknuta nastupanja, bilo pojedinačna bilo masovna, radi kojih zaslužuje da joj se dive, ali ne da je oponašaju. U još većoj mjeri važi to s obzirom na povođenje za načelom radiklane jednakosti sa muškarcem gdje se obaraju sve mjere zaštite za ženske poslove kako to postupaju pristaše pokreta "Open-Door"-a (156).

Posve ispravno gleda na pravi poziv žene jedna od djevojaka koja, dok pohađa filozofski fakultet, na postavljena pitanja o pravnome pozivu žene odgovara:

"Ako ikako budem mogla, i pored fakulteta koji ću završiti, voljela bih posvetiti svaki sat samo kući i porodici. Mislim,da je za ženu, ako već mora raditi, prosvjeta naj-

---

(156) Nav. dj., 498.

prikladnija. Učim jer ne znam što me čeka u životu... Ali domaćinstvo i topla obiteljska atmosfera najviše me osvajaju."

Sve u svemu treba reći: p r i m j e r e n a naobrazba, ne isključivši prema okolnostima ni onu najvišu, ženi je potrebna. Ali je ona mora učiniti k o r i s n o m i primijeniti je na polja, koja traže s p e c i f i č n o ž e n s k o zalaganje, kao što su: obitelj, karitativna područja, odgoj, tjelesna njega, zanimanja sa estetskim zahtjevima u koliko ne vrijeđaju žensku čednost. Na poljima specifično muškog zvanja, pojava žene izvan potrebe, ima se smatrati deplasirana i njezina naobrazba promašena. Kod svega pak zanimanja i na vrhuncu svega poziv žene kao m a j k e sa svim posljedicama i izvodima, koje taj poziv unosi ima ostati netaknut.

Lijepo piše F.W.FÖRSTER: "Prava kultura se stiče samo kad duh svoju stvaralačku energiju razvija u ličnome životu, a ne kada se lebdi i radi iznad života." (157)

ŽENA U SVOJSTVU MAJKE PRENOSITELJICE KULTURE

Žena koja misli da će prodorom na polja specifično muškog zanimanja i uz cijenu žrtvovanja poziva materinstva učiniti uslugu čovječanstvu svojim doprinosom na kulturnome polju, počinja jedan "non-sens". Ta kultura se prenosi i baštini upravo preko žene u svojstvu majke."Kada ona ne bi učila djecu govoriti", piše već

(157) "Cristianesimo..." 351.

citirani SHEEN, "velike duhovne vrednote ne bi bile prenesene iz pokoljenja u pokoljenje!" (158)

"Melodija ženskog elementa", kaže JOSEF RUSSMANN, "odzvanja svemirom. Iza stvaralačkoga muškarca stoji vuijek žena kao majka,kao miljenica, kao zaručnica, kao supruga. Beatrice vodi Dantea. Ali se i sama žena u kulturi očitovala stvaralački djelatna. Ona će u još većoj mjeri to biti ako nakon postignuća ravnopravnosti razvije svoje sile u punoj mjeri. Majka prenosi kulturu u najljepšem smislu govorom, pjesmom, pričom i bajkama. Žene širom prihvaćaju u stvaralačkoj sposobnosti razumijevanja sve kulturne vrednote: kazalištu, u koncertu, u operi, na izložbama i u muzejima, u kulturnim priredbama." (159)

Iz svega treba da ti bude jasno da vrhunac blagotvornog doprinosa žene na kulturnome polju krije najnaravniji poziv žene u svojstvu m a j k e... Naglašujući opetovano taj poziv, želim da te uvjerim kako prihvaćanjem tog poziva nitko nema pravo da te nazove nesuvremenom, a najmanje zaostalom. Prihvaćajući svoj najprirodniji poziv u kršćanskome smislu, ti na najprikladniji način udovoljavaš jednoj suvremenoj potrebi, potrebi našega društva, a ta je, kako je istaknuo veliki suvremeni papa PIJO XII, da žena bude faktor civilizacije i progresa ne u manjoj mjeri od muškarca. (160)

(158) Nav. dj., 230.
(159) Nav. dj., 293.
(160) Kod P o l l o c k, nav. dj., 178.

TVOJA ŽIVOTNA MUDROST U PRIČI Jedan oholi učenjak dao se voziti preko rijeke. Tijekom vožnje povede razgovor s brodarom:

- Razumijete li se u matematiku? - upita on brodara.

- O, ne! - glasio je odgovor.

- Šteta. Izgubili ste barem četvrtinu svoga života.

- Jeste li studirali filozofiju?

Brodar se na ovo stane smijati i njegov ponovni odgovor glasio je:

- Nisam.

- Izgubili ste polovinu života.

- A jeste li studirali astronomiju?

Brodar reče "ne" po treći put a učenjak mu odbije tri četvrtine života.

Ovdje brodar presječe daljno postavljanje pitanja sa strane učenjaka i odluči sada preuzeti on lično inicijativu. Nezamjetljivo izvadi iz lađe čep i voda svom silom poče navirati u lađu. Učenjaka obuzme smrtni strah .

- Znadete li, gospodine, plivati? - upita brodar učenjaka.

- Ne znam! - odvrati učenjak glasom zamrlim od straha.

- E, onda ste, veleučeni, izgubili četiri četvrtine života ako se što prije ne uhvatite mojih leđa i ako ne ostanete savršeno mirni dok vas ne prenesem na kopno!

Draga katolička djevojko, ženo!

Usred sticanja naobrazbe ili kod već stečene naobrazbe ne smetni nikada s vida svoj glavni poziv žene, inače si uz svu naobrazbu ili postignute diplome izgubila četiri četvrtine života.

11. - ŽENA PROSVJETNI RADNIK

ELEMENTARNA PROSVJETA OD ŽENE Na prvi mah čini se da je prosvjeta, kultura nešto što lebdi iznad običnog djelokruga ženinog rada i iznad atmosfere u kojoj ona živi. S pojmom žene utjelovljen je pojam života sa svim detaljima svakidašnjice. Prosvjeta, kultura pak odišu suhom teorijom i apstraktnošću u kojima se žena ne voli gubiti.

A ipak kultura je u tolikoj mjeri povezana sa ženom da joj nigdje drugdje ako ne u ženi treba tražiti najdelikatnije žile.

Brbljanje malog djeteta upornim nastojanjem majke pretvara se u razgovjetan govor ; prve pojmove, kojima je uslovljen život, dijete počinje učiti ne na školskim klupama , nego na majčinim koljenima, privinuto uz njezine tople grudi.

I kada dijete počne sistematskim proširenjem pojmova i sticanjem znanja u školi, na povratku iz škole hrli k majci da ona donese sud o autentičnosti i ispravnosti onoga što je steklo.

Na taj način za dijete majka utjelovljuje u sebi ne samo ljubav nego i istinu.

Ako je istinita izreka engleskog sociologa H.W.MALLOCKa: "Culture is not a substitute for life, but the key to it" - "Kultura nije nadomjestak života, nego njezin

ključ" (161), tada se taj ključ ima tražiti
u rukama žene, poimence u rukama m a j k e.
Pa i sama neprosvijećena i nepismena maj-
ka posjeduje pomagala za razvoj kulture ka-
kvih ne poznaju ni najsuvremenije školske me-
tode. I bez izglasanog budžeta za nabavku su-
vremenih sredstava za prosvjetu, njoj su ta
pomagala uvijek na dohvatu.

BENJAMIN WEST kaže da ga je jedan poljubac
njegove majke ponukao da postane velikim
slikarom kakav je uistinu i postao.
Jedna ugledna ličnost izjavila je: "Nikada
ne bih došao do položaja koji zauzimam da
mi majka nije bila o tome uvjerena da ću
ga postići. Od malih nogu opažao sam često
da je ona osvjedočena o tome da ću se tako
visoko popeti. Ovo me pouzdanje ohrabrilo
i dalo mi je snagu da izvedem što je ona
od mene očekivala."

ORISON SWET MARDEN piše: "Mnogi čovjek u-
živa slavu koja bi po pravu pripadala njego-
voj požrtvovnoj majci. Ljudi slave čovjeka,a-
li tajna njegove slave potječe samo od jelo -
vanja i utjecaja njegove nepoznate i neslav -
ljene majke. Samo njezinom požrtvovnošću bilo
mu je moguće da uživa naobrazbu i postigne vi-
sinu na kojoj se nalazi. Zaista je čudno da
naše majke, kojima jedinima imamo zahvaliti
da svijet napreduje, tako malo primaju hvale.
Majka je često samo jedna stepenica na ljes -
tvama kojima se sin popeo do slave, a ipak
bez te jedne stepenice ne bi bio postao ništa

---

(161) "Nova republika", III, 2.

Od majke se odrazuje sve lijepo i dobro.Cije-
lu njenu atmosferu ispunja oduševljenje za
sve što je uzvišeno." (162).

PROSVJETITELJICA PO PROFESIJI

Ako već korijen kulture
treba tražiti u ženi, ne
smije joj se - apsolutno
govoreći - otkazati pravo ni na njezin cvijet
mislim na izravno posvećenje prosvjeti.

Sveto Pismo ovako izdiže blagodat božan-
ske mudrosti koja najdublje zahvaća u srce i
oplemenjuje ga: "Mudrost djeci svojoj udahnju-
je život; prima one koji je traže i prethodi
ih na putu pravednosti. Tko ljubi nju, ljubi
život" (Mudr 4, 12 sl.).

Ako se nešto slično dade reći i za pove-
zanost znanja s naravnim čovjekovim životom ,
tko da ženi ospori pravo te se predstavi kao
djeliteljica znanja za život kada je - kako
je rečeno - ovome ona tako blizu?

Ako je ona - kao što i jest - prva uči -
teljica, tko da joj ospori pravo na upotpunje-
nju i dovršenju čovjekove naobrazbe na škols-
kim katedrama?

Duboki mislilac SILVIO PELLICO (+1854)
piše: "Znanje je štetno jedino onda kada mu
se pridruži oholost. Neka mu se pridruži po -
niznost i ono će nositi dušu da to veóma lju-
bi Boga i da to veóma ljubi ljudski rod."
(163) Ako pak znanje uistinu krije u sebi tu
krepost, tada znači da ono u ženi povećava
njezinu ženskost jer je glavna oznaka žene

---

(162) "Upoznaj i usavrši samoga sebe"Zgb. 39.
(163) "I doveri degli uomini".

ljubav.

Žena čiste i vedre duše u ulozi prosvjetiteljice naliči proljetnome suncu koje s vedroga neba obasjava pupoljke i biljke.

ODLIKE KOJE TREBA DA RESE ŽENU U ULOZI PROSVJETITELJICE

Da bi društvo osjetilo specifičnu blagodat žene kao prosvjetiteljice, potrebno je da ona nastupi sa svojim specifično ž e n s k i m odlikama, s onim istim kojih se blagodat osjeća u njezinoj "prosvjetiteljskoj" ulozi u obiteljskome krugu.

Ono pak što treba posebno naglasiti jest nikada ne smije napustiti svoj poziv kućne prosvjetiteljice;

nikada ne smije učiniti prekid sa svojom obitelji da prenese svoju djelatnost na drugo polje, pa bilo to polje i tako uzvišene naravi kao što je podje prosvjete.

Prvo i osnovno što mora ponijeti s prosvjetom jest najveća ćudoredna vrijednost:

Vjera u Boga

Kardinal FAULHABER rekao je: "Istina je najviši zakon svake pouke." (164)

Najviša pak istina jest Bog. On je, kaže sv. Ivan "svjetlost, i tame u njemu nema nikakve!" (1 Iv 1, 5).

Religija, koja je po općem nepristranom priznanju kneginja svakoga odgojnog sredstva, mora na svaki školski rad raširiti svoje ruke

---

(164) "Zeitfragen, 164.

koje nose blagoslov. (Isti, nav. dj., 108)

Francuski pisac i filozof De MAISTRE (Mestr) piše: "Religija je majka znanosti. Kraljevsko žezlo znanosti pripada Evropi samo zato što je kršćanska."

Nikakvi protivni smjer ne može stvoriti uvjerenje o suvišnosti ili pače o štetnosti vjere u Boga dok se vjeruje da je najviša ćudoredna istina Bog.

Otresti se ovakvoga nazora, osim štetnih posljedica koje bi otuda nastale, za ženu znači otresti se i svoje neizopačene naravi, jer je religiozni osjećaj u ženi ukorijenjen dublje nego što je u muškarcu.

Potrebu vjere i konkretno: potrebu Boga u nastavi ističu neke učenice i studentice u provedenoj anketi:

"Najveća moć ispravnog odgoja je vjera", piše jedna. "Čovjek bez nje nije dograđen ; bez vjere je na sve sposoban, jer mu nedostaje ono što ga čini čovjekom."

"Jedino ispravan odgoj jest onaj koji se vrši pod vjerskim utjecajem." Tako jedna druga.

Važnost vjere i opet ističe jedna druga kada piše: "Za mene je najvažnije posjedovati pravu i čvrstu vjeru i znati je prenijeti na drugoga, iskreno i prijateljski . Ostalo proizlazi kao rezultat ovoga."

Uz vjeru žena, kao što je rečeno, treba da nosi sa sobom i svoju neizobličenu n a r a v čije je svojstvo:

djelovanje na srce.

Veliki moderni pedagog F.W.FÖRSTER piše: "U što većoj mjeri nastavnica bude znala djelovati

na dušu i na karakter i što bude više pred - met intelektualne pouke stavljala u službu odgoja savjesti, u to većoj mjeri štiti sebe od duhovne suše što je nužno povezano sa apstraktnom školskom aktivnošću."

S obzirom pak na samo osposobljenje za nastavnicu, isti pedagog nastavlja: "Studiranje na univerzi ima neosporivu vrijednost u pogledu sticanja stepena viših od drugih iz - vjesnih grana prosvjete i neophodno je tako - đer radi zahtjeva koje s obzirom na to postavlja država. Samo se ne smije nikada pasti u iluziju da se tu može naučiti prava umjetnost odgojitelja. Baš protivno: svako oduljivanje apstraktnim studijem uništava našu sposobnost djelovanja na mladež; oduzima nam energiju s obzirom na jasno izlaganje, udaljuje nas od života kojim se živi i već samo time mijenja sposobnost (tako neophodno važnu za pedagoga) da razlikuje bitno od sporednoga, plodno od neplodnoga i da poslužuje učenike kruhom, a ne kamenjem." (165)

Ako se, dakle, pripremaš za nastavničku službu, ne bih imao ništa prikladnije da ti rečem nego sa SAILERom: "Nemoj praviti ras - cjep između naobrazbe uma i odgoja srca!"

"Duša svake kulture je kultura duše" - kaže FAULHABER. (166)

Možda ti je poznato kako Kinezi označuju pojam dobrote. U njihovu načinu pisanja ovaj je izražen tako da se uz majku stavi dijete. To te ima podsjećati kako se službe poučava -

---

(165) "Alle soglie..", 291. i sl.
(166) "Stimmen", 62.

nja moraš prihvatiti tako da ne izgubiš nikada odlike majčinstva koje nosiš u svojoj ženskoj naravi.

Već citirani FÖRSTER u svome djelu "Škola i karakter" piše: "Intelektualni odgoj bez sumnje da se nesmije prezreti. Samo se nikada ne smije pasti u bludnju te početi misliti da je on dovoljan da se osigura moralni odgoj (167)."

U potvrdu za to isti FÖRSTER citira ARISTOTELA koji je rekao: "Moralni odgoj je od najveće važnosti, jer kada čovjek dobiva puki intelektulani odgoj, degenerira se u najdivljijega i najneobuzdanijega od svih živih bića." (168)

U čemu je prava kultura?

Na ovo J. RUSSMANN u svome djelu "Misija žene" (169) odgovara:

"Kultura označuje nešto najdublje ljud - sko, u pravome smislu humano. Čovjeka treba poimati kao duhovno biće s njegovim duhovnim silama. Čovječnost mora biti njegovana i op - lemenjivana; ono niže u čovjeku mora biti u - kroćeno; nagoni i strasti moraju biti upokoreni. U ovome smislu govorimo o kulturi uzimanja jela i o kultiviranju spolnoga života. Odtuda nastaju običaji i oblici bez kojih dnevni život ne može da postoji. A upravo su žene najviše angažirane u njegovanju ovoga naj-

---

(167) "Scuola e carattere", sa njem. prev. L. E. Bongioanni, Torino 1911. 16.
(168) Nav. dj., 17, biljeěka.
(169) Nav. dj., 290. i sl.

dublje ljudskog elementa. One donose na svijet djecu i moraju poraditi na stvarima i mogućnostima da čovjek dođe do zrelosti. Ovo kultiviranje postiže svoje najveće usavršenje u duhovnim likovima, u herojima čovječanstva, u svecima Crkve."

SVIJETLITI PRIMJEROM Kineski filozof LAO-TSE (+ c.600 pr.Kr.) rekao je: "Nije potrebno izići izvan vratiju, da se upozna svijet, ni izvan prozora da se vidi nebo. Što se više izlazi vani, manje se vidi."

Žena koja bi ispoljila do maksimuma svoje intelektulane sposobnosti tako te bi izišla iz granica svoje ženske naravi i ženskih odlika, ona najvećom aktivnošću ne postiže cilja. Od nje se traži da sve najplemenitije odlike ženske naravi drži u sebi sabrane dok razvija prosvjetiteljsku ulogu izvan sebe. Snaga prosvjetiteljske uloge je u n j o j s a m o j ako utjelovljuje u sebi nepatvoreni lik žene.

Tajnu ženskoga upliva sveti Ivan Krizostom ovako riše: "Nemirni valovi života muškarca bacaju tamo i amo. Ali žena, čija je kuća škola mudrosti, znade vazda doći do sabranosti. Prema tome ništa nije kadro u tolikoj mjeri izgrađivati i čovjeka i njime upravljati koliko tiha duša žene."

Isti GOETHE u Ifigeniji piše: "Ona čuva neiscrpljivo bogatstvo svetoga mira."

Taj mir, koji ističe FÖRSTER, ne sastoji se u nekoj pasivnosti, nego u najvećoj "aktivnosti usmjerenoj na unutra, u odricanju, u pobjedi nad ohološću, u pročišćavanju motiva života."

U jednu riječ: žena, koja se predstavlja u ulogi prosvjetnog radnika, mora se predstaviti kao disciplinirana i izgrađena duhovno i moralno. Takva je žena "ž e n a j a k a" koju slavi nadahnuti starozavjetni mudrac (Prič 31, 10 sl.) "Takve žene", kaže FÖRSTER, "osvajaju i podjarmljuju izvanjski svijet isto tako herojski kao i muškarac, ali na različit način, posve iznutra. Postaju gospodari života odbacujući od sebe svaki egoizam. Iz ove unutarnje pobjede nastaje ono što Goethe zove 's v e t i m m i r o m ž e n e' (170).

Ono što je slavne uspomene sv.O.PIJO XII rekao o načinu kako treba učiniti poučavanje efikasnim, važi posebno s obzirom na ispoljavanje odgojnog utjecaja: "Poučavanje čisto školskih predmeta", kaže on, "učenici ne usvajaju posvema ako ono iz učiteljevih usta ne izvire kao živi lični izražaj. Student korisno ne prihvaća ni latinski, ni grčki, ni povijest, a još manje filozofiju, ako mu se ne preda iz duše, nego radije kao nešto izvan života i osobe učitelja." (171)

Sigurno si čula za veliku i izgrađenu ličnost sv. Ivana Vianeya. Jednom je velikim ushićenjem pripovijedao o svome djetinjstvu. Kada ga netko radi takvog djetinjstva nazove sretnim, on će: "Uz Boga to je djelo moje majke. Ona je bila tako dobra." Tada nastavi :

---

(170) "Educazione"..., 172. i sl.
(171) P o l l o c k, nav. dj., 160.

"Krepost iz majčina srca ide u srce djeteta. Tada dijete rado čini ono što vidi da treba činiti."

Ne zaboravi nikada da je, kako reče sv. BERNARD, "glas primjera jači od glasa ustiju!" (172)

Pamti i ono što je rekao i sv. IGNACIJE Antiohijski, mučenik: "Dobro je učiti drugoga ako se čini ono što se govori." (173)

PRAVA AMBICIJA NASTAVNICE: RAĐANJE NOVOGA ČOVJEKA

Iz iznesenih misli treba da ti bude jasno što mora tvoriti težište tvoga prosvjetiteljskoga rada i kamo on mora smjerati.

Pozvana si da izvršiš svoj utjecaj s r c e m i ž i v o t o m više nego umom. Tada će se tvoja prisutnost u nastavi osjećati uistinu kao proljetno sunce.

Svoj prirodni nagon za materinstvom kao nastavnica treba da usmjeriš u pravcu preporađanja onih koji uslijed umne ili ćudoredne zaostalosti nisu još formirani u autentični tip čovjeka stvorena na sliku i priliku Božju (1 Mojs 1, 26. sl.).

Ako ti priroda, udes ili okolnosti uskrate fizičko materinstvo, ne osjećaš li u zvanju koji si prigrlila najdublju vezu sa svojim najjačim naravnim težnjama, za stvaranjem potomstva?

Kada bi imala moć od životinja stvarati ljude, zar se ne bi radi toga ponosila?

(172) In Cant. cant. 59, 3,Pl 183, 1063.
(173) Ad. Eph. 15, 1.

Tebi istina nisu ili neće biti povjerene životinje, nego ljudska bića, ali bića koja još nisu dovoljno formirana i traže tvoju ulogu prosvjetiteljice.

Formiraj se ti prva na sliku i priliku Božju da je mogneš udahnuti u mlada srca i nježne biljčice oko sebe.

Već citirani ORISON SWET MARDEN piše:

"Obraćenje Savla u velikog apostola Pavla najjasniji je primjer što može učiniti božanska milost i svjetlost. Koliko bi promjena nastalo u čovječanstvu kad bi to božansko svjetlo djelovalo na sve one koji lutaju stramputicom - sve nevaljalce, nesposobne, pale, očajne, bojažljive, zaostale na putu krepos - ti! Kad bi ova božanska iskra, koja zapaljuje novo svjetlo u srcu čovječjem, poživinčene stvorove načinila ljudima, nevaljalce, pijanice i zločince dobrim građanima, odmah bi nestalo sa zemlje nevolje i očaja." (174)

Neka ta božanska iskra bude u tvome biću duboko pohranjena i neka odsijeva s tvoga lica više nego svjetlo nauke iz usta.

Zapamti ovo: božanska iskra u čovjeku jača je od svega ljudskoga znanja i svjedočanstvo koje pravi kršćanin daje o vjeri djelotvornije je od stotinu naučnih obrada.

(174) Nav. dj., 10.

12. - ŽENA I GLUMAČKA PROFESIJA

DJEVOJKE O KAZALIŠNOJ, FILMSKOJ I TELEVIZIJSKOJ ULOZI ŽENE

U anketi raspisanoj među gru - pom katolički orijentiranih djevojaka, na pitanje: "Kuju časnu i korisnu ulogu može da izvrši žena u kazališnoj umjetnosti, u filmu, na televiziji?" dobio sam slijedeće odgovore:

"Karakter žene, ma gdje bila, može da bude kao svjetlo svojoj okolini."

"Sa svojim dobrim primjerom mislim da i tamo žena može donijeti dobro i sreću."

"Žena može i te kako igrati ulogu prave žene, mislim: sa svim njezinim najljepšim ženinim odlikama..."

"Na pitanje: "Kako ocjenjujete njezinu dosadašnju ulogu u toj stvari?" čitam odgo - vore:

"Jako žalosno, i ne mogu da ih smatram pravim ženama, već samo ili, na žalost, većinom kao zavodnice."

"U toj ulozi ženu ocjenjujem negativno."

Jedna je bila opširnija u odgovoru napisavši:

"Danas je uloga žene na tim poljima toliko izvitoperena da je teško povjerovati u ono što 'pozitivno' ponekada odglumi. Prošla su stara vremena žena koje su tumačile kreposne žene a i bile su takve. Danas ' one'

isto tumače svoj život, ali kakav?...U kazališnoj umjetnosti, više nego u bilo kojoj drugoj, možemo još uvijek naći koji'me teor' i zato kazalište još uvijek ima prednost i smatram ga jedinim postojećim nosiocem umjetnosti. O filmu i televiziji ne mogu se pozitivno izraziti! jer su te dvije umjetnosti isključivo vezane na profit i služe sirovom ukusu masa."

KAZALIŠTE, FILM, TELEVIZIJA PRUŽAJU LI MOGUĆNOST DA ŽENA IZVRŠI POZITIVNU ULOGU?

U Dnevniku neženje iz Veneisena čitamo: " Alle Frauen sind ge - borene Schauspielerinnen, und besonders gut verstehen sie es, die Rolle der - Naiven zu spielen." - "Sve su žene rođene glumice, a naročito dobro znaju igrati ulogu naivke."

Rimski pjesnik OVIDIJE (+17) pojavu žene u kazalištu sveo je na taštinu kada je u knjizi "O ljubavnoj umjetnosti" napisao: "Spectatum veniunt, veniunt spectentu ut ipsae. " (175) - "Dolaze da se dive i da im se dive drugi."

Ocjenjuješ li pretjeranim ovakav sud?

I ja dijelim isto mišljenje s tobom.

Ako kazalište, film i televizija imaju u sebi išta pozitivno - a to je izvan diskusi - je - tada uz muškarca dade se tu naći uloga i za ženu. Komadi i prizori, koji sa tu gledaju uzeti su iz života kojega su nosioci koliko

---

(175) Knjiga I.

muškarac, toliko i žena: "B o g s t v o r i č o v j e k a", kaže Sveto pismo; " k a o m u ž a i ž e n u s t v o r i i h " (1 Mojs 1, 27).

Izdvojiti ženu iz kazališta, filma, televizije, znači prikazati nepotpun život. S obzirom pak na odgojni zadatak koji treba da izvrše kazališna umjetnost, film, i televizija, eliminiranjem žene, lišavaju se topline, sile, sugestivne moći što na tome polju vrši žena.

Misija je žene da bude anđeo svjetlosti, anđeo tješitelj, pa kako da se ne bi osjećala kao manjkavost njezina odsutnost gdje se stavljaju pred oči najistaknutije strane čovjekova života i ide se za tim da se što uvjerljivijima prikažu?

U Dreyerovu filmu "Ivana Arška" najvećim uspjehom smatra se što je na neki način vidljivim učinjena prisutnost duše na glavnoj junakinji filma. (176)
Ako žena uistinu uspije potisnuti naprijed svoju dušu i ispoljiti svoje neizopačene osjećaje, ona djeluje snažno. Ona nije tada neki "dekor" koji podražuje, nego sila koja podiže.

INGMAR BERGMAN, koja se ubraja među pet najvećih scenarista u povijesti filma,od 1945 --1959. god. stvorila je 19 filmova od kojih su nekoji remek djela dostignuća na polju filma i koji u svakome slučaju gledaoca ne ostavljaju indiferentna. "Svemir", kojim se Ing

(176) Isp. H. L e m a i t r e, "Cinéma et spiritualité,"u Echanges,34(1957), 35 .

mar kreće, jest "svemir žena". U toj "galeriji žena" prikazana je djevičanska čistoća Ule Jacobsson (Smiješak jedne ljetne noći), djevojačka dražest i ljupkost Bibie Andersson(Sedmi pečat, Na pragu života, Divlje jagode)divlji i kiseli šarm Hariete Andersson (Ljeto sa Monikom, Noć jednoga lakrdijaša, Lekcija o ljubavi, Sanje žena, Smiješak jedne ljetne noći), birana ženskost i sensibilnost Maj-Britte Nilsson (Ljetne igre, Iščekivanje žena,Prema sreći) i td.

Ono što tebe ovdje naročito mora zanimati jest da je u ovim filmovima, koje je Ingmar sama stvorila i odglumila, najglavniji problem Boga i duše koji nju muči. Ona, kćerka jednoga švedskoga protestantskog pastora , osjeća da je dospjela na granicu dvaju oprečnih polova s najpresudnijim posljedicama gdje se postavlja sudbonosno pitanje: "Postoji li Bog ili ne postoji?" Ona osjeća dobro da se zemaljska ljubav raspada ako je ne podržava nešto što je nadilazi i od čega ima udio,a to je: božanska ljubav. Ako je lišena toga temelja, ona se reducira na više ili manje sublimirani fiziološki melanizam, u "kreveljenje , koje se svršava dosadom" (Lekcija o ljubavi). To je jedna varijanta glasovite jednadžbe lica iz romana Dostojevskoga, jednadžba Ivana Karamazova: "Ako nema Boga, sve je dozvoljeno." U očima Ingmare Bergman , ako ne postoji Bog, sve je iluzija, obmana. Sumnjom u opstoj Bog, stavljen je u pitanje smisao samenost Božju, stavljen je u pitanje smisao same ljubavi. Nemoć i bezvrijednost žene lišene onoga najdubljega i temeljnoga što svemu daje smisao, odražava se u izreci jednoga lica u

u njezinu filmu "Sedmi pečat", u riječi: " Sa ženama ili bez njih to je pakao." (177)

Nakon ovoga, da li pretjerujem ako kažem ako žena na pozornici, na platnu, na ekranu, ne projektira dušu s višim idealima, ona nema što da nam kaže?

MJESTO ANĐELA SVJETLOSTI ZAVODNICA

Osvrnemo li se na ulogu koju je odigrala žena u kazališnoj umjetnosti do sada, nadasve u filmu i televiziji, konstatirat ćemo ponajčešće da je odigrala tragediju. Nemoj pod ovim shvatiti jednu od kazališnih vrsti nego tragediju po nju samu i za one kojima je glumila.

MORUS u "Historiji seksualnosti" piše: "Osvajanje pozornice bilo je za ženu trnovit put... Prva provala dolazi sa strane plesa. Na dvoru su žene uvijek smjele plesati. Ne može, dakle, biti nezgodno ako one pokažu svoju plesnu umjetnost na nekom podiju ili na nekoj pozornici snabdjevenoj svim tehničkim pomagalima i to tako da sudjeluju u nekom baletu. Dvorsko se društvo oduševljavalo alegorijskim baletima u kojima se na pozornici pojavljuju bogovi i heroji Staroga doba s uljudnim aluzijama na sadašnjost. I sami se vladari zabavljaju sudjelujući u tim predstavama...
Prve se baletske ljubavne zgode pričaju o Henriku IV. Kad je jednom neočekivano došao na neki pokus, upravo je jedna od Amazonki mademoiselle de Montmorency, uperila svoje koplje prema mjestu gdje je stajao kralj.

Situacija je, na izgled, opasna. Podsjećala je na slučaj kad je jedan od njegovih prethodnika, Henrik II, od udaraca kopljem izgubio život na nekom turniru. Ovaj put je sve dobro prošlo. Koplje lijepe Montmorency nije željezno, a nije od željeza ni njezino srce. Ona postade kraljevom ljubavnicom dok je s toga položaja nije srušila jedna druga baleteza iz visokog društva, mademoiselle Paulet, kći dvorskog bankara. Paulet je bila posljednja metresa galantnoga kralja. On se baš uputio k njoj kad ga je pogodio bodež fanatičnog Ravaillaca.

Francuski je dvorski ceremonijal zahtijevao da se održava distanca i u intimnom krugu. Kad u nekom baletu sudjeluju kraljica i princeza, tada ne smije u njemu sudjelovati nijedan plesač, a kada pleše kralj, ne smije se na pozornici nalaziti nijedna žena. Samo u iznimnim slučajevima dozvoljeni su 'ballets mixes' u kojima se, zajedno s nekom princezom, mogu pojaviti i plesači dakako, gospoda iz najviše aristokracije. Već i zbog toga razloga etikete, vlada u dvorskome baletu travestija: u njemu sudjeluju ili sami muškarci ili same žene, koji uvijek moraju igrati uloge i suprotnog spola.
Ali zamjenjivanjem spolova samo se još više pridonosi da pozornica poprima seksualnu draž. Ma koliko bila radnja nedužna i na koliko igra bila decentna - iz kazališta, a naročito iz baleta, izbija neka erotična atmosfera kojoj se ne može oteti ni staro ni mlado. Pritom i nije potrebno da netko

i sam sudjeluje u igri. Dobri je kralj Henrik IV pokazao bogatoj gospodi put kako se treba približiti damama s pozornice. Na privatnim pozornicama, ali i u dvorskim kazalištima, otkako na njima smiju nastupiti i umjetnice po zanatu, odvija se život uskoro vrlo neusiljeno. Udvarači prisvajaju se bi pravo pristupa u lože plesačica, pjevačica i glumica ili ih u stankama pozivaju u svoje gledalačke lože koje su tako uređene da se u njima može nesmetano i neviđeno ćaskati i više nego ćaskati. Kazališta s ložama nemaju samo takozvanu društvenu funkciju nego prije svega erotičnu. U pariskim kazalištima 18. stoljeća postojale su lože u kojima su straga, u dijelu odvojenu zavjesama, stajale spremne udobne počivaljke.

Od 'filles de l'opera', od koristica i malih plesačica, očekuje se da umiju ne samo pjevati i plesati, nego da habitues teatra pretplatnicima loža, otkrivaju i ostale draži bez mnogo prenemaganja. Zvijezde baleta imaju, dabome, veće zahtjeve."(178).

U današnjoj kinematografiji pak bit će ti poznato kako postoji posebna kategorija glumačkog personala nazvana "p i n- u p. " Ovako se zove lijepa mlada djevojka koja pravi zanat od svojih fotografa.
Kakve su to fotografije?
U brošuri "Les stars" od Edgara Morina (179) čitam: "Pin-up obraća pozornost na

(178) Nav. dj., 22"-225.
(179) Tardy a Bourges 1957, 54.

svoje tijelo, na svoje grudi, na svoje bokove, na svoje meso."

I opet, na slijedećoj stranici, čitam: "Pin--up nije drugo ako ne noge i grudi."

Evo što se danas od žene traži da istakne te bi bila interesantna i popularna! Ako to me ne služi, ona prestaje biti magnetski pol.

Imao je pravo francuski književnik FON - TENELLE (+1757) kada je kazao: " Prvo pitanje koje se obično postavlja o jednoj ženi koja nije poznata jeste: 'Je li lijepa?' a drugo : 'Je li duhovita?' Rijetko se događa da se postavi i treće pitanje. " (180)

Festivali na kojima sudjeluju "starovi " postali su velike svečanosti božanskoga karaktera. Ushićenost se znade pretvoriti u pravo ludilo, u klanjanje, u delirij. Pisma koja stižu ovima, prema modernome mentalitetu pravim božicama, penju se sedmično obično na tri hiljade. Rječnik tih pisama takav je da se očito vidi kako obožavatelji "starova" u njima gledaju božanstvo. To je otkrila jedna anketa koju je u SAD-u proveo neki J.P.Mayer, u čijim odgovorima čitamo doslovno odgovore kao što su:

"Deanna Durbin bila je moj prvi i jedini 'i d o l'." (Piše student medicine, 22-godišnja djevojka).

"Rita Hayworth, Betty Grable i Alice Faye rese zidove moje kamere." (Piše jedna 18--godišnja daktilografkinja.)

Darovi kojima se obasipaju "starovi" imitacija su prinosa tamjana Bogu ili svecima

(180) "Dialogues" 3.

na oltarima. Obožavanja idu do takvih granica da se u njima dadu zapaziti orisi ljudskih žrtava koje su se nekada prinosile krvoločnome bogu Molohu. Tako je zabilježen slučaj da je jedan mladić poklonio Normi Shearer dijelove kože koje je dignuo s vlastitoga tijela! (181)

Žena je, eto, preko pozornice, filma i televizije u modernome društvu zasjela na prijestolje božanstva. Ispravno je kazao moderni književnik Bernard Shaw: "Čovjek divljak klanja se idolima od drva i kamena; civilizirani čovjek klanja se idolima od mesa i krvi."

ŽENA ZAVODNICA KUPOPRODAJNI ARTIKL

Možda si u napasti da pomisliš da je ipak moderno doba dalo istaknuto i ugledno mjesto ženi; da žena uzalud ne glumi.

Misliš li uistinu da se to ima smatrati uslugom ženi?

Ova današnja apoteoza žene nije sama sebi svrhom. Dosta je ispitati samo čemu ona služi i na što se svodi. Ako imaš osjećaj plemenitosti ljudskoga dostojanstva, zgrozit ćeš se kada ti reknem da se svodi na t r g o v i n u! "Starovi" su postali neka vrsta tvorničke produkcije tako zvanih "star-sistema", a sama "star" postaje kupoprodajna stvar neizrecive vrijednosti. Naglašavam: "k u p o p r o d a j n a s t v a r."

U već citiranoj brošuri "Les Stars" (182)

---

(181) "Les Stars", 82.
(182) Str. 135.

čitam doslovce:

"Star je posvema <u>trgovačka roba.</u> (Ja potcrtao). Nema ni jednoga centimetra njezina tijela, ni jednog titraja njezine duše, ni jedne uspomene njezina života što ne bi moglo biti bačeno na tržište."

Tako, eto, od tih modernih božica imamo i "relikvije", ali "relikvije" koje se – za razliku od onih svetačkih – bacaju na tržište na kojemu se prodaju i proste i beskorisne stvari.

Neću da silazim niže. Iz ovoga ti može biti dovoljno jasno zbog čega najobičnije svijet traži tvoju pojavu na pozornici, na filmskome platnu, na televizijskome ekranu. Svijet traži tvoju golotinju, tvoje meso da njime nasiti svoju najnižu požudu ili da te baci na tržište čime će nešto drugo kupiti.

Čitao sam kako u centralnoj Aziji postoji jedna čudna ustanova pod imenom "Bača". To je skupina sastavljena od dječaka balerina koju sastavljaju djeca birana radi svoje vanredne ljepote i ženskoga izgleda. Takve skupine od deset do dvanaest dečki idu od grada do grada sa ciljem da zabavljaju publiku. Njihov vodič često puta do okrutnosti postupa s njima i znade ih siliti da plešu i onda kada su već napola mrtvi uslijed podnesenih napora. Dečki-balerini moraju plesati jer je njihova zadaća zabavljati svijet.

Ne svodi li se na to i uloga onih premnogih koje su se posvetile glumačkom zanimanju?

Ne znači li to pad žene od "anđela svjet-

losti" u najmračniji jaz?

RENE LUDMANN u svome djelu "Kino,vjera i moral" piše:

"Praktično komercijalni kino umjesto da probudi plemenite moći u čovjeku, doziva njegove podsvijesti samo primarne reflekse sumnjive naravi: politeizam, vedete, epidermički erotizam, sado-masohizam i kult gangstera,bježanje od realnosti. On je doprinio da su naši suvremenici površniji, bestidni, popustljivi u mani, stavio je u promet moral hipokrizijskog vladanja." (183)

Isti autor iznosi konstataciju kako žene i djevojke, koje su se posvetile prikazivanju i davanju komada gdje dolazi do izražaja gotovo jedino romantička ljubav, izgube osjećaj za realnost, žive u jednome lažnom svijetu , "zaboravljajući da je sreća stvar žrtava,dnevnih briga većma nego milovanja. Tako su one mimoišle pravu sreću koja im se pružala u čednoj stranici ili u zanimanju kao i svih drugih da se upuste u tlapnje i sanje do grubog i gorkog otrežnjenja. Njihova srca nisu naoružana za život; upuštaju se u avanture i zavodljive 'eksperimente'; jer ako i jest zavodljivo ukrcati se za Cyteru (ljubavni zavičaj) to ne odgovara stvarnosti. U stvarnome životu takve su avanture mnogo jednostavnije, okrutnije i bez izlaza, za vrijeme jedne sekvence obično se ne plače, ali život može biti profučkan zauvijek." (184)

(183) "Cinéma,foi et morale",Paris 1956, 31.
(184) Nav. dj., 34.

ČUVAJ AROMU SVOJE ŽENSKE DUŠE ZA TREZNIJE ZANIMANJE

Glumica Maya Casabianca,jedna od modernih vedeta za koju kažu da mnogo obećava, kazala je: "Za mladu djevojku strašan je rizik baciti se na ovu karijeru. Ona ne može dopustiti krah, jer igra cijelu svoju budućnost. " (185)

Nakon ovoga svega što sam iznio, donesi sama zaključak isplati li se na ovakvim kartama zaigrati budućnost.

Dominikancu P.Avrilu,kojega slušaju i pitaju za savjet milijuni Francuza, jedna majka postavila je pitanje:
"Moja kćerka od 18 godina s maturom prijatne je vanjštine. Ona hoće da se posveti filmu. Ne vjerujem da je to jedan hir.Nema li mnogo opasnosti u toj sredini? Što da joj se savjetuje?"
Njegov odgovor glasi:
ako se radi o tome da se zaputi pravcem kojim idu starovi, upušta se u rizik i avanturu bez ikakve garancije; izlaže se opasnosti da uludo potrati svoj život.
"Uza sve to", nastavlja P.Avril, "uz bok ovoga angažiranja donekle srodna onome tako žalosnome konkursu u ljepoti, film može pružiti mogućnost pravoga zanimanja kao što su: asistent scenariste, 'script-girl', monter filma, itd., ne isključivši ni istu glumačku ulogu kao ni sve druge. Ozbiljna

(185) "Maya Casabianca" u Femmes d'Aujourdh'hui, 856 (1961), 40.

djevojka može, dakle, naći tu ozbiljno zanimanje uz uvjet da svlada potrebno te stekne tehničku kompetentnost. Ali općenito govoreći nije tamo ono što traže one koje u 18. godini, snabdjevene samo svojom maturom... i svojim šarmom, hoće da se 'bace na zanimanje filma' ". (186)

Mjesto da se upustiš u ovako riskantno zanimanje, radije čuvaj "uljanicu" specifično ženskih odlika i aromu ženske duše čuvaj za jedno trijezno zanimanje u kojemu ćeš ostvariti pravi poziv žene - materinstvo.

INGMAR BERGMAN, koja se posvetila glumačkoj karieri, "nezasitna" je upravo u isticanju veličine materinskog poziva. U odbijanju toga poziva vidi prokletstvo za ženu. Mlada prostitutka iz "Tamnice" ubija se jer je dopustila da njezina sestra i njezin "štićenik" ubiju njezino novorođenče. Jedno od ženskih lica iz filma "Lučki grad" pravi pobačaj i umire. Ruta u filmu "Žeđa" povjerila se jednoj "konfecionerki anđela" koja je učinila zauvijek sterilnom. Ta sterilnost postaje za nju pakao i početak njezina histeričnog vladanja. Naprotiv, muzičarka iz filma "Prema sreći" hoće da sačuva svoje dijete. Biti će ih mnogo koji će je pomagati u podnašanju tegobe bračnoga života. U filmu "Sedmi pečat" dijete komedijanta ukazuje se kao zraka nade. Tema o djetetu povezana je neizrecivim vezom s temom o ukazanjima Djevice (viđenja Jofova). U "Divljim jagodama" Marijana je opsjednuta mukom jer ona očekuje dijete koje njezin muž ne želi imati. Konačno ta tema materinstva postaje pravim predmetom u filmu "Na pragu života" koji se čitav odigrava u jednoj bolnici. "Čini se da u perspektivi Bermanovoj plodnost čini ženu bližom Bogu stvoritelju. Dijete se čini u manjoj mjeri vezom između oca i majke nego što je između žene i Boga. U svemiru, kojega izjeda sumnja i koji se predao indiferentizmu ili zlu, dijete (u Bergmanovoj perspektivi) predstavlja opipljivi znak Božje prisutnosti." (187)

(186) "Père Avril, répondez-moi", u Télérama, Strassbourg 1960, 15.

Dijete, i opet dijete je ono radi kojega Ingmar Bergman daje superiornost ženi nad muškarcem i što je navelo da je kazala na usta jednoga ginekologa u filmu "Jedna lekcija o ljubavi": "Bog je morao stvoriti ženu kada je bio svjež i dobro raspoložen, a zatim, kada mu se zijevalo, (stvorio je) muškarca." (188)

Snažna riječ, mada u sebi blasfemna i neistinita.

Vježbaj se u skrovitosti kako ćeš u životu "odigrati" prizore slične onima koje je "odigrala" najveća i najčišća žena - Majka Božja - stojeći uz jaslice svoga božanskoga Sina, uz jaslice koje su zamijenile kolijevku, ili opet: stojeći uz križ istoga božanskoga

(187) L e i r e n s, nav. dj., 108.
(188) Isti, nav. dj., 106.

Sina, uz križ koji je zamijenio smrtnu postelju. To su prizori koje je ovjekovječila umjetnost bolje nego što će biti ovjekovječena uspomena ijedne "zvijezde".

I iz drugih "scena" u evanđelju, u kojima nastupa žena, možeš kopirati stvari koje će pojačavati tvoju duhovnu aromu i osježivati sredinu u kojoj budeš živjela i djelovala. S onom ženom Samarjankom, koja je došla zagrabiti vode, obrati pažnju na potrebu vode žive koju ti nudi Krist, Spasitelj (Iv 4, 1-26);

prouči prizor žene Kananejke koja je uporno od božanskoga Spasitelja tražila oslobođenje svoje kćerke od đavla (Mt 15, 22-28);

prizor Marte i Marije koje su svojim suzama pobudile božanskoga Spasitelja na uskrsnuće mrtvoga brata Lazara (Iv, 11, 1-44);

prizor one žene koja je trpjela od bolesti što ju je ponizivala pa se potajice primakla božanskome Liječniku misleći: "Ako se dotaknem samo skuta haljine njegove, bit ću zdrava." I čula je javno priznanje: "K ć e r i, v j e r a t e j e t v o j a o z d r a v i l a!" (Lk 8, 43-48).

Kako su dirljive te scene iz evanđelja! Koliko duhovne snage, koliko božanske "arome" može naći u njima žena!

Pretpostavljam da su ti poznate.

Možda ti je manje poznata ona dirljiva scena koja se odigrala između jedne duboko kršćanske majke i zabludjelog sina: između sv. Monike i njezina sina, kasnije sveca, sv. Augustina. Iz Afrike htio je da putuje u Italiju. Majka se protivila. Strepila je za sudbinu svoga sina. Ako je sin ne sluša dok je tu

uz nju i dok ga ne prestaje moliti i zaklinjati uz suze da udari putem spasenja, što će biti, mislila je, ako se odijeli od majčina srca? Naslutila je da bi mogao otputovati pa ga je pratila do obale moleći sina da se ne odijeli od nje. "Držala me čvrsto", piše sv. Augustin u svojim Ispovjestima, " da me odvrati od nauma ili da putuje sa mnom. Hinio sam da ću praviti društvo prijatelju dok se ne otisne brod. I lagao sam majci, onakvoj majci! i pobjegao sam..., a ona je ostala moleći i lijevajući suze." (189)

Prepuštam tvojej mašti da dočara ovu tako dirljivu scenu majke koju je prevario sin, a ona ostaje na obali, gleda za lađom koja se otisnula i na obali, puna ganutljive čežnje, raširenih ruku moli, vapi, plače. To je scena koju nikada ne bi znale proizvesti one koje na pozornici prosiplju svoje tjelesne draži, jer nemaju što dati od svoje prazne duše iz kojih je ishlapila aroma i iz kojih je nestalo božanske unkcije koja liječi;

to je scena koja je potresla i dušu zabludjelog sina i nije izgubila moć da potresa i dalje.

Koje su scene dirljivije i moćnije: ove u kojima žena daje svoju dušu ili one u kojima nema što dati nego svoju golotinju?

NEKOLIKO OZBILJNIH SAVJETA IZ ŠALJIVOG KALENDARA

Pred kojih sto godina, u jednome šaljivom kalendaru djevojci se daju ove opomene i savje-

(189) "Confessionum libri XIII", l. V, c.VIII n. 3.

ti:

"Djevojke moraju biti kao cvijet: čiste i nježne; a opet ne smiju biti kao cvijet: nek leptiri oko njih ne obliježu.

Djevojke moraju biti kao čobanska frula: mile i ljupke kao pjesma; a opet ne smiju biti kao frula da svatko na njih svoja usta stavlja.

Djevojke moraju biti kao sunce: jedno jedino na cijelom svijetu; a opet ne smiju biti kao sunce pa se svako jutro i navečer crvenjeti od sramote.

Djevojke moraju biti kao mjesec: pun ljubavi? a opet ne smiju biti kao mjesec koji svaki dan s prave staze zalazi.

Djevojke moraju biti kao zvijezde: mile i drage, ali nedohvatljive; ali opet ne smiju biti kao zvijezde da se svakom smiju i namiguju.

Djevojke moraju biti kao crkva: pobožne i svete; a opet ne smiju biti kao crkva: neka ne budu zvono koje svakoga zove k sebi.

Djevojke moraju biti kao grožđe: pune slasti i duha Božjega; a opet ne smiju biti kao grožđe da svaka ptica njihove slasti kuša.

Djevojke moraju biti narandža: tajne svoga srca sakriti dobrom korom; a opet ne smiju biti kao narandža da svatko njima usta muća." (19o) - Imam li nakanu servirati šalu? Ne. Ovo su ozbiljni savjeti kako ćeš nositi osvježenje a da ne izgubiš i ne prospeš uludo tako dragocjenu duhovnu aromu.

(19o) Iz kalendara "Dobri Pastir", 1951, 67. i sl.

"Učini me dostojnom da Te hvalim,
Djevice Presveta!"

M a r i j o!

Što je krune sjaj prema Tvojoj krasoti, Kruno
cijelog svijeta,

Što zvijezda treptaj prema Tvojoj miloti, -
Zvijezdo rajskih četa.

Što je sunca žar prema Tvojoj krepos ti, Sunce
naše žarko,

Blagog dana čar prema Tvojoj blagosti,
Draga naša Majko,

Što je cijeli svijet bez Tvoje kreposti,
Što je život naš bez Tvoje milosti,

M a r i j o!

Josip Nekić

\+ + +

13. – ŽENA I NJEZIN DOPRINOS KRALJEVSTVU BOŽJEMU

"BOG IMA POTREBU OD LJUDI" JEAN DELANNOY stavio je u promet film "Bog ima potrebu od ljudi". U njemu se obrađuje povijest nekoga bijednoga grešnika s kojim se, kada je bio slomljen, susreo Bog na jednome zabačenom otočiću. U internacionalnoj filmskoj reviji (Revie Internationale du Cinéma) režiser je obrazložio motiv filma:

....."U času kada se može vidjeti kako propadaju tolike duše, kada je za Crkvu postao problem stvaranje svećeničkog kadra..., smatrate li da Bog nema potrebe od ljudi?"

Ovu svijest otkrio sam u grupi djevojaka prožetim kršćanskim duhom.

Na pitanje: "Smatrate li svoj doprinos na duhovnome polju obavezan?" dobivam pozitivan odgovor:

> Jedna od djevojaka piše: "Dužni smo surađivati s Kristom oko spasavanja neumrlih duša. Svaki kršćanin dužan je raditi na proširenju Kristova kraljevstva među ljudima koji ga ne priznaju i ne poznaju."

Gospodin Bog je zamislio ljudski rod kao jednu obitelj. Čovjekov Otkupitelj Isus Krist povezao je preporođeno čovječanstvo u jedno tijelo. Sv. Pavao piše: "Jer kao što je tijelo

jedno i udove ima mnoge, svi udovi tijela,premda su mnogi, jedno su tijelo, tako i Krist " (1 Kor 12, 12).

Iz ovoga slijedi da se ne možeš držati pasivno ili ravnodušno prema velikoj ljudskoj obitelji, koje si član, ni prema Otajstvenome tijelu Kristovu, kojega si ud. Traži se tvoje zalaganje da bi se očitovala kao konstruktivni član velike obiteljske zajednice. I jer je Bog ljudsku zajednicu tako zamislio, potreban je tebe lično.

PROVIDENCIJALNA ULOGA ŽENE NA POLJU APOSTOLATA

Žena nije svećenik u strogom smislu riječi. Nije i ne može biti. Kako veliki moderni pedagoški pisac FRANZ XAVER ARNOLD konstatira, pripuštanje žene u svećeničku službu relativno je rijetko ondje gdje se žena nalazila na najvišemu stepenu časti. Naprotiv, u religijama i kulturama gdje je žena slovila kao manje vrijedna ona ima snažnog udjela pri obavljanju kulta. (191)

Tako u Grčkoj, gdje je žena bila malo u časti, mogla je da bude "svećenica" uz svećenika. Morale su dokazati svoje autentično građansko porijeklo, morale su biti besprijekorne i bez tjelesne mane. U Delfima postojao je kolegij za obavljanje kulta. – Žene, koje su tvorile taj klub, bile su zadužene da za vrijeme orgija, koje su se obavljale u Delfima i na vrhuncu Parnasa, zimi obilaze unaokolo s bakljama, s bakovskom palicom. – U Sparti se spominju svećenice pijanog boga Dionizija. – Kako je duboko žena bila ponižena u ulozi svećenice, kaže nam činjenica da je bila svedena na seksualno fiziološko sredstvo iživljavanja i da je primala posvetu u ulozi bludnice. (192). O tome nas izvješćuju povjesničari Strabo i Herodot, ali i biblijski pisci kao Jeremija, Ezekijel i Ozeja.

(191) "Mann und Frau in Welt und Kirche[2]", Nurnberg 1959, 76.

Filozof-teolog PAUL EVDOKIMOV u svome djelu "Žena i spasenje svijeta" piše o ulozi žene kao svećenika:

"Slikarstvo", kaže on, " u jednoj kompoziciji nazvanoj "krunjenje Djevice", ovu predstavlja na čelu anđeoskog svijeta i kraljevskog svećeništva. Kralj je Krist i, kako se kaže u Psalmu 45, 10, 'o b d e s n u t v o j u s t o j i k r a l j i c a'. Pitanje svećeništva žene prima svoje rješenje na veoma preciznome planu karizmatskih darova. Bl. Djevica nema ništa biskupskoga. Ako je na slikama ona prikazana sa omoforionom (biskupski oplećak, slika Dobroga Pastira koji nosi na ramenima izgubljenu ovcu, kod bl. Djevice označuje majčinsku zaštitu, bilješka), taj je samo znak njezine materinske zaštite bez ikakve oznake svećeničke vlasti. Svećenički red je muškarčeva funkcija u svojstvu svjedoka : biskup svjedoči za valjanost sakramenta i posjeduje vlast da ih obavlja; on ima karizmu ,

(192) Isp. W. S c h u b a r t, "Religion und Eros", 16. i sl.

da bdije nad čistoćom predaje i da obnaša pastirsku službu. Služba pak žene ne sastoji se u funkcijama; ona je u njezinoj naravi. Služba reda ne nalazi se u njegovim karizmama. To bi značilo izdati njegovu bit.

Čovjek bivstveno povezan s Kristom-Svećenikom, čovjek-biskup, pomoću svojih svećeničkih funkcija prodire sakramentalno u elemente ovoga svijeta da ih posveti i preobrazi u kraljevstvo. Čovjek svjedok djeluje svojom muževnošću. Zahvaljujući svećeničkim energijama, on prodire u tijelo ovoga svijeta; on je 'silnik' o kome govori evanđelje: onaj koji se dokopava blaga kraljevstva. To blago pak predstavlja žena. Povezana u svojoj istoj biti s Duhom Svetim, životvornim Tješiteljem, žena je Eva-Život koji spasava, oživotvoruje, štiti svaku česticu muškoga stvaranja. Kult lijepe Gospe u viteštvu romantički je izraz čija je klica istinita. 'Raj', Djevica, predstavlja milost, božansko čovjekoljublje. Muško se obavlja u redu čina koji ga bacaju na izvanjsko. Oruđem se produljuje ruka čovjeka nazvana 'homo faber' (čovjek radnik) i cijeli svijet postaje kao jedno produljeno tijelo. Ali sve aktivnosti jednoga pronalazača, graditelja, reformatora, koji grade svijet i sređuju ga, penju se na mistički i asketski pothvat duhovnoga na materijalno da se od kaosa stvori kozmos, ljepota. Aspiracija, u svoma pročišćenom cilju, usmjeruje se prema 'sofronističkom' redu ('sofronistički" sinonim je djevičanskoga, čistoga u strukturi duha, integralnoga što je sve utjelovljeno u bl. Djevici) gdje se svijet u svojoj normativnoj strukturi ukazuje djevičanski, uzimlje figuru Dje-

vice-Majke, odakle proističu svi njezini kozmički nazivi koje joj daje liturgija... Theotokos (Bogorodica) rađa 'sveto dijete', daje mu svoje tijelo u kojemu će boraviti sadržaj, riječ, moć, čin... Čovjek je pozvan da obrađuje kozmički vrt, da odgoneta imena, da riše slike kraljevstva pomoću svih formi kulture, ali ikona u kojoj se forma poistovjetuje sa sadržajem, to je Djevica koja drži dijete Isusa, Žena obučena u sunce, ljudska slika onoga što je sveto. Čovjek, muškarac, svećenički red, sve skupa u službi je Crkve, pjeva pjesmu njezinoj svetosti. Žena pak ne može biti svećenik a da samu sebe ne izda. Njezin je poziv da putem svoga bića, putem svoje naravi izvrši službu svoga kraljevskoga svećeništva u skladu sa svojim karizmatskim stanjem." (193)

SVEĆENIČKA ULOGA ŽENE U POVIJESTI

Žena, bez svećeničkoga reda na sebi, ali sa učincima svećeničkoga reda u sebi, izvršila je duboki utjecaj u povijesti ljudskoga roda.

F. MOJA piše:

"Čovjek je uvijek u svijetu i vremenu personificirao silu; personificirao je ljepotu, dobrotu, ljubaznost žene. Zato je ona uvijek vršila apsolutni utjecaj na svijet; uvijek je gospodarila nad ljudskim stvarima usprkost svojoj slaboći i krhkosti. Kada je mitologija počela sanjati o njoj kako se rađa iz morske pjene i kada je nju u ljupkosti i

(193) Nav. dj., 210 - 212.

dražesti postavila da boravi i vlada kao bo - žica na Olimpu, ona je bila već obožavana stoljećima. Preobražavajući se i preoblačeći se, ali uvijek mlada, sa smiješkom koji osvaja, bila je čovjekova pratilica kroz svu povijest. Uzbudila je fantaziju prethistorijskih naroda okitivši glavu perjanicama i tetoviranjem izbrazdavši tijelo neobičnim crtama, prošla je svoju djetinju dob među divljim narodima; i - mala je riječ među južnim barbarima često kao otmjena i poštovanja vrijedna: pročistila je fantaziju prvih kršćana; podžigala je gordi entuzijazam vitezova srednjega vijeka; ulila je mističko čuvstvo u bl.Anđelka dok je sli - kao u toskanskim samostanima; upravljala je ponosnim dlijetom Michelangelovim; udarila je pečat nebeskim vizijama Rafaelovim; diktirala je melidioznu oktavu Torquatovu; davala je uzvišenu notu kompozicijama Bellinia i Gounoda. Čini se kao da svojim kucajima prožima sva stvorenja i kamogod krene, nosi osmijeh. Ali ona je nada sve bila ljepota, osmije, kraljica srdaca kada se stavila u službu re - ligije, kada se kao vjerna službenica posve - tila promicanju dobra, ustrajnom, krepkom, ljubaznom promicanju koje je slavilo trijumf nad svakom svjetskom zaprekom pod iskusnim, sigurnim, prosvijećenim, razboritim i auktoritativnim vodstvom biskupa Kristove Crkve." (194)

---

(194) "Feminismo buono, Como 1922, 79. i sl.

SPASITELJSKA ULOGA ŽENE U POVIJESTI OTKUPLJENJA

Isus Krist, čovjekov Otkupitelj, došao je na svijet putem obećane Žene. Nakon što je u raju zemaljskome zmija prevarila ženu, Stvoritelj se na neki način zakleo da neće doći spasenje drukčije ako ne po ženi. (Isp. 1 Mojs 3, 15). Kod ovoga ne smislim samo na presvetu Spasi - teljevu Majku, koja je skupa s njime i u ovisnosti o njemu postala Suotkupiteljicom svijeta, nego mislim inače na ulogu žene kakva izbija iz njegova povjerenja prema njoj.

1) Po kome je on proizveo prvo djelo svoga otkupiteljskoga posvećenja kojim je Preteču očistio od grijeha u majčinskoj utrobi? - Proizveo ga je po svojoj presvetoj Majci prigodom njezina pohoda Elizabetinoj kući. (Isp Lk 1, 39 - 44).

2) Tko je, kratko nakon Kristova rođenja, razglašivao svima da je došlo spasenje svijeta? Bila je to jedna žena. Rijetko se dade naći tako lapidarnim riječima orisan toliki apostolski žar kao što nalazimo u evanđelju sv. Luke koji piše: "Tada (kod Isusova prikazanja u hramu) je bila i proročica Ana... Ona je došla u isto vrijeme, slavila je Boga i govorila je za njega svima koji su čekali otkup Izraela" (Lk 2, 36 - 38).

3) Znadeš li kako je vijest o dolasku Spasiteljevu prodrla u samarijski grad Sihar, do ušiju onih koji su se bili ogradili od Židova i od svega što su ovi nudili? Isus Krist porijeklom Židov, kako je uspio ove zainteresirati za spasenje koje je nudio? - Uspio je preko one jedne žene koja je došla zagra -

biti vodu iz Jakovljeva zdenca, i ona, oduševljena njegovom naukom, prenijela je u grad vijest o njemu a građani su Krista pozvali k sebi. (Isp. Iv 4, 1 – 42)

4.) A s kime se božanski Spasitelj poslužio, da objavi najzamašniji događaj – svoje uskrsnuće, taj pečat istinitosti svoga poslanja? – Poslužio se ženama. Njih je poslao da taj događaj dojave apostolima, događaj koji će tvoriti najveću snagu njihova propovijedanja . (Isp. Mt 28, 1 – 10) – Krist, taj jedini Spasitelj svijeta, nije smatrao da se slabo pobrinuo ako za dojavljivanje vijesti o svome uskrsnuću izabere ženu, Mariju Magdalenu, kojoj kaza auktoritativno: "*Idi k braći mojoj i obavijesti ih o tome*" (Iv 20, 18).

5.) Poznato ti je da se kršćanstvo najčvršće uvriježilo u Evropi. Manje ti je možda poznato da je žena bila most preko koje je kršćanstvo iz Azije prešlo na evropsko tlo. Bila je to Lidija, skerletarica iz grada Tiatire koja se prva pokrstila skupa sa cijelom kućom. (Isp Dap 16, 9-15)

Glasoviti američki propovjednik FULTON J. SHEEN piše:

"Ako se pitamo, zašto je Evropa radije nego Azija postala kršćanska, možemo naći tome uzrok u činjenici što je zapadni svijet razvio sposobnost razuma i što je naravi dao veću važnost nego što je to učinila Azija. Zato je postavila čvršću bazu za evanđelje. Ali treba istaknuti i to da misionarska aktivnost u Evropi počinje s jednom ženom i sa gostoprimstvom koje je pružila prvim misionarima. Evropa ne smije zaboraviti da je Lidija kuma koja je nju držala na krštenju. Da je Pavao bio uskih pogleda pa da je na svome misionarskome putu uskratio mjesto ženi, bio bi nanio štetu vjeri kao takvoj." (195)

6.) Snažni utjecaj žene nastavio se kroz povijest kršćanstva: na obraćenje Klodoveja izvršila je utjecaj njegova žena Klotilda. U Engleskoj Etelberta Keltskoga obratila je Berta, Čehe je u vjeri utvrdila Ludmila, a Mađarska sv. Stjepana duguje Sarolti i Adelaidi. Lioba je pomagala sv. Bonifaciju obratiti Njemačku. I svim misionarima Evrope bilo je dobro poznato da put, koji vodi do obraćenja svakog vladara, jest žena. Sv. Grgur papa u svojim pismima preporuča obraćenje žena da mogu poslužiti sredstvom obraćenja njihovih muževa. Značajno je da je i osnivanje današnje crkvene Ustanove za proširenje vjere (Congregatio de propaganda fide) dala poticaj žena – Paulina Jaricot. I opet je jedna žena koja je osnovala papinsko djelo za formiranje urođeničkoga klera: Ivana Bigard. (196)

TVOJ POZIV U DANAŠNJEM DRUŠTVU

Francuski pjesnik, romansijer i kritičar Teofil Gautier (+1872), kazao je "Za mene je žena uvijek bila nešto različito i niže vrsti što se obožava i čime se zabavlja; igračka, samo nešto inteligentnija od o-

---

(195) "La crisi del mondo e la Chiesa", sa engl. prev. L. Ballarin, 139. i sl.

(196) *Sheen*, nav. dj., 140. i sl.

ne od bjelokosti ili zlata koja se sama od sebe diže ako je učinimo da padne." (197)

Zar se ne osjećaš povrijeđena na ovakav sud o ženi?

Ne sumnjam da se osjećaš. Tvoja uloga nije da budeš igračka. Ti imaš da druge podižeš i usmjeriš prema najvišim vrhuncima. Kod ispunjenja te zadaće nemoj sebi umišljati da se imaš povući u samostan. Pozvana si da budeš svećenica usred svijeta u kojemu živiš. Pozvana si jednostavno zato, što si član velike Božje obitelji, član, ud Kristove Crkve.

Jedna djevojčica naših dana od samih 17 godina, odlučivši se posvetiti Bogu u samostanu, dala je ovu izjavu: "Predajem se Isusu da mu zasvjedočim svu svoju ljubav. Taj život službe Kristu i njegovoj Crkvi milost je koje se ne smatram dostojnom, ali je prihvaćam s radošću i dubokom zahvalnošću u nadi da ću u svojoj slaboći dobiti pomoć da mognem ustrajati do smrti."

Udivljenja vrijedan heroizam koji, međutim, ne treba tražiti samo u samostanu jer se dade naći i u svijetu kod djevojaka i žena koje su upoznale svoj najviši poziv.

Godine 1941. umrla je u Belgiji bolničarka J.R. Posvetila se bila njezi ratnih ranjenika, i u bolnici u Bruxellesu trošila je puna dobrote svoje sile do iscrpljenosti . Umrla je navršivši tek 18. godinu života . U jednoj bilježnici našli su se zapisani ovi njezini plemeni uzdasi:

"Gospodine, želim produpsti svoje srce da u nj uliješ što je moguće više milosti koja će se izliti na svijet."

"Sveta Marijo, nauči me da zaboravim na sebe, da trpim u skrovitosti a da ne učinim trpjeti druge."

"Isuse, ja ti dajem cijeli svoj život . Samome tebi hoću da pripadnem. Bilo u svijetu ili u samostanu, za tobom hoću da idem. Tebe, Gospodine Isuse, hoću da slijedim, uvijek sa smiješkom, sijući dobrotu."

"Isuse, uzimam za svjedoka presv.Djevicu: zavjetujem ti da ću ostati čista kroz ovu godinu. Ti si jedini koga hoću da slijedim. Tebi pripada mojih 16 - 17 godina , moja duša, moje tijelo, moj razum, moja volja - sve koliko."

"Sva mi duša pjeva. Ne mogu šutjeti. Moram pjevati, druge ozračiti radošću, podariti srećom."

Njezino zalaganje dade se sažeti u četiri načela:

1. Biti velikodušna u darivanju bez proračunatosti;
2. biti čista dušom i srcem;
3. nastupati sa smiješkom svagdje i uvijek;
4. svijetliti i odsijevati radošću. (198)

Što si ti do sada dala?
Koliko si svjetlosti unijela u veliku obitelj Božju kojoj si član?

---

(198) Foyer Notre Dame, 7(1951), 98. i sl.

Koju korist ta obitelj ima od tebe?

Možda kao djevojka odgađaš svoj doprinos za kasnije, kada postaneš majka. Uzvišena je i višestruka služba majke, ne da se to zanijekati. Iz majčinih usta po prvi put dijete dozna za veselu vijest spasenja koje nam je donio Krist. Majka je prvi vjeroučitelj; ona je aktivno upletena i u sakramentalni život djeteta; ona ga uči svetkovati dan Gospodnji; majka je prvi svećenik svoje djece.

Ali misija žene nije ograničena na materinstvo. Uostalom tko ti garantira da ćeš to biti? Suzivati i odgađati poziv za kasnije, znači potratiti neodređeno ili uludo najljepše časove života i staviti upitnik na ispunjenje svoga najuzvišenijeg poziva koji se sastoji u davanju svoga doprinosa velikoj ljudskoj obitelji, svome narodu, Crkvi Kristovoj. Ti imaš, kako si mogla upoznati iz ranijeg štiva, svoju misiju kao supruga, kao majka, ali je imaš i kao djevojka. Dapače, kako ističe već citirani pisac F.X.ARNOLD, stanje u djevojaštvu, u djevičanstvu ne da se zamisliti bez odnosa u svojstvu zaručnice prema Kristu, ali također ne da se zamisliti bez materinstva. (199) To materinstvo sastoji se u tome da učiniš svoje djevojaštvo plodnim zalaganjem za dobrotvorna djela, za duhovno prosvijetljenje kruga u kome živiš putem vjerske pouke, angažiranjem u crkvenim obredima, darivanjem svoga rada ili svoga umijeća Crkvi itd.

---

(199) Nav. dj., 101. i sl.

Kako se i u najprofanijem društvu i zanimanju dade izvršiti svećenička i apostolska uloga, može poslužiti za primjer LORETA YOUNG. U "The Catholic Reiview" sama je orisala svoj životni put:

"Bilo mi je 16 godina i već dvije godine slovila sam kao 'vedeta'... U tim godinama smatrala sam svojim najosnovnijim pravom da mogu udovoljiti svim svojim željama....Jednog dana poduzeo je jedan svećenik da me probudi iz moga mrtvila. Postupio je sa mnom ne kao s vedetom, nego kao sa djevojčicom od 16 godina koja je slijepo udarila putem bez izlaza.

'Loreta' reče mi, 'ne znate li da ste primili zavodljivu tjelesnu ljepotu i neosporni talenat ne zato da sebe zabavljate, nego da radi toga nosite odgovornost?' Opomene me da ne budem na zao izgled drugima.

Stvar je učinila svoje... Mučila me ova opomena. Shvatila sam da je moram uzeti ozbiljno.

Odjednom upoznala sam svoj put i cilj mi je jasno pukao pred očima. Počela sam sebe smatrati laičkim apostolom...Ubuduće, prije nego bih prihvatila svoju ulogu, molila sam i tražila savjet u svećenika. Igrala sam razna lica. Ali nadamse da sam svakog puta gledaocima pokazala pravi put, nada sve ako su se nalazili u stanju sličnu mome.

Imala sam veliku radost kada sam primila pisma koja su mi svjedočila da moja nastojanja nisu bila uzaludna. I uvijek molim dobrog Boga da nikada ne smetnem s uma da kroz svoje uspjehe i neuspjehe ja nisam drugo ako ne puko sredstvo." Tako je ova jedna od najvećih glumica našla svoj smisao života kao apostol

Hollywooda.

Koje su tvoje nadarenosti?

Nemoj prezreti ni jednu. To su talenti za koje ćeš Bogu davati račun. I sam glumački talenat može da ti bude unosan ako kroza nj ne budeš ispoljavala niske težnje, nego božanske vrhunce u duši; ako ne budeš igračka koja pada na zemlju, nego koja druge podiže od zemlje.

MOLITVA NAJUZVIŠENIJOJ ŽENI Podigni svoje oči i dušu k Ženi ovjenčanoj najvećom slavom koja je provela na zemlji najpriprostiji život, ali najbogatiji u očima Božjim.

Reci joj:

"Draga Gospo! - Ti si svojim skrovitim životom u zaboravi Nazareta na izniman način sudjelovala u otkupljenju svijeta; nauči me upoznati vrijednost tihih časova mojih staleških dužnosti.
Oslobodi me od svakoga povlačenja u me samu egoističnim, interesnim radom, posve svedenim na naše egoistične ambicije.
Nauči me moj priprosti rad sjediniti sa strahovitim šumom radnoga svijeta;
svijeta koji sebe traži na novim putovima.
Daj mi sve više i više upoznati poziv nas privilegiranih kršćana u svijetu bijede i trpljenja. - Moja jednostavna dnevna dužnost neka postane slobodan i velikodušan pothvat da se ukorijeni u meni i na zemlji Kraljevstvo dobrote i veselja, otvoreno svima po tvome božanskome Sinu." (200)

---

(200) Foyer Notre Dame, 25(1959), 15.

S A D R Ž A J

Strana

Autorove knjige za mladež

"DJEVOJKA NA IZVORIMA SVJETLA", Zagreb 1960.

"MLADOJ ZARUČNICI ZA UPOZNAVANJE DUŠE ZARUČ - NIKA", Zagreb 1960.

"MARIJA NAŠ UZOR I NAŠA ZVIJEZDA", Beograd 1962.

Napomena: zadnje zalihe prvih dviju knjiga nalaze se u Samostanu Gospe Lurdske, Zagreb, Vrbanićeva 35.
